

[Larsen, Jim]

Naturovervågning

af parkerne

Utterslev Mose, Kirkemosen og Gyngemosen 1994

BYGGE- OG
KONSTRUKTION

Mag. 09. 502637 Utterslev Mose La. nr. 1

Forord

Naturforvaltningen i Københavns Kommune varetages af magistratens 4. afdeling gennem Parkafdelingen, som bl.a. forestår overvågning af dyre- og plantelivet i byen samt naturvejlednings- og informationsvirksomhed til byens borgere.

Utterslev Mose har sammen med de tilknyttede parker Gyngemosen og Kirkemosen længe været et af Københavns Kommunes vigtigste grønne fristeder både for dyr og planter og i aller højeste grad også for Københavns borgere. Utterslev Moses nuværende udseende blev etableret ved en gennemgribende oprensning af vandområderne og parkanlæggelse i store dele af landområderne i 1939-43. Det er få ændringer, der er sket siden hen. En af de vigtigste er, at plejen i dag mere målrettet sigter mod et større naturindhold i parkerne. Utterslev Mose er i dag delvis en naturpark.

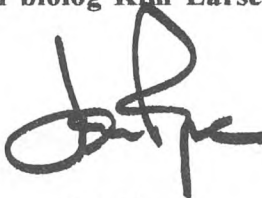
I 1959 blev der rejst en generel fredning på mange af Københavns parker. Efterfølgende er der gennemført fredninger af mange af disse parker, og den næste, der står for tur er Utterslev Mose.

Fra 1981 er der årligt foretaget en overvågning af Utterslev Moses natur ved at følge den løbende udvikling af stor-alger, vandplanter samt den del af fuglelivet, der er tilknyttet mosens vådområder. Fra 1991 er Kirkemosen medtaget. Denne overvågning har haft til hovedformål at følge mosernes miljøtilstand.

Nærværende undersøgelse og rapport dækker alle landarealerne både med hensyn til højere planter, svampe og fugle. Det er både en statusrapport over disse områder samtidig med, at den giver forslag til, hvordan en fremtidig pleje af områderne vil kunne tilgodese både plante- og fuglelivet og stadig give Københavns borgere den rekreative perle, områderne udgør. Sammen med de årlige overvågningsrapporter skal denne rapport være basis for den fremtidige plejeplan for områderne.

Rapporten er udarbejdet dels af medarbejdere ved Parkafdelingen, og dels af biolog Erik Rald samt Ornis Consult A/S.

Undersøgelserne er foretaget af biolog Kim Larsen, Parkafdelingen, biolog Erik Rald og Ornis Consult A/S.

Jon Pape
Parkchef

**NATUROVERVÅGNING af parkerne
UTTERSLEV MOSE, KIRKEMOSEN og GYNGEMOSEN 1994**

Udgivet af Københavns Kommune,
Stadsingeniørens Direktorat, Parkafdelingen.

Rapporten er udarbejdet af biolog Kim Larsen
med faglige bidrag fra Ornis Consult A/S ved
Kim Diget Christensen og Erik M. Jacobsen
samt fra biolog Erik Rald

Projektet har haft følgende styringsgruppe fra
Parkafdelingen : Ove Løbner, Bente Garbers,
Susanne Henriksen og Finn Lillethorup.

Layout : Kim Larsen
Omslagsfoto : Kim Larsen
Tegninger : Elsebeth Bull
Fotos : Kim Larsen
Oplag : 200
Tryk : PR-Print
ISBN : 87 - 981823 - 1 - 9

Rapporten kan købes hos :

København Information
Københavns Rådhus
Tlf. 33 66 66 33

Indholdsfortegnelse

Forord	
Indholdsfortegnelse	I
Sammendrag	III
1 Indledning	1
1.1 Projektbeskrivelse	1
1.2 Områdebeskrivelse	1
1.3 Områdets historie	2
2 Overvågning af vegetationen af højere planter	4
2.1 Indledning - Metode	4
2.2 Vegetationstyper	5
2.2.1 Skov og krat	6
2.2.2 Plæne	7
2.2.3 Staude-eng	8
2.2.4 Overdrev	9
2.2.5 Vådbundsvegetation - Kær	10
2.2.6 Vådbundsvegetation - Rørsump	11
2.2.7 Haveindslag	12
2.3 Delområdebeskrivelser	14
2.3.1 Delområde 1	15
2.3.2 Delområde 2	17
2.3.3 Delområde 3 med Tegholm	19
2.3.4 Delområde 4	21
2.3.5 Delområde 5	23
2.3.6 Delområde 6 med øer	25
2.3.7 Delområde 7	28
2.3.8 Delområde 8	30
2.3.9 Delområde 9	31
2.4 Vandplanter	34
2.5 Sjældne arter	35
3 Overvågning af svampefloraen	37
3.1 Indledning - Metode	37
3.2 Svampefloraen i de enkelte vegetationstyper	38
3.3 Særligt værdifulde områder	39
3.4 Sjældne arter	41
3.5 Artsgennemgang	41
3.6 Sammenfatning	51
4 Overvågning af fuglelivet	52

4.1	Indledning	52
4.2	Metode	53
4.3	Arts gennemgang	54
4.4	Samlet vurdering af fuglelivet i landområderne	63
4.4.1	Sårbare arter	63
4.4.2	Vurdering af områdets biotopstyper	64
4.5	Vandfugle i selve Utterslev Mose	65
5	Vurdering af nuværende samt mulige nye plejetiltag	68
5.1	Vegetationen af højere planter	68
5.2	Svampefloraen	71
5.3	Fuglelivet	72
5.4	Samlet vurdering	74
6	Referenceliste	81
7	Databilag	83
7.1	Højere planters fordeling på delområderne	83
7.2	Højere planters tilhørsforhold til vegetationstyperne skov- og kratveg., plæneveg., staudeengsveg. og vådbundsveg. samt deres latinske navne	95
7.3	Svampenes fordeling på biotoper og ernæringstyper	105
7.4	Ynglefuglenes fordeling på delområderne	111
	Oversigtskort	indersiden af omslaget

Sammendrag

I perioden marts til november 1994 blev der foretaget en registrering af plante- og fugleliv på landarealerne i de københavnske parker Utterslev Mose, Kirkemosen og Gyngemosen - herefter samlet betegnet Utterslev Mose. Registrering af højere planter samt udarbejdelse af det historiske afsnit og den samlede rapport er foretaget af biolog Kim Larsen. Registrering og udarbejdelse af teknisk rapport om svampelivet er foretaget af biolog Erik Rald og registrering samt udarbejdelse af teknisk rapport om fuglelivet er udført af Ornis Consult A/S ved Kim Diget Christensen og Erik M. Jacobsen.

Formål

Rapportens formål er, gennem en karakteristik af områdets plante- og fugleliv, at vurdere hvilke plejetiltag, der vil bibeholde eller fremme områdets værdi for planter og dyr under hensyn til de rekreative interesser. Sammen med de årlige rapporter om Utterslev Moses vandfugle, vandplanter og vandkvaliteten skal rapporten danne baggrund for en kommende plejeplan for Utterslev Mose.

Undersøgelsen

Utterslev Mose ligger i den nordvestlige del af Københavns Kommune, og kan ses på oversigtskortet bagest i bogen. Undersøgelsesområdet er på 221 ha, og heraf udgør de undersøgte landområder 124 ha.

De højere planter blev registreret ved henved 55 besøg i Utterslev Mose. Mosen blev inddelt i 9 delområder. Hvert delområde blev mindst gennemgået 3 gange, hvorunder der blev udarbejdet floralister. Ved denne udarbejdelse af floralister blev der for de enkelte arter anført hyppighed samt i hvilke(-n) vegetationstype(-r) de blev fundet. Disse typer er skov/krat, plæne, ruderat, staudeeng, overdrev, kær og rørsump.

Svampelivet blev registreret ved ét besøg hver måned i fra marts til november. Ved hvert af disse besøg blev hele undersøgelsesområdet gennemgået. Belæg i form af tørret materiale er tilstræbt bevaret for de fleste svampearter.

Fuglelivet på landarealerne blev registreret ved 12 fugletællinger. Undersøgelsesområdet blev delt i to, så hver del er besøgt 6 gange. Herunder blev tillige vandfuglene i de små vandhuller registreret.

Spurvefuglene på mosens tagrørsøer blev registreret ved 7 andre fugletællinger. Fem af tællingerne er foretaget fra land, mens to er foretaget fra båd.

Resultater

I hele undersøgelsesområdet er der fundet 498 navngivne højere planter, 83 svampearter og 40 arter af ynglefugle.

PLANTER. 8 af de fundne plantearter er optaget i den danske "Rødliste", der angiver

hvilke arter, der på et eller andet niveau er hensynskrævende. 2 af disse plantearter er vurderet som sårbare.

Plænearealerne er den arealmæssigt mest dominerende vegetationstype med en dækning på omkring 55 %. En del af arealerne er udlagt til boldbaner, og er dermed gødskede, men størstedelen er ugødskede. Artsniveauet er relativt højt.

Skov og krat udgør med omkring 25 % den næsthøypigste vegetationstype. Næsten alle træer er plantet, og 14 forskellige arter er lokalt dominerende. De fleste steder er undervegetationen så tæt og mørk, at etableringen af en bund-urteflora er umulig. Hvor en sådanne findes, er det oftest urter, der også er repræsenteret i enten plæner eller staudeengen. Enkelte steder findes dog urter, som er kendetegnende for en skovbundsvegetation. Skov og krat fungerer som randbeplantning i store dele af Utterslev Mose.

Staudeengene udgør omkring 15 % af det samlede areal. Vegetationstypen er her ofte domineret af meget store urter. Alle arealerne bliver friholdt for træagtig vækst eller er endnu så unge, at en sådanne pleje endnu ikke er påbegyndt.

Vådbundsvegetationen består hovedsagligt af rørskov samt mindre kærømråder. Samlet dækker de under 5 % af det samlede areal. Størstedelen af rørskovene er artsfattige og tagrørsdominerede, mens den yderste kant mod søbrederne i reglen er artsrig. Det er kærtypen "overgangsrigkær", der findes i Utterslev Mose, og dele kan betegnes som "stor-star-kær".

I 9 områder har kunne påpeges plejetiltag for botaniske interesser, se figur 27 side 69.

SVAMPE. Af de 83 fundne svampearter er 2 rødlistearter.

De fleste af de fundne arter er karakteristiske for parker, haver og skovbryn på næringsrig jordbund. Blandt de mest veludviklede svampesamfund var:

- (1) mykorrhizadannende arter med pil og poppel; særlig blev der fundet mange arter i symbiose med de store, gamle piletræer i græsplæner og i randen af kratkove,
- (2) parasitiske og saprofytiske træboende arter, der lever på pil; både de store træer og de mindre buske i krattene, og
- (3) mykorrhizadannende arter med andre løvtræer; især avnbøg, eg og birk i plæner og i plantede trægrupper.

Der har kunne udpeges 5 typer af mykologisk særligt værdifulde områder i Utterslev Mose, og af disse er der fremhævet tilsammen 7 eksempler, se figur 22 side 40.

YNGLEFUGLE. 7 af de 40 fundne arter ynglefugle er rødlistet. Heraf er 2 i kategorien "sjælden" -d.v.s. de særligt følsomme arter, mens de 5 øvrige betegnes "særligt hensynskrævende" -hvilket angiver en negativ bestandsudvikling på landsplan.

Det har været muligt at definere 4 biotopstyper for fuglene i Utterslev Mose:

- (1) hvor der både er krat/lund, gerne på fugtig bund, i kombination med områder med urtevegetation og evt. rørskov og kær; her findes de artsrigeste områder,

- (2) de landnære rørskove i selve Utterslev Mose; som visse steder er meget individrige, men generelt med kun et fåtal af arter,
- (3) de velplejede parkområder med græsplæner og træbevoksninger i randzonerne; der generelt er arts- og individfattige og
- (4) en række smalle randbiotoper af forskellig karakter ofte mellem selve mosen og villaområderne omkring mosen; i disse områder er der en del ynglefugle, men i mange tilfælde ligger fuglenes fourageringsområder uden for mosen, f.eks. i de tilstødende haver.

Det har været muligt i 13 områder at påpege plejetiltag, for ornitologiske interesser, se figur 28 side 73.

Pleje

Mulige plejetiltag gennemgås for henholdsvis planter, svampe og fugle. På baggrund af undersøgelserne i 1994 og anbefalinger fra de fagfolk, der har forestået undersøgelserne, kan følgende generelle retningslinier for den fremtidige pleje af Utterslev Mose anbefales:

- 1/ En fastholdelse af skovvegetationens tæthed og herunder tættere skovbryn. Især meget store og gamle træer bør bevares, så længe de kan "holde", og efter en nødvendig fældning bør det tilstræbes, at det døde træ forbliver i området.
- 2/ Plænearealerne bør slås som hidtil, så de er attraktive for både gæs, idrætsudøvere og svampefloraen. Det indbefatter en opretholdelse af slåning inde under nogle af de højere træer. Gødskning bør fortsat kun udføres på boldbanerne. Gødskningen bør dog indskrænkes til det absolut nødvendige minimum og helt undlades i den yderste zone mod staudeengs- og kærområder.
- 3/ I staudeengsområderne bør der udføres en slåning af vegetationen med 1 til 3 års mellemrum afhængig af den enkelte lokalitet.
- 4/ Overdrevsområdet ved Langholm bør sikres ved en tidlig og en sen slåning af staudeengsdelen hvert år, samt ved at den nuværende slåningsfrekvens af plænedelen med ca 1 slåning pr. 14 dage i vækstperioden fortsættes. Det bør tilstræbes at fjerne det afslåede materiale for at bevare jorden så mager som mulig, dog først efter at eventuelle frø er kastet. Enhver form for gødskning i dette område bør undgås.
- 5/ I kær-områderne bør der kun udføres en meget let pleje. En slåning med års mellemrum vil begrænse en evt. indvandring af pil og tagrør. Herudover er truslerne mod vegetationstypen en længerevarende sænkning af vandstanden i mosen. Med den nuværende oppumpning af vand fra Harrestrup Å vil der kun kunne forekomme vandstandssænkninger i ekstreme tørkeperioder om sommeren.
- 6/ Rørsumpområdernes plejebestand er først og fremmest en beskyttelse mod slitage. Det er meget få steder, at dette skyldes publikums færden, så der foreslås ingen tiltag til at begrænse adgangen. Derimod forårsager den øgede vandgennemstrømning i mosen en stadig nedbrydning af mosens rørskovsøer. En stor vandgennemstrømning er et af de bærende elementer i forbedringen af vandkvaliteten. Det er dermed bydende nødvendigt

snarest at iværksætte en genopretning og sikring af disse tildels kunstige øer, og at være opmærksom på, at en sådan genopretning jævnligt vil være tiltrængt. Det vil være fint, hvis en isvinter i 1995-96 kan give mulighed for indhøstning af rørmateriale fra mosen til ø-sikringen, men ellers må tilførsel af rør udefra stærkt overvejes. En rørhøst, der udføres om vinteren og i udvalgte rørsumpområder, vil samtidig gøre disse arealer til mere attraktive yngleområder for en del vandfugle. Men størstedelen af rørsumparealerne bør forblive uslåede af hensyn til det øvrige fugleliv.

Kanalerne mellem rør-øerne og bredderne bør, som nu, oprensnes med en hyppighed, så øerne til stadig er sikret mod f.eks løsgående hunde. Hvis alle kanaler oprensnes i hele mosen på én gang, er der fare for en forurenende udvaskning af næringssalte til vandmasserne. Derfor skal det anbefales, at der hvert år eller hvert andet oprensnes kortere kanal-stykker, så alle kanalforløb oprensnes løbende med et interval på maksimalt 12 år.

7/ Også vandkvaliteten er af stor betydning for rørsumpsbiotopens plante- og dyreliv, og en stadig nedbringning af mosenvandets næringsindhold kan ikke prioriteres for højt. Effekten af de nuværende tiltag til at forbedre og stabilisere vandkvaliteten, bør nøje overvåges.

De ni delområder er hver især gennemgået med præcise forslag til plejen.

Samlet

I Utterslev Mose er det med parkanlæggelsen i 1939-43 og den efterfølgende drift lykkedes at bevare/skabe en god "grobund" for både planter og dyr samtidig med, at det bynære naturområde kan give et talstærkt publikum både store naturoplevelser og mulighed for andre fritidsaktiviteter. Dette er lykkedes ved en intensiv pleje af udvalgte arealer til plæneformål, anlæggelse af mindre legepladser og en ekstensiv pleje af de arealer, der i dag fremstår som "vild natur". Også den "vilde natur" i Utterslev Mose vil i fremtiden kræve pleje. Parkafdelingen ønsker at bevare den balance mellem vandflade og øer, tæt og mindre tæt krat samt staudeenge og kær, der netop giver den store alsidighed i fugle-, dyre- og plantelivet. Dette kræver bl.a., at vandflader ikke får lov til at vokse til, at øer genetableres, hvis de eroderes, og at staudeenge og kær holdes fri for træagtig vækst. Store dele af mosens flora og fauna er også påvirket af vandkvaliteten. Der bliver i disse år brugt mange kræfter på netop at forbedre og stabilisere vandkvaliteten. Dette, sammen med den målrettede pleje, skal sikre, at Utterslev Mose også i fremtiden vil være en af Københavns mest attraktive parker - også for plante- og dyrelivet.

1. Indledning

1.1 Projektbeskrivelse

Målet med denne rapport er at beskrive vegetationen af de højere planter og svampe samt ynglefuglebestandene i landområderne af parkerne Utterslev Mose, Kirkemosen og Gyngemosen. Nærværende rapport indeholder endvidere et referat af den årlige overvågningsrapport af Utterslev Mose og Kirkemosen, der omhandler vandplanter og vandfugle i moserne.

Parkafdelingen ved Kim Larsen har forestået undersøgelsen af højere planter samt udarbejdet rapporten. Erik Rald har bidraget med undersøgelse af svampene, og Ornis Consult A/S ved Kim Diget Christensen og Erik Jacobsen har foretaget undersøgelserne af fuglebestandene.

På baggrund af årets undersøgelser vurderes områdets biologiske tilstand samt effekten af den nuværende pleje. Områder med specielle plejebehov udpeges, og der gives forslag til justeringer af plejen.

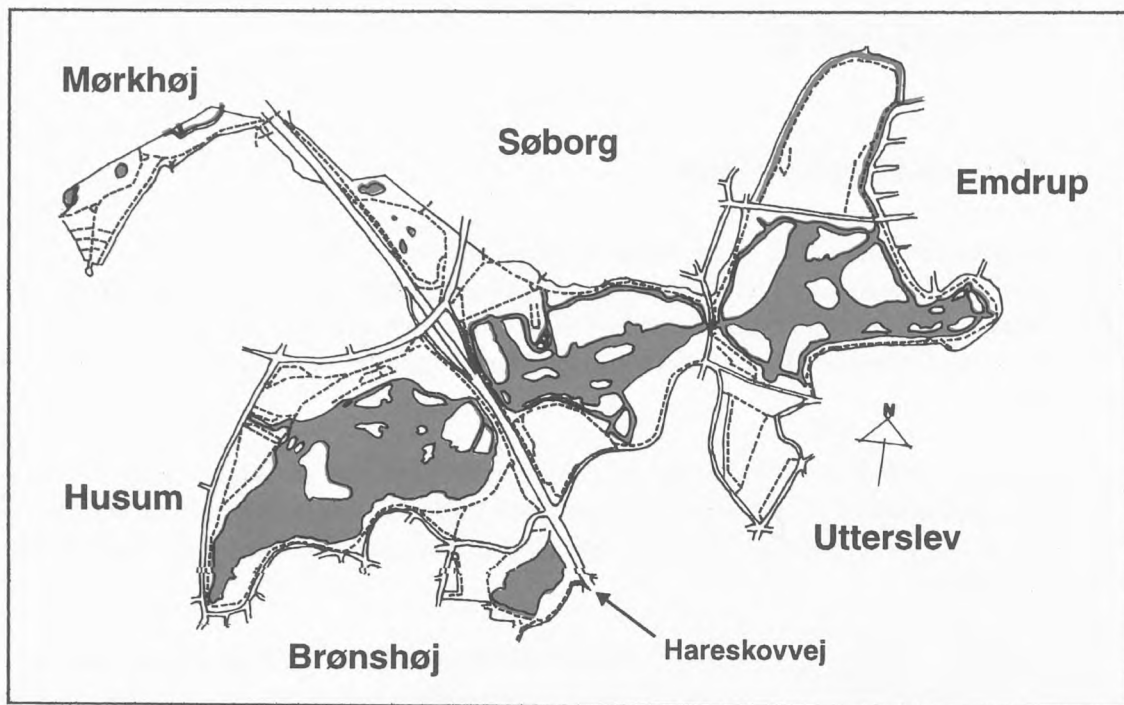
Sammen med den årlige overvågningsrapport af vandplanter og ynglefugle, der er tilknyttet vådområderne, fuldstændiggør denne rapport vort billede af planter og fugle i naturparkerne Utterslev Mose, Kirkemosen og Gyngemosen. Det er hensigten med denne rapport at give den nødvendige baggrundsviden for, at der ved udarbejdelse af en kommende plejeplan for områderne kan tages størst muligt hensyn til plante- og dyreliv i Utterslev Mose, Kirkemosen og Gyngemosen.

1.2 Områdebeskrivelse

Utterslev Mose, Kirkemosen og Gyngemosen ligger i den nordvestlige del af Københavns Kommune grænsende til Gladsaxe Kommune mod nord. Undersøgelsesområdet er vist på figur 1 på næste side og på oversigtskortet bagerst i rapporten, hvor der endvidere er angivet de lokalitetsnavne, som er anvendt i rapporten. Hele arealet er på 221 hektar (2.210.000m²). Denne rapport omhandler hovedsagligt de 124 hektar, der ikke desideret er vandflade eller øer.

Undersøgelsesområdet, der omfatter parkerne Utterslev Mose, Kirkemosen og Gyngemosen, vil herefter samlet blive benævnt Utterslev Mose, mens betegnelserne Kirkemosen og Gyngemosen bruges om delområder.

Parkernes nærmeste omgivelser er præget af dels villa-kvarterer og dels af et sine steder stærkt trafikeret vejnet, hvor Hareskovmotorvejen dominerer billedet. Selve parkarealet er stærkt præget af store plæner, der i sommerhalvåret intensivt benyttes af publikum. Der er tillige større og mindre klynger af i reglen plantede træer og buske. Enkelte steder kan træklyngerne have et skovagtigt præg. Endelig er der områder, hvor plejen

Figur 1. Undersøgellesområdet og dets omgivelser.

er meget ekstensiv. Her findes vegetationstyperne staudeeng, kær og rørsump. Det er i reglen arealer, der støder ned til vandkanten, men de findes også andre steder f.eks. i den nordøstlige og nordvestlige del. Flere af de ekstensivt plejede arealer er fremkommet efter, at en intensiv pleje er ophørt. Det kan f.eks. være et busket, der får lov til at udvikle sig til en kratbeplantning, eller en plæne, hvor slåningen er blevet reduceret til en enkelt gang om året. Her vil forholdsvis hurtigt udvikle sig en staudeeng. De mere "vildt udseende" arealer kan således både være tidligere intensivt plejede arealer og rester af en mere oprindelige vegetation i området. Den mere oprindelige vegetation finder vi i nogle våde krat, i en del af rørskovene, i enkelte moseområder (både urtekær og pilesump) samt på et overdrevslignende område i den nordlige del af Midtmosen. Figur 3 på side 5 viser de forskellige vegetationstypers fordeling i området.

1.3 Områdets historie

Mosen har i historisk tid været et mere eller mindre tilgroet mosedrag med en relativ lille åben vandflade. Da mosen omkring år 1600 indgik i Københavns vandforsyning, blev der anlagt en sluse ved Søborghuse i mosens nordøst-ende. Herved øgedes den fri vandoverflade. Fra denne sluse kunne mosens vand via Emdrup Sø dels ledes til Øresund og dels via Lygteå og Ladegårdsåen til Peblinge Sø. Disse åer blev senere rørlagt. Anvendelsen af mosens vand i byens vandforsyning ophørte så sent som 1959, hvor lukningen af Vester Søgade filterplads stoppede udnyttelsen til industrielt brug. Anvendelsen til drikkevand var ophørt 100 år tidligere.

Tilførslen af vand til det lavtliggende mosedrag var oprindeligt kun i form af regnvand og indsivende vand fra de omkringliggende bakkedrag. Da Brønshøj og Husum blev

udbygget, blev kvarterets kloakker via flere overløbsværker tilsluttet mosen. (Et overløbsværk sørger for at aflede overskydende vandmasser fra kloaksystemet, hvis det overbelastes ved f.eks. ekstrem høj nedbørsmængde.) Den store oprensning i 1939-43 (se neden for) havde foruden anlæggelsen af en park også til formål at skabe større reelle bassiner i mosen. Bassinerne skulle skabe et større vand-reservoir for industrivand til København. Samtidig kunne de forøge mosens effektivitet som stødpude for kloaksystemet. Den stadige tilførsel af næringssalte fra overløbsbygværkerne forurenede nu langsomt mosen. I 1938 startede en udledning af urensset spildevand fra Gyngemosens opland til Fæstningskanalen og derved Utterslev Mose. I 1953 samledes denne udledning til det nye store rensningsanlæg Gyngemoseværket i Gladsaxe, der dog fortsat blev tilknyttet mosen. Tilførslen fra Gyngemoseværket blev stoppet igen ved årsskiftet 1969/70 efter flere år med iltsvind og fiskedød i mosen, som følge af de store mængder næringssalte værket udledte. Lukningen betød en kraftig reduktion i tilførslen af disse næringssalte, men desværre samtidig en kraftig reduktion af vandtilførslen. Derfor blev der i 1980 etableret et anlæg til oppumpning af vand fra Harrestrup Å via Vestvolden til Utterslev Mose. I vinteren 1992-93 blev kloakanlægget ved den vestlige ende af Utterslev Mose udbygget med spildevandsbassiner, hvorved mængden af spildevand til mosen blev væsentligt reduceret. I dag er der 12 overløbsbygværker med mulig spildevandsudledning tilbage i Utterslev Mose samt 1 tilløb af regnvand. Vandkvaliteten er rimelig stabiliseret, og det forventes fra kommunens side, at der snart igangsættes yderligere projekter til nedbringelse af udledningen fra bygværkerne.

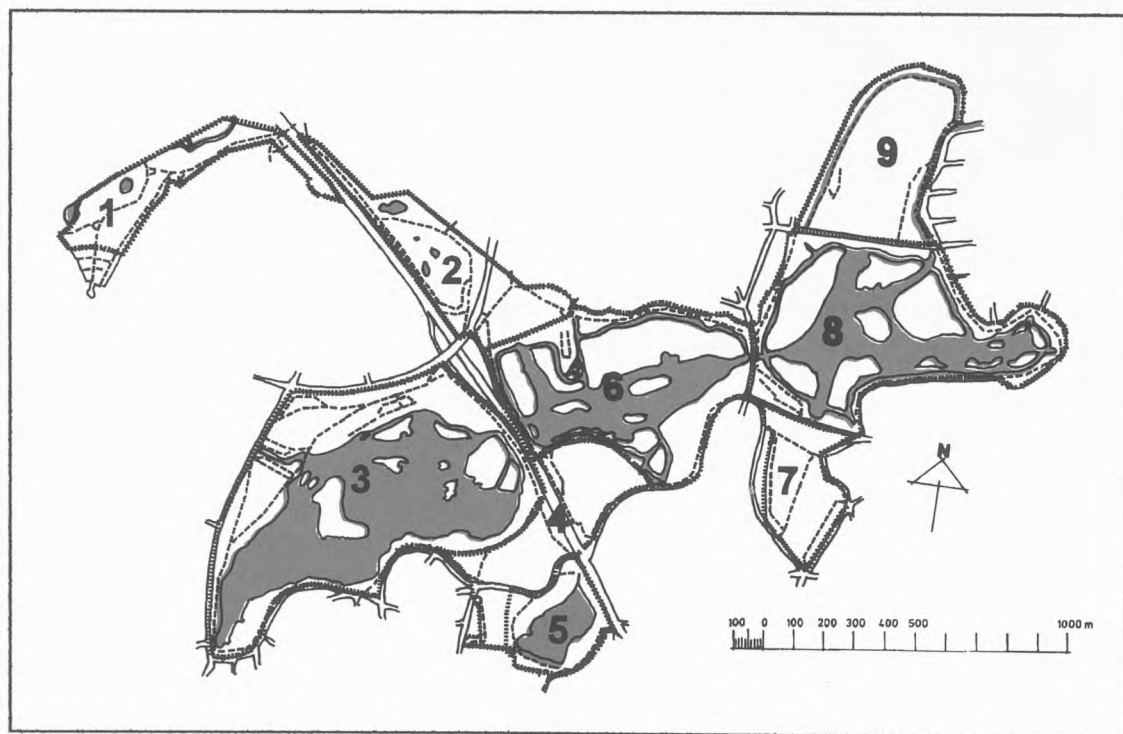
Allerede i 1925 besluttede Københavns Kommune at omskabe området til en naturpark. Ved et stort anlagt projekt i 1939-1943 blev store dele af mosen opgravet i indtil 1,7 meters dybde, og store vandflader blev frilagte. Samtidig skabtes det mønster af øer og kanaler, som vi kender i dag. Fugleøerne blev sikret med minimum 2 meter brede kanaler mod fastlandet. Herved beskyttes ynglefuglene mod ræve, løsgående hunde og mennesker. Meget af den overskydende opgravningsjord blev anvendt til opfyldning af boldbanearealerne mod syd og nord. Også parkarealerne blev anlagt dels med store plæner og dels med plantning af et anseeligt antal træer og buske. Den væsentligste ændring efter parkanlæggelsen i 1940'erne er gennemføringen af Hareskovvejen. Store dele af de brednære arealer samt enkelte større områder specielt nord for vandområdet har fået et stadig større naturpræg. Dette er opnået ved en målrettet og stadig mere ekstensiv pleje.

Området ejes af Københavns Kommune. Den daglige pleje og forvaltning varetages af Stadsingeniørens Direktorat, Parkafdelingen.

2 Overvågning af vegetationen af højere planter

2.1 Indledning - Metode

Undersøgelsesområdet er opdelt i 9 delområder. Opdelingen i delområder er foretaget geografisk for at have mindre arbejdsenheder, og deres beliggenhed kan ses på figur 2. Floraen i undersøgelsesområdet blev registreret ved udarbejdelse af floralister for de enkelte delområder. Registreringen blev påbegyndt 29/3, og sidste registrering fandt sted 14/10. Imellem disse to datoer er hvert delområde blevet gennemgået minimum 3 gange. En registrering af et delområde tog i gennemsnit to arbejdsdage. Ved noteringen af de enkelte arter, blev det samtidig konstateret, i hvilken vegetationstype planten var fundet, og hyppigheden blev anslået. Vegetationsregistreringen blev foretaget i vedbeplantning (skov/krat), urtepræget vegetation på tør bund (plæne og staude-eng og herunder henholdsvis ruderat og overdrev) og urtepræget vegetation på våd bund (kær og rørsump). Kær og rørsump er skemamæssigt slået sammen. Hyppighederne blev registreret som enten **a** for almindelig (= findes i hele delområdet, hvor denne vegetationstype er til stede, og kan findes uden større søgeaktivitet), **h** for hist og her (= findes spredt i det meste af delområdet, hvor denne vegetationstype er til stede. Kan i reglen findes ved nogen søgeaktivitet, og er registreret i mindst 4 adskilte formationer i delområdet.), eller **s** for sjælden (= findes kun som enkelte planter eller formationer. Er kun registreret i højst 3 adskilte formationer i delområdet.). Der blev i området fundet 498 navngivne højere planter, hvoraf 8 er angivet på en rødliste over arter, der på forskellige niveauer

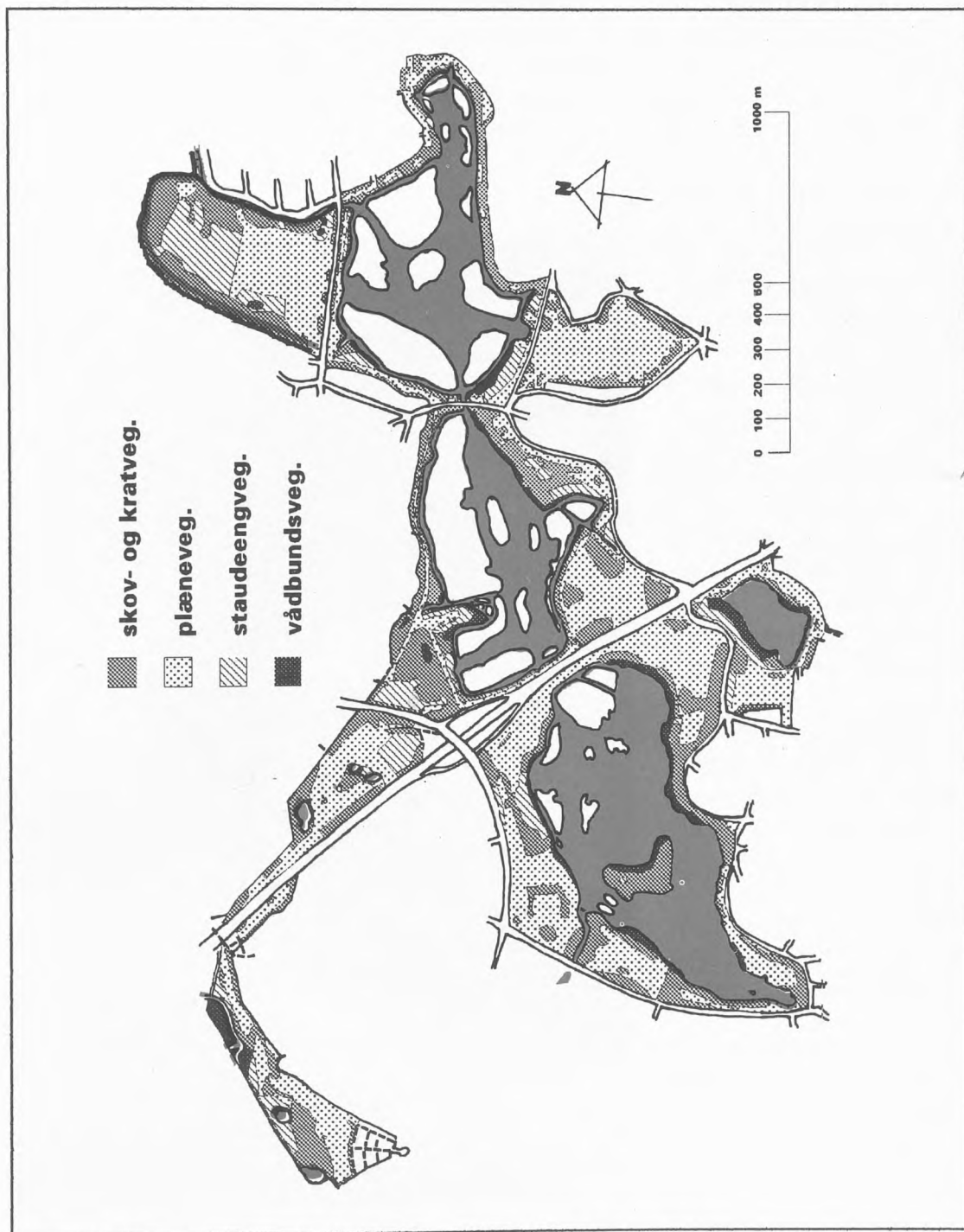

Figur 2. Delområde-inddelingen af undersøgelsesområdet.

er truede eller sårbare, såkaldte rødlistearter.

2.2 Vegetationstyper

De enkelte vegetationstyper i Utterslev Mose vil blive beskrevet nedenfor, og deres forekomst kan ses på figur 3. Vegetationstyperne er, hvor de afviger fra det generelle billede, behandlet i gennemgangen af de enkelte delområder. I bilagsafsnittet findes

Figur 3. Vegetationstypenes fordeling i undersøgelsesområdet.

artslister opdelt i 4 vegetationstyper efter voksested samt artslister opdelt efter delområder.

2.2.1 Skov og krat

Skov og krat dækker ca. 25 % af undersøgelsesområdets landareal. Da hovedparten af træer og buske er plantede, afspejler de ikke direkte de naturgivne forhold. Der er i undersøgelsesområdet fundet 124 vedplantearter. Kun 4 af disse arter findes ikke i skov- og krat-områderne. 57 af vedplanterne er buske eller klatreplanter. 14 af træerterne har betydning som dominerende overstandere i skov/krat-arealerne i Utterslev Mose. Urterne i bundvegetationen er derimod ikke plantede, og det indslag af haveplanter, der findes, må antages at være forvildede fra tilstødende haver.

På fugtig jord er der i reglen plantet forskellige pile og el (oftest rød-el). Ask eller birk danner enkelte steder overgang til de mere tørre jorde. På de tørre jorde består de lidt større lunde af plantede ask, avnbøg, eg eller tjørn med underskov af forskellige buske. Der findes også enkelte formationer af ahorn, elm, lind, navr og robinie. Almindelig hæg, der må formodes oprindelig at være tiltænkt en status som underskov, er flere steder vokset op i 6-8 meters højde og fungerer her som overstandere. Mange steder er træerne mere eller mindre enkeltstående. Små grupper af træer med få buske under ses også. De træer, der her oftest er tale om, er ask, birk, eg, hænge-pil og hvid pil, popler samt robinie.

I de fleste områder og især ud imod stierne er der under træerne plantet buske eller små-træer. Almindelige er benved, almindelig hyld, almindelig hæg, kornel, liguster, fjeld-ribs, roser, slåen og

Figur 4. Gammel hvid-pil blandt lavere pilekrat på fugtig bund i Sumpskoven, sydøst i delområde 6.

tjørn. Af tjørne træffes oftest de danske arter, men tillige flere forskellige nord-amerikanske storfrugtede arter. På samme måde er det oftest hvid kornel, der ses, men arterne kirsebær- og rød kornel er også repræsenterede.

Bundfloraen er meget varieret. Der er dog kun omkring 25 arter, der er repræsenteret i stort set alle skov- og kratområder. Følgende 10 arter som er de mest karaktergivende for skov og krat i Utterslev Mose: Hundegræs, vild kørvel, løgkarse, feber-nellikerod, skvalderkål, burre-snerre, erantis, marts-viol, vorterod og krat-ærenpris.

Både den plantede og den vilde flora vidner om en næringsrig bund; en karakter, der går igen i de andre vegetationstyper.

2.2.2 Plæne

Med sine ca. 55 % af undersøgelsesområdet udgør plænerne det arealmæssigt set mest dominerende element. Plænerne er anlagt i 1939-43, men den ofte store slitage, især på fodboldbanerne, har løbende krævet omlægninger og nysåning af græsarealer. Plænerne slås én gang om ugen, når væksten er størst, og ellers efter behov i sommerhalvåret. Det bliver gennemsnitlig til 16-20 slåninger pr. år. Plænerne består af mange arter græsser og andre urter. Se skema 1.

I plæner findes ofte områder med bar jord, enten p.g.a. slitage eller i forbindelse med gravearbejde f.eks. ved plæneomlægninger. På sådanne arealer kommer der hurtigt en såkaldt ruderaflora. Den udgør arealmæssigt kun lidt af plænerne, men artsmæssigt tegner den sig for henved halvdelen af arterne. En ruderaflora er karakteriseret ved at kræve et højt næringsindhold i jorden, men samtidig har den en ringe evne til at etablere sig i et allerede eksisterende plantedække. Det er oftest én-årige arter med stor frøsætning, der i løbet af 1-2 år udkonkurreres af arter med en større vegetativ vækst.

Skema 1. Karakteristiske plantearter fra plæner i Utterslev Mose.

Karakteristiske - arter i plænearealer		- ruderaarter i plæner
høst-borst	almindelig brunelle	almindelig brandbæger
grå-bynke	almindelig fuglegræs	hyrdetaske
almindelig hønsetarm	hvid-kløver	én-årig rapgræs
mælkebøtte	almindelig rajgræs	raps
almindelig rapgræs	eng-rapgræs	ager-snerle
humle-sneglebælg	rød svingel	gåsefod-arter
tusindfryd	glat vejbred	kamille-arter
lancet-vejbred	marts-viol	pileurt-arter
mark-ærenpris	tråd-ærenpris	svinemælk-arter
		vortemælk-arter

2.2.3 Staude-eng

Staudeenge er et af de elementer i Utterslev Mose, der er mindst præget af menneskers indgriben (og derfor minder mest om, hvad vi oftest forstår som "vild natur"). De mange arter, der findes på disse ca 15 % af vegetationsarealet, er ikke plantet, men vegetations-typen er alligevel kulturbetinget, da områderne skal holdes fri for træagtig vegetation for ikke at springe i krat og senere skov. En del arealer slås én gang om året i det tidlige efterår, efter at urterne har sat frø. Enkelte arealer slås endvidere også en gang tidligt på året, før urterne for alvor begynder at blomstre. Det er normal praksis at lade det slåede materiale ligge efter slåning. Dette fremmer en vegetation af større, flerårige urter. Behandlingen giver på den sjællandske, fede muld en artssammensætning, der er knapt så spraglet, men mindst ligeså artsrig, som den blomstereng, vi med samme be-handling ville opnå på en mere mager jordbund i f.eks. Vestjylland.

En lang række arter findes stort set alle steder i mosen, hvor denne vegetationstype er etableret; jævnfør nedenstående skema.

Skema 2. Karakteristiske plantearter fra staudeeng i Utterslev Mose. (De med * mærke-de arter er mest tilknyttet halvfugtig bund.)

Græsser	Øvrige urter	
draphavre	høst-borst	ladden dueurt*
fløjlgræs*	glat dueurt	eng-forglemmigej*
almindelig hundegræs	følfod	småkronet gedeskæg
almindelig hvene	sildig gyldenris	haremad
almindelig kvik	hvid-kløver	rød-kløver
almindelig rajgræs	korsknap	vild kørvel
almindelig rapgræs	løgkarse	almindelig mjøduert*
eng-rapgræs	mælkebøtte	bittersød natskygge*
eng-rottehale	stor nælde	ager-padderok
eng-rævehale	pastinak	prikbladet perikon
eng-svingel	vand-pileurt*	gåse-potentil
rød svingel	krybende potentil	hvas randfrø
	lav ranunkel*	rejnfan
	almindelig røllike	butbladet skræppe
kruset skræppe	humle-sneglebælg	ager-snerle
gærde-snerle*	burre-snerre	hvid snerre
ager-tidsel	horse-tidsel	kruset-tidsel
kål-tidsel	glat vejbred	lancet-vejbred
muse-vikke	smalbladet vikke	tofrøet vikke

2.2.4 Overdrev

Overdrev som naturtype er ligesom plæne og staudeeng en kulturbetinget naturtype. Oprindeligt var det udelukkende husdyrgræsning, der har skabt og vedligeholdt et område som overdrev, der ellers ville være sprunget i skov. En vedvarende græsning, og dermed borttransport af materiale, resulterer i en udmarvning af jorden. Dette begunstiger urter med en lille vegetativ vækst og stor blomstring, på bekostning af urter med en større vegetativ vækst. Høslet med fjernelse af det slåede materiale har noget nær den samme effekt som græsning.

I Utterslev Mose forekommer vegetationstypen kun på Langholm, der er en halvø i den nordlige del af Midtmosen. Arealet er på ca. 500 m², og vegetationstypen findes her som et indslag i både et plæne- og et staudeengsareal. Overdrev vil derfor skemamæssigt ikke fremstå selvstændigt i denne rapport. Overdrevsfloraen er utvivlsomt her en remi-

niscens efter den tidligere landbrugsmæssige anvendelse på arealet. I området er der i dag både arealer med hyppig og mindre hyppig slåning. Indslaget af overdrevsarter bibeholdes kun på længere sigt, hvis den fortsatte pleje indebærer en fjernelse af det slåede materiale. Andre områder ved mosen har utvivlsomt tidligere været dækket af magert overdrev, men ved parkanlæggelsen i 1939-43 blev større mængder næringsrigt opgravningsmateriale fra mosen lagt over store områder.

På Langholm findes der 10 arter, som normalt er tilknyttet overdrev. Disse, samt 4 arter, der er mere tilknyttet enge, kan ses i skema 3 på næste side.

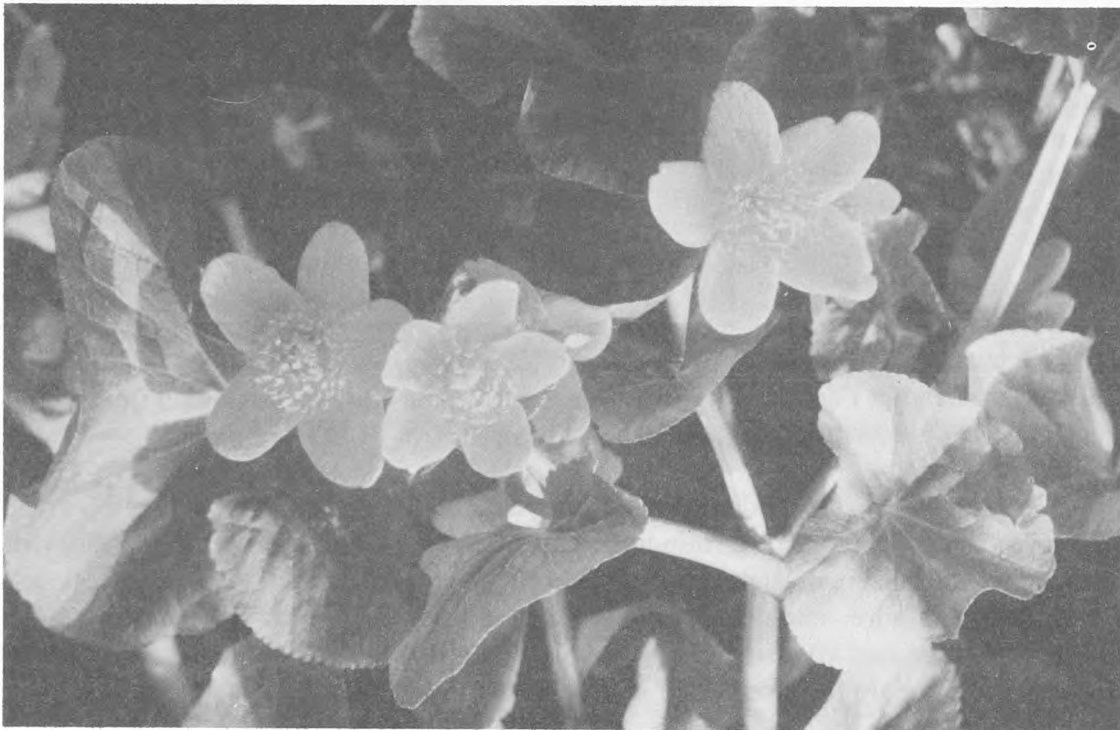
Figur 5. Dunet vejbred på halvøen Langholm i den nordlige del af Midtmosen.

Skema 3. Specielle plantearter på halvøen Langholm i den nordlige del af Midtmosen.

Plantearter tilknyttet - overdrev		- eng
blæresmælde	blåhat	hjertergræs
blå-klokke	stor knopurt	hulkravet kodriver
almindelig kællingetand	almindelig pimpinelle	håret løvefod
knold-ranunkel	gul snerre	skarntyde
almindelig syre	dunet vejbred	

2.2.5 Vådbundsvegetation - Kær

Kærområder domineres ofte af flerårige urter med et stort indslag af græsser og halvgræsser. Da disse områder er meget fugtige eller direkte sumpede, begrænses indvandringen af buske og træer, men en tilgroning er en del af den naturlige udvikling også for sådanne vandlidende arealer. Tilgroningen vil skride langsomt frem over en lang årrække. Dog kan f.eks. hårde vintre eller brande føre området tilbage til kær-tilstanden. Den botaniske betegnelse for kær med en artssammensætning som i Utterslev Mose er "overgangs-rigkær".

Figur 6. Eng-kabbeleje fra den sydvestlige del af Midtmosen.

Der er meget få og små områder i Utterslev Mose med kær-karakter, hvilket bl.a. skyldes, at vegetationstypen er afhængig af en vis variation i vandstanden eller en rimelig konstant halvfugtig jordbund. Uden hyppige ændringer, vil rørsumpens planter

(se nedenfor) overtage den våde del af kærområdet, mens den tørre del vil blive invaderet af arter fra staudeengen. Søbredderne ligger i Utterslev Mose generelt ret højt, hvorfor områder med disse hyppige vandstandsskift er få. Der er dog flere steder i Utterslev Mose med nærmest flydende overgang mellem kær og rørsump, og de ca 5 %, de arealmæssigt tilsammen udgør, vil i denne rapport skemamæssigt blive slået sammen.

Skema 4. Plantearter karakteristisk for overgangsrigkær i Utterslev Mose. (De med * mærkede arter er enkelte steder dominerende.)

lådden dueurt	fløjlsgræs	almindelig fredløs
kær-galtetand	eng-kabbeleje	eng-karse
eng-nellikerod	vand-pileurt*	lyse-siv
kær-padderok	almindelig skjolddrager	høj sødgræs*
kær-trehage	kær-tidsel*	

Hvis der i eller nær bredzonen ikke har været speciel stor tørvedannelse, kan man finde et særligt plantesamfund kaldet storstar-kæret. Denne kærtype findes enkelte steder i Utterslev Mose. Typen karakteriseres generelt bl.a. af nikkende star og stiv star samt i Utterslev Mose af tykakset star.

2.2.6 Vådbundsvegetation - Rørsump

Rørsump er den naturlige ^{-kæret} randvegetation langs næringsrige søer og vandløb. Rørsumpen domineres af høje græsser og græslignende ^{fyldt på øret område.} sumpplanter. Karakteristisk for sumpplanter er, at de er rodfæstede på vandmættet, ofte vanddækket og dermed iltfattig bund. Rødderne må derfor forsynes med ilt fra de øvre dele af planterne gennem luftvæv. Rørsump kendetegnes i reglen ved at være tørvedannende. På øerne i Utterslev Mose sker der derimod en nedbrydning af tørvelaget formodentlig p.g.a. det strømmende vands erosion. Rørsump udgør størstedelen af mosens vådbunds-vegetationsareal. (Bemærk at arealet af mosens øer, i lighed med

Tagtæt og rager-smørle

tørre jord som er dannet af planterester, som indeholder kulstof meget.

*Planteceller
Vokse
ved
jøer
og mosser*

beregninger for de andre vegetationstyper, ikke indgår i procentberegningen.)

I Utterslev Mose er tagrør klart den mest dominerende planteart i rørsumpen. Andre arter kan dog også, i lighed med tagrør, danne større sammenhængende bevoksninger. Fælles for disse er, at de har et rigt forgrenet system af underjordiske stængler (et rhizom-system).

Skema 5. Plantearter karakteristiske for rørsumpen i Utterslev Mose.

Arter der danner sammenhængende bevoksninger	Øvrige arter	
bredbladet dunhammer	fliget brøndsel	gifttyde
smalbladet dunhammer	gul iris	kattehale
sø-kogleaks	bredbladet mærke	bittersød natskygge
rørgræs	dynd-padderok	pindsvineknop
høj sødgræs	tigger-ranunkel	vejbred-skeblad
tagrør	vand-skræppe	gærde-snerle
	knippe-star	sværtevæld
	vandpeberrod	tykbladet ærenpris

I forbindelse med en rørsumpzone findes ofte en flydebladzone. Denne er i Utterslev Mose karakteriseret ved arterne liden andemad, bukkeblad samt hvid åkande og gul åkande.

Langs stort set alle bredder i Utterslev Mose findes en rørsumpzone. (Enkelte steder går plænerne dog helt ud til vandkanten.) Rørsumpzonen vil ikke altid fremgå af kortene, da zonen ofte kun har en bredde på under en halv meter.

2.2.7 Haveindslag

Et område, der i den grad er omkranset af kvarterer med haver, som tilfældet er med Utterslev Mose, vil artsmæssigt være påvirket af kulturplanter der fra. I Utterslev Mose er der mange havearter repræsenteret, dog oftest i enkelte eksemplarer, der ikke dominerer vegetationen.

En gruppe af haveplanter forvildes tilfældigt. De vil sædvanligvis forsvinde igen efter nogle år, da de har svært ved at sprede sig uden "havens pleje". Til gengæld vil nyspredning fra haverne jævnlig forekomme. Se gruppe 1 i skema 6 på næste side.

En anden gruppe er løg- eller rhizomplanter. De spredes fortrinsvis ved jordspredning, og er fast etablerede, hvor de tilføres. De vil endvidere kunne sprede sig vegetativt på voksestedet. Se gruppe 2 i skema 6

En tredje gruppe arter, der træffes, er oprindeligt hjemhørende i de gamle bondehaver. De findes idag forvildede og tildels naturaliserede i mange naturområder, så det er svært

at afgøre, hvorvidt de er kommet til Utterslev Mose direkte fra haver, eller om de er kommet til fra tidligere forvildninger. Se gruppe 3 i skema 6.

Den sidste gruppe havearter i skemaet er medicin og/eller foder-planter. Enkelte af arterne er oprindeligt hjemhørende i Danmark (de med * mærkede arter i skema 6), men til trods herfor er der samtidig blevet impoteret en betragtelig mængde planter fra udlandet af f.eks gartnerier. I dag betragtes de alle som en naturlig del af den danske vegetation. Denne gruppe ses som gruppe 4 i skema 6.

Skema 6. Forskellige haveindslag i Utterslev Mose. * = hjemhørende i Danmark.

1 Tilfældige forvildninger	2 Løg- eller rhizomplanter	3 Oprindeligt tilhørende bondehaver	4 Gamle foder- eller medicinplanter
hjulkrone	have-guldnælde	aftenstjerne	kæmpe-bjørneklo
kærmindesøster	japansk hestehov	(=natviol)	rød hestehov
have-jordbær	"kultur"-hønsetarm	kanadisk gyldenris	humle *
"pryd"-jordbær	dansk ingefær *	sildig gyldenris	sommer-hyld
judaspenge	plettet ingefær	moskus-katost	vellugt. kamille
kartoffel	italiensk ingefær	have-karse	almindelig katost
bjerg-knopurt	ensidig klokke	matrem	alsike-kløver
gul lærkespore	(=havepest)	påskelilje	foder-kulsukker
langstillet lærkespore	vår-krokus		kommen *
pinselilje	liljekonval *		foder-lucerne
radis	perlehyacint		løgkarse
have-snerle	japan-pileurt		krans-mynte *
solsikke	kæmpe-pileurt		pastinak
tomat	italiensk scilla		peberrod
tulipan	russisk scilla		rejnfan
	spansk scilla		skarntyde *
	snepryd-arter		skvalderkål
	kæmpe-star *		svaleurt
	erantis		sæbeurt
	vintergæk		sødskærm
			(=spansk kørvel)
			rød tandbæger
			foder-vikke
			marts-viol
			vorterod

2.3 Delområdebeskrivelser

De enkelte delområder beskrives i dette afsnit ved:

- 1) En kort gennemgang af områdets særlige karakteristika,
- 2) Et kort der viser -områdets placering, -enkelte stednavne, som anvendes enten her i vegetationsafsnittet eller i et senere afsnit, -områdets fordeling på de 4 vegetationstyper og -de dominerende træarter i skov- kratvegetationen samt
- 3) En uddybende gennemgang af de enkelte vegetationstypers særegenheder i netop dette delområde.

De anvendte signaturer for vegetationstyperne er :

 = skov- og kratvegetation

 = plænevegetation

 = staudeengsvegetation

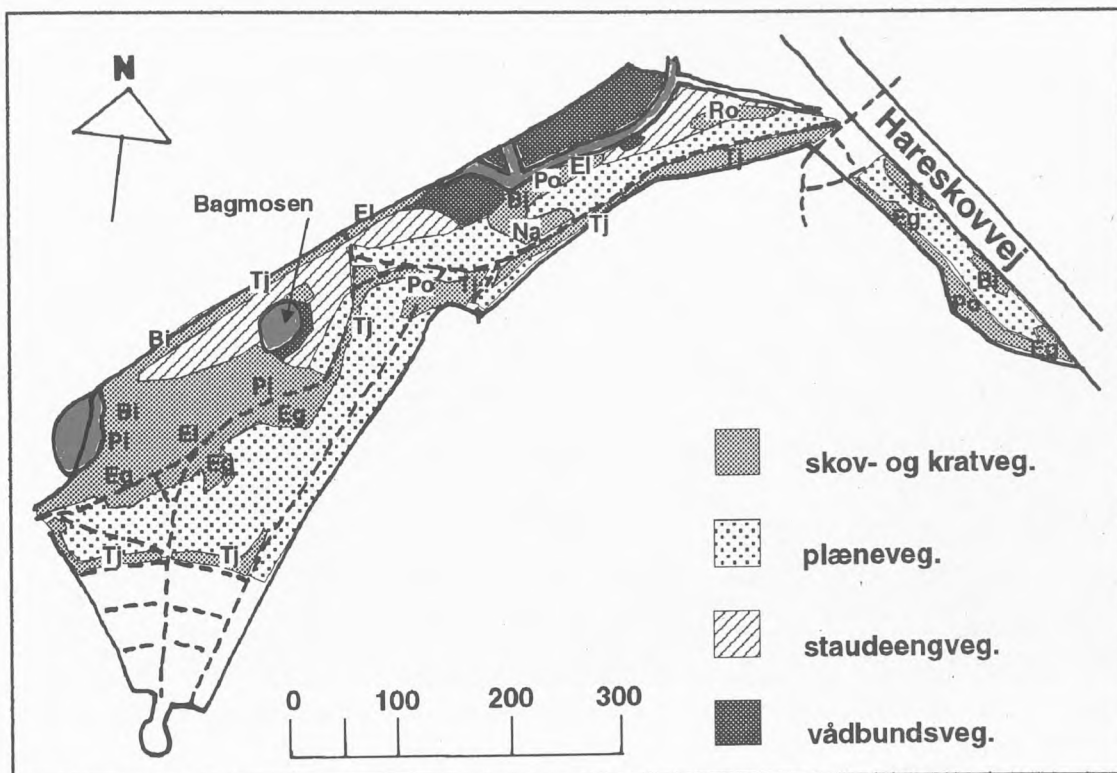
 = vådbundsvegetation

Vegetationstypen ruderat er medtaget under plænevegetation, ligesom de små indslag af overdrevsvegetation indgår i delområde 6's plæne- og staudeengsvegetation. Haveindslag findes i alle vegetationstyperne.

Skema 7: Anvendte betegnelser for dominerende træarter, som er angivet på efterfølgende kort.

Betegnelse	Træart
Ah	ahorn
As	ask
Av	avnbøg
Bi	birk (flere arter)
Eg	eg (fortrinsvis stilk-eg)
El	el (fortrinsvis rød-el)
Em	almindelig elm
Li	lind (flere arter)
Na	navr
Pi	pil (flere arter)
Po	poppel (flere arter)
Ro	almindelig robinie (også kaldet falsk akacie)
Sf	skov-fyr
Tj	hvidtjørn (fortrinsvis éngriflet hvidtjørn)

2.3.1 Delområde 1

Figur 7. Delområde 1 med dominerende træarter.

Dette delområde, kaldet Gyngemosen, er beliggende nordligst i undersøgelsesområdet, vest for Hareskovvej. I den sydvestlige del af området ligger en kolonihaveforening, der ikke er medtaget i undersøgelsen. Området består i den sydlige del af plæner omkransede af grupper af højstammede træer på relativ tør bund, mens den nordlige del med mere fugtige bund består af lavere krat samt staudeenge og kærømråder. Midt i området er der en legeplads.

Skov- og krat-vegetationen i området består bl.a. af mange grupper af højstammede træer. Som det også er tilfældet i den øvrige Utterslev Mose, er grupperne normalt plantede og velafgrænsede. Den artsrige undervegetation er i dette delområde domineret af de oprindeligt plantede hæg, dunet gedebled, roser og til dels hvidtjørn. (Se vegetationstypebeskrivelsen på side 6 og en artsliste for hele delområdet i databilagget.) Dog er det ikke alle birk og pil, der er plantede, idet der fra disse arter sker en vis selvsåning fra ældre, plantede træer, og tilsvarende er en del popler fremkommet ved rodskudsopvækst.

Alle reelle plæneområder i Utterslev Mose ligner artsmæssigt set hinanden i ganske høj grad. For dette delområdes vedkommende gælder dog, at større arealer specielt i den centrale del er nyetablerede i 1993-94, da der blev nedgravet en naturgasledning gennem området. Dette har medført, at der er en forholdsmæssig stor andel af ruderatplanter i disse plænearealer. (Vegetationstype-beskrivelsen for plæner kan ses på side 7 og en artsliste for hele delområde 1 i databilagget.)

Figur 8. Skovsti i delområde 1 syd for Bagmosen set mod vest med elle-bevoksning til højre og eg til venstre.

Gennem staudeengene i den østlige del af område 1 har der også været opgravet for gasledninger. Et større areal er derfor ekstra artsrigt. (Se vegetationstypebeskrivelsen side 8.) Den vestlige mere fugtige del er bl.a. karakteriseret af almindelig mjødukt og specielt sildig gyldenris. Umiddelbart øst for den nordgående sti ud af området står en formation på ca. 10 m² af kæmpe-pileurt. Denne aggressive haveplante må forventes at kunne sprede sig kraftigt i området i de kommende år.

Der er forskellige vådbundsvegetationstyper repræsenteret i området. Den vestlige del af det store areal med vådbundsvegetation er et "storstar-kær" med et stort indslag af almindelig fredløs, vand-pileurt og høj sødgræs (se vegetationstypebeskrivelsen på side 11).

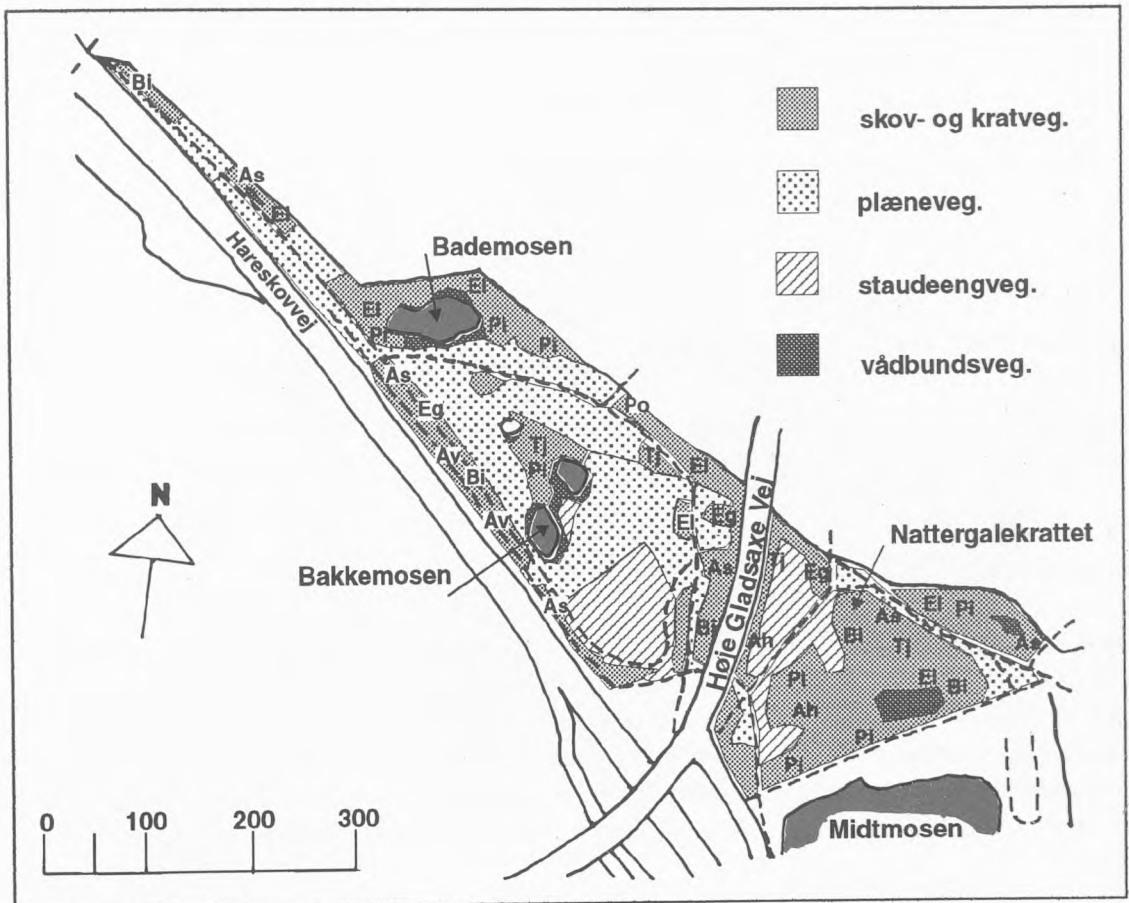
Den østlige del er en rørsump, der næsten totalt domineres af tagrør. Langs de åbne vandflader findes en mere artsrig rørsump med bl.a. kattehale og vand-ærenpris.

Umiddelbart syd for det vandløb, der gennemløber vådbundsområdet, findes et lille kærrområde på under 20 m², der måske er under udtørring, idet kærarterne nu er trængt af arter fra det tilstødende staudeengsområde. Det lille kærrområde karakteriseres af bl.a. eng-forglemmigej, eng-nellikero, tigger-ranunkel og lyse-siv.

På de åbne vandflader findes almindelig vandranunkel, hvid åkande og bemærkelsesværdigt en stor bestand af fladfrugtet vandstjerne. Sidstnævnte kendetegner normalt en relativ god vandkvalitet.

Den østlige sidekanal ned mod Hareskovvej er jævnlige tørlagt, og her findes bl.a. bestande af tyndskulpet brøndkarse og kær-padderok.

2.3.2 Delområde 2

Figur 9. Delområde 2 med dominerende træarter.

Delområde 2 ligger nord for Midtmosen og afgrænses mod vest af Hareskovvej og mod nord og øst af Gladsaxe kommune. Området er nord for Høje Gladsaxe Vej præget af åbne plænearealer med enkelte vådområder. Både vådområderne og plænearealerne er mere eller mindre omkransede af træ- og buskbeplantning. Det store staudeengsområde umiddelbart nord for Høje Gladsaxe Vej ligger på en anlagt bakke. Modsat er staudeengsområdet syd for Høje Gladsaxe Vej en lavning. Det sydlige krat er især i den sydøstlige del meget fugtigt. Dette krat kaldes i daglig tale for Nattergalekrattet.

Langs med Hareskovvej er de plantede trægrupper meget velafgrænsede med meget tæt undervegetation af specielt kornel, liguster og slåen. Øst og syd for den store plæne findes en bevoksning bestående af endnu relativt lave træer og et bredt bryn af fjeldribs og slåen.

Det sydlige krat, Nattergalekrattet samt bevoksningen nordøst herfor, er som sagt meget fugtpåvirket, og dele er direkte vanddækkede eller i det mindste temporært vanddækkede. Skovtypen her kan betegnes elle- eller askesump med et stort indslag af gamle hvidtjørn. Et fåtal af arter karakteristisk for vegetationstyperne elle- og askesump kan træffes i området. Karakteristiske arter for området kan ses i skema 8 på næste side.

Skema 8. Plantearter fundet i skovområde i delområde 2, der alle er kendt fra aske- eller askesump-floraen.

Plantearter, som er fundet i meget få områder i Utterslev Mose	Plantearter, der er alment forekommende i store dele af Utterslev Mose	
humle	almindelig fredløs	almindelig hyld
eng-rørhvene	almindelig hæg	kvalkved
dunet steffensurt	bittersød natskygge	feber-nellikerod
stinkende storkenæb	stor nælde	

I den østlige del af Nattergalekrattet findes en relativ stor bestand af haveplanten aftenstjerne. Denne bestand synes veletableret, og den har været kendt gennem mange år.

Der er intet specielt at bemærke om plænearealerne i området.

Stauedeengsbakken nord for Høje Gladsaxe Vej har ikke været slået gennem en årrække, og flere steder dominerer store formationer af gyldenris og regnfan. En spæd buskvegetation er dukket op flere steder, men den er ikke dominerende endnu. Engen umiddelbart syd for Høje Gladsaxe Vej blev slået som plæne indtil omkring 1988. Nu bliver en smal stribe rundt til nogle bænke plejet som plæne, mens resten er en græsdomineret eng, der kun slås med års mellemrum. Specielt dominerende her er draphavre og stedvis gyldenris.

I delområdet to nordligste trægrupper findes der flere små kærømråder af storstar-typen. Her ses også fugtigbundsarter som almindelig fredløs og almindelig skjolddrager.

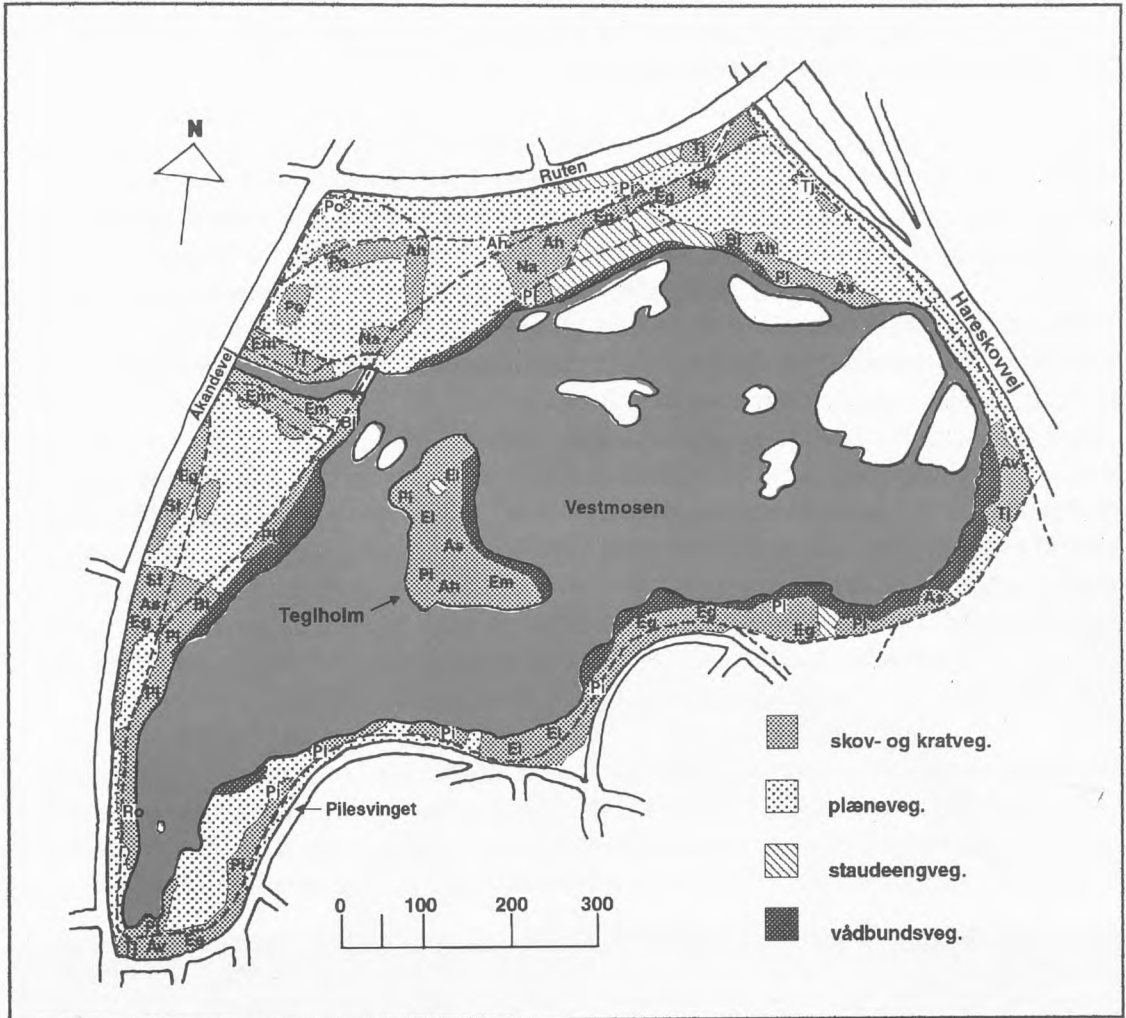
Den nordlige sø kaldes i daglig tale for Bademosen. Den blev oprenset i 1990, og er relativt dyb. Udtørring vil derfor næppe finde sted. Her forekommer almindelig kildemos, vandformen af vand-pileurt samt gul åkande og hvid åkande. Den omkransende rørsump er meget artsrig med bl.a. krans-mynte og nikkende star.

Centralt i plænen ligger tre små damme. De blev oprensede i 1991 for at forbedre ynglemuligheder for padder i mosen. Fælles betegnes dammene som Bakkemosen. Når vandstanden er højst, er den største dybde på henved 50 cm, og dammene udtørrede sidst på sommeren i 1994. Den sydvestlige dam blev sidst på sommeren overgroet af vandrøllike, mens den sydøstlige blev dækket af især almindelig star og toradet star. Dammenes randzonerne består af en relativ artsrig rørsump med bl.a. eng-kabbeleje, bredbladet mærke og glansbladet siv. I kanten mod pilekrattet findes en meget frodig formation af pengebladet fredløs.

Vådområdet i Nattergalekrattet er næsten overgroet af el og pil. Det betyder, at der stort set ikke findes en vådbundsarteflora her, da den er skygget ud. I randen findes dog flere meget frodige formationer af hjortetrøst.

Øst for Nattergalekrattet ligger også et relativt lysåbent kær. Dette udtørrede i sensommeren 1994 i lighed med Bakkemosen. Her er vand-pileurt og høj sødgræs de dominerende arter.

2.3.3 Delområde 3 med Tegholm

Figur 10. Delområde 3 med dominerende træarter

Delområde 3 omfatter primært områderne omkring Vestmosen. Mod vest kommer tilløbet til mosen via Vestvolden fra Harrestrup Å. Arealerne på begge sider af tilløbet karakteriseres af relativ mørk, lukket skov. Herudover præges delområdet af de mange plæner, relativt lysåbne trægrupper og enkeltstående træer. Øen Tegholm har tidligere været brofast. Den er den eneste ø i Utterslev Mose med skovbevoksning. Den er dog plantet. Ved Pilesvinget er der placeret en mindre legeplads.

Som det eneste sted i Utterslev Mose er området omkring vestvoldstilløbet domineret af elm. Flere træer er angrebet af elmesyge, og det må desværre forventes, at elmetræerne er væk inden for få år. Den nordlige del af delområdet er præget af store popler og repræsentanter fra løn-familien. Foruden de dominerende ahorn og navr forekommer også spids-løn og de mere eksotiske ild-løn, sølv-løn og tatarisk løn. Undervegetationen i hele delområdet består hovedsageligt af kornel og i nogen grad af tjørn. I den nordvestlige ende findes dog et markant indslag af buske, der er sjældne i Utterslev Mose. Det drejer sig om tatarisk gedeblad, kejserbusk og rynkeblad. Bundvegetationen i området er stedvis meget domineret af marts-viol, skov-viol og krat-

ærenpris. Centralt i den sydlige del kan bemærkes et indslag af plettet ingefær. P.g.a. sin giftighed, sit markante udseende (se figur 15 side 25) og en særpræget bestøvningsbiologi har den ofte stor bevågenhed fra publikum. Som andre steder i mosen må den dog anses som værende kommet fra haver.

Plænerne i det sydvestlige hjørne ud til Pilesvinget adskiller sig fra, hvad man normalt finder i Utterslev Mose. Plænen er her specielt i det tidlige forår meget belastet af et stort antal grågæs. Store områder bliver græsset ned til rødderne med større mudrede områder til følge. Enkelte plantearter bliver ikke afgræsset, hvorfor et tæppe af gåsepotentil med små tuer af f.eks. butbladet skræppe og horse-tidsel karakteriserer området fra hen på sommeren. Da det er et isoleret tilfælde, synes det dog fornuftigt ikke at gribe ind og lade fuglene udnytte området. P.g.a. fuglenes tæthed her er det samtidig en meget anvendt fuglefodningslokalitet for bl.a. børnehaver.

Langs Pilesvinget findes flere små områder, hvor jorden i 1992-93 har været blotlagt, bl.a. i forbindelse med at tre overløbsbygværker er blevet fjernet fra mosens vestende. På trods af, at der samlet kun er tale om 8-10 m², findes der her op mod 40 forskellige arter af ruderattypen. Der er bl.a. tale om læge-jordrøg, stinkende karse, sort natskygge, fliget tvetand og skærm-vortemælk samt arter af kamille, svinemælk og vejsennep.

I plænearealet i det nordøstlige hjørne findes to små tilplantninger af rød-el. De er plantede i forbindelse med skolernes "Operation Dagsværk" i 1990, men de synes i øjeblikket ikke at ville etablere sig og danne de tilsigtede lunde.

Staudeengen nord for mosen er meget domineret af græs med bl.a. draphavre, almindelig kvik, eng-rottehale og eng-rævehale. Også de meget næringskrævende arter tornet salat, ager-tidsel og kruset tidsel er karakteristiske indslag, ligesom der står større formationer af gyldenris og specielt hjortetrøst ud mod rørsumpen. Området har indtil for få år siden

Figur 11. Krydsningen eng-nellikerod x feber-nellikerod på Tegholm.

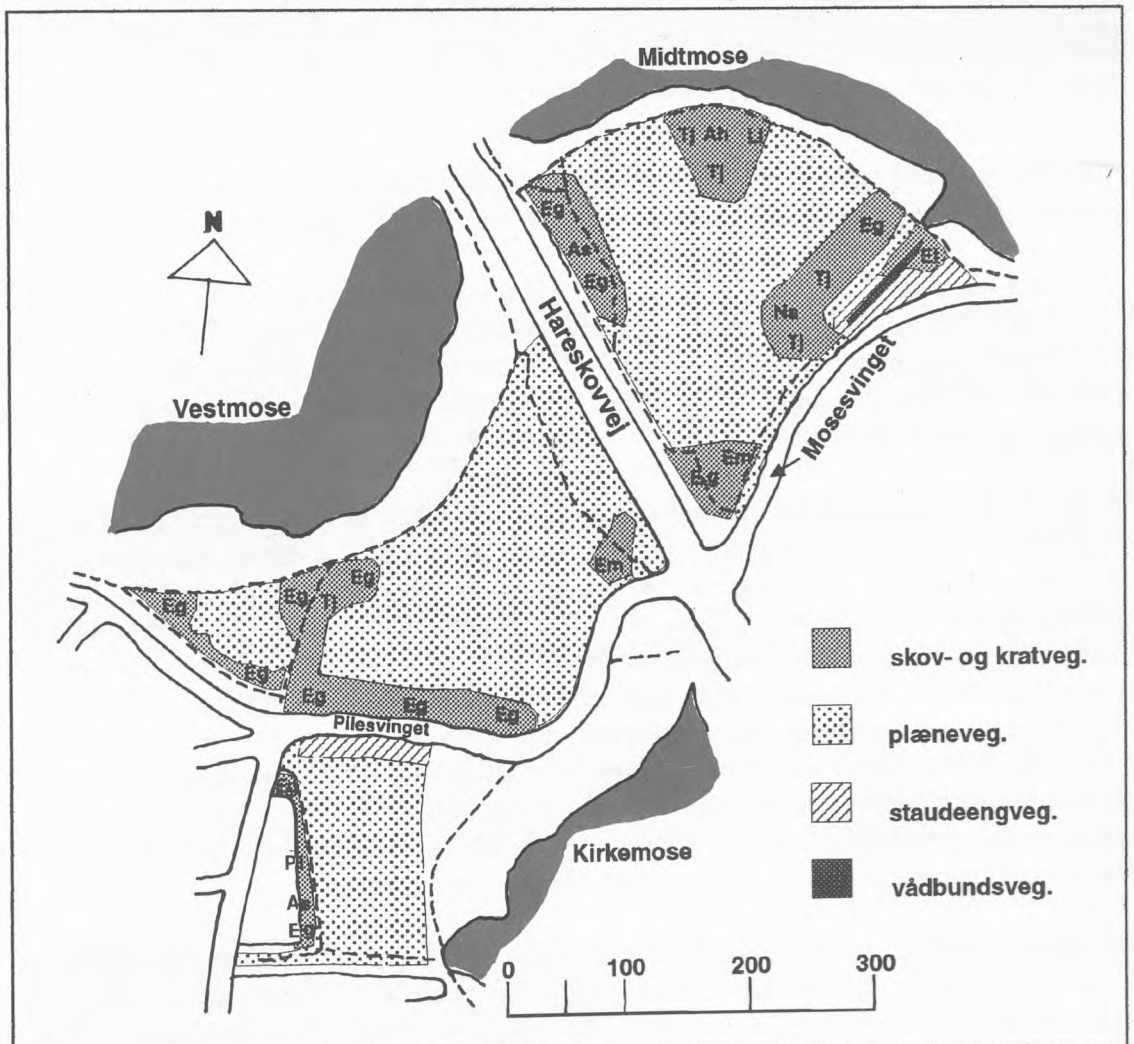
været plæne.

De større sammenhængende rørsumpområder i delområde 3 er alle kraftigt domineret af tagrør. Men de fleste for Utterslev Mose karakteristiske rørsumpsplanter er dog repræsenteret i større eller mindre omfang.

Øerne i undersøgelsesområdet er generelt kun undersøgt fra kysten og altså ikke besøgt. En undtagelse herfra er Tegllholm, der blev besøgt i slutningen af maj og i slutningen af juni. Øen ligger højt, og det er den eneste træbeplantede ø i Utterslev Mose. Øen er meget tilgroet og svært fremkommelig. Dette skyldes ikke mindst en stor og tæt bestand af korbær. Ved en lysning findes en meget stor bestand af krydsningen mellem engnellikerod og feber-nellikerod. Se figur 11. Ligeledes er der her et mindre areal med den gamle kulturplante hamp.

2.3.4 Delområde 4

Dette sydvestlige delområde er præget af store plæner og grupper af træer. Mod nordøst

Figur 12. Delområde 4 med dominerende træarter.

Figur 13. Blomstrende slåen langs den østlige plæne i delområde 4.

er der en mindre kanal på ca 100 m's længde, som er en del af forbindelsen mellem Kirkemosen og Midtmosen. Mod vest ved Pilesvinget er der en mindre legeplads.

Træerne i området er generelt højstammet. Undervegetationen er stærkt domineret af kornel og i den nordlige del øst for Hareskovvejen af slåen. Urtevegetationen er ofte meget sparsom p.g.a. den kraftige overskygning fra kornel, men enkelte steder var der indslag fra en mere naturlig skovbundsflora. Eksempler på dette er skov-fuglegræs, skov-skræppe og dunet steffensurt.

De to største plæneområder er i perioder stærkt benyttede af mosens grågæs til græsnings- og hvileområde, men p.g.a. områdets størrelse kan slitage dårligt registreres. Der er i 1993 registreret engelskgræs i vejkannten mod Pilesvinget, omkring 100 m fra Hareskovvejen (pers. oplys. fra Finn Skovgård, Botanisk Forening). Den er ikke blevet genfundet under undersøgelsen, men netop engelskgræs har i de sidste 10-år vist en indvandring fra kysten langs saltede veje. Arten findes heller ikke i optegnelser foretaget af Parkafdelingen (dengang Stadsgartnerens kontor) fra 1940/41 og 1947 over vegetation i Utterslev Mose. Dette indikerer, at arten ikke oprindeligt er hjemhørende i mosen.

De to førnævnte større plæner benyttes i mindre grad til fodboldspil, hvorimod delområdet tredje græsareale vest for Kirkemosen består af intensivt benyttede boldbaner. Det er klubberne FIX og LS-NES, der er tilknyttet disse baner.

Stauedeingsområdet syd for Pilesvinget er af midlertidig karakter. Et rosenbusket er tidlig i 1994 opgivet og fjernet, og området tilplantes med nye buske i den kommende plantesesæson. En større bestand af uldbladet kongelys prydede området sidst i 1994. Stauedeingsarealet i forbindelse med vådbundsområdet nordøst i delområdet er relativt

fugtigt op til et par meter fra vådbundsområdet. Den øvrige del af dette område er tidligere plæne, der ikke længere slås. Ud over det forventede indslag af bl. a. næringskrævende skræpper og tidsler findes et indslag af kløvkrone, eng-nellikerod, stortoppet rapgræs og manna-sødgræs.

Det nordøstlige vådbundsområde er delområdet eneste. Overgangen til staudeengen er flydende. Mod bredden kommer indslag som lyse-siv, tudse-siv og sværtevæld, mens der i selve vandkanten findes arter som tykskulpet brøndkarse, sump-forglemmigej og vandærenpris. Et interessant indslag i kanalen er vandplanten fladfrugtet vandstjerne, der findes i større mængder i den sydlige ende. Kanalen er ca 1 meter bred og op til 30-40 cm dyb med delvis flade bredder. En mindre del af stauderensarealet lige syd og øst for området synes tidligere at have været væsentligt fugtigere med mere udpræget kærvegetation end i dag. F.eks. er der i 1991 her registreret kær-trehage (personlig oplysning fra naturvejleder Susanne Henriksen).

2.3.5 Delområde 5

Delområde 5, der ligger længst mod syd i Utterslev Mose, omfatter arealerne omkring Kirkemosen. Den sydlige og østlige del består primært af plæner og høje træer samt lavere krat langs bredden af mosen (se forsidebilled). Mod nord og vest findes en høj staudeeng med flydende overgang til rørsump, og længst mod nordvest findes en egeskogsbevoksning. I den vestligeste del af delområdet findes en af Københavns kommunes 15 indhegnede hundeløbegårde, der kan benyttes året rundt. Det er desuden tilladt at lade hunde løbe uden snor i hele Kirkemosen i perioden 16. juli til 1. marts.

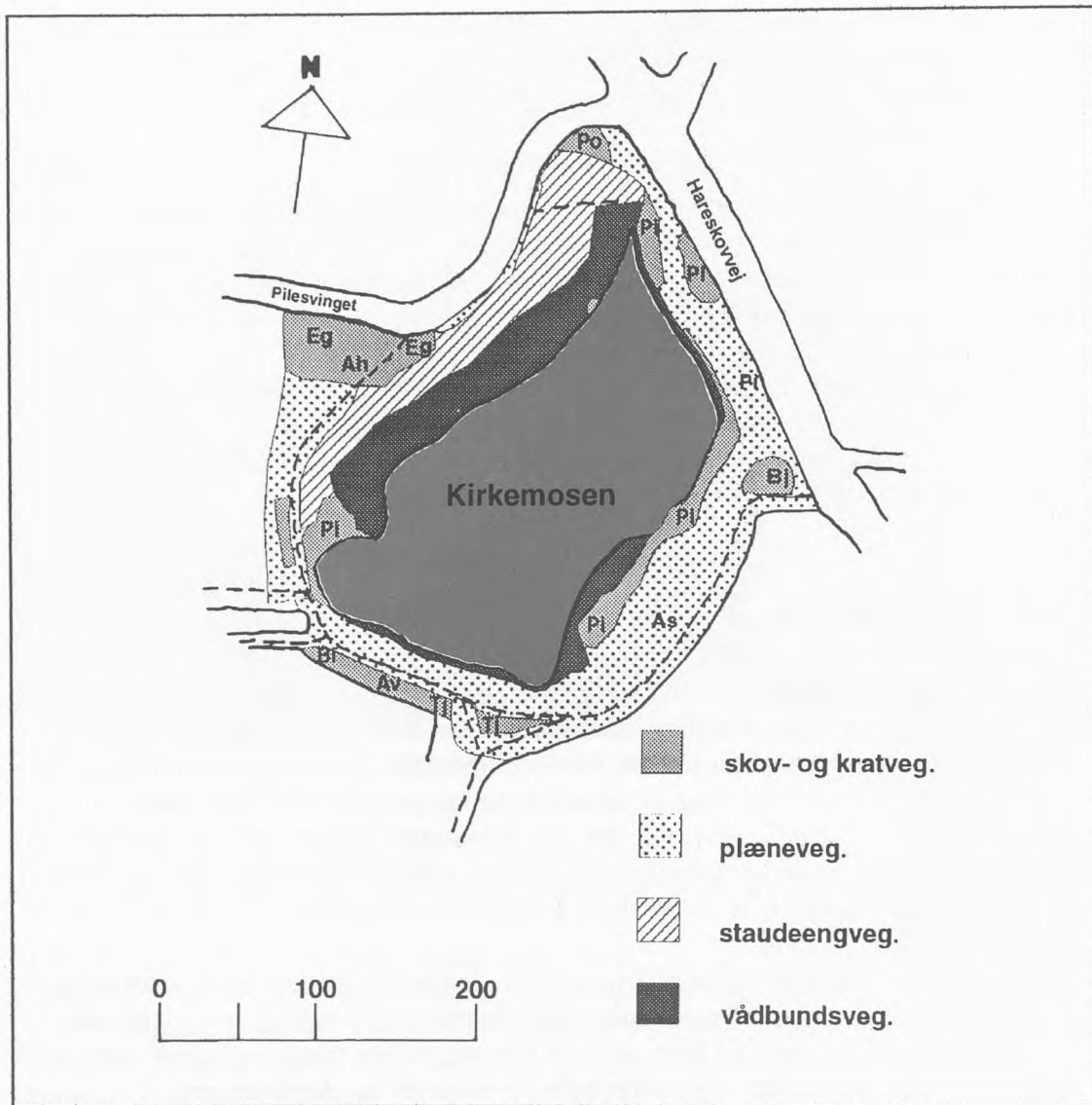
Trævegetationen i området består af 3 typer; dels den tætte egeskov mod nordvest med blandet tæt underskov, dels af mere enkeltstående træer og trægrupper i yderranden af det øvrige område og dels af lavt, relativt tæt og tildels fugtigt pilekrat ned mod bredden. Der er i delområdet registreret hele 10 pilearter og -krydsninger.

De fugtige lave krat er relativt lysåbne. Dette afspejles i, at en del bundflora-arter, der normalt vokser på engagtige, fugtige lokaliteter, har indfundet sig her. Det drejer sig om arter som dusk-fredløs, eng-skjalder, almindelig skjolddrager, kær-tidsel og vandpeberrod.

Hele den sydlige del af delområdet grænser op til haver, og arter herfra præger grænseområdet. Det drejer sig bl.a. om arterne kærmindesøster, gul lærkespore, langstillet lærkespore, mahonia, påskelilje, skovmærke og tulipan.

Plænevegetationen i delområdet udmærker sig ved, specielt i nærheden af større træer, at have en veludviklet forårsflora af løg- og knoldplanter. Det drejer sig om arterne almindelig guldstjerne, vår-krokus, russisk scilla, erantis og vintergæk.

Den sydvestlige del af staudeengen er relativt lav og artsrig med bl.a. et stort indslag af fløjsgræs, hamp-hanekro, stortoppet hvene og eng-nellikerod. Den øvrige del af staudeengen indeholder en højere og til dels klonpræget vegetation. Området karakteriseres her af større kloner af virginia-asters og gyldenris. Staudeengen som helhed bærer præg af tidligere at have været mere våd og delvis at have indgået i rørsumpen. Om der finder

Figur 14. Delområde 5 med dominerende træarter.

et regelmæssigt skifte sted mellem fugtig og tør bund, er ikke til at afgøre. Det store staudeengsområde har flydende overgang mod vådbundsvegetationen.

Skema 9. Karakteristiske arter fra vådbundsvegetationen i delområde 5.

Arter - fra overgangsrigkær		- fra artsrig rørsump
kær-dueurt	græsbladet fladstjerne	fliget brøndsel
kær-galtetand,	hamp-hanekro	nikkende brøndsel
krans-mynte	kær-padderok	sump-evighedsblomst
fladstrået siv	glanskapslet siv	dynd-padderok
lyse-siv	eng-skjalder	vejbred-skeblad
kær-trehage	trævlekrone	blære-star

Vådbundsvegetationen i delområdet består af et relativt artsrigt og stort overgangsrigkær i den vestlige del af mosen. Området mod nord og øst er en tagrørsdomineret rørsump. Rørsumpen langs bredden er dog relativt artsrig.

Brudelys er indtil 1993 kendt fra en lokalitet på den sydøstlige bred, men i 1994 blev den ikke genfundet. Den er dog næppe forsvundet fra området.

Flydebladsplanten bukkeblad findes sparsomt ud for bredden i den sydlige del. Større formationer af sø-kogleaks står især ud for den nordvestlige bred. Af den resterende åbne vandflade i Kirkemosen er op mod 30 % dækket af flydebladsplanterne hvid åkande og specielt gul åkande i juli og august måned.

2.3.6 Delområde 6 med øer

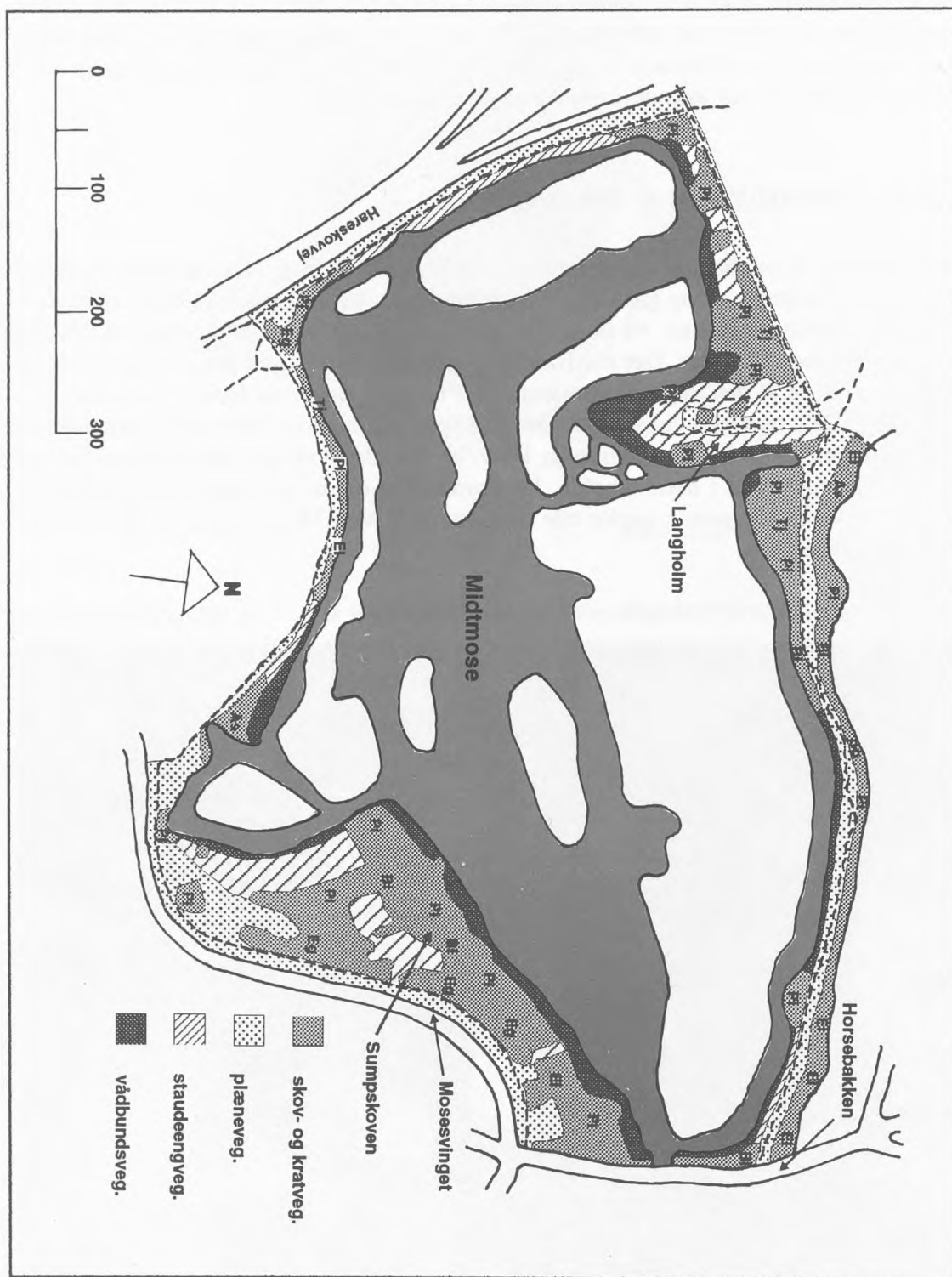
Dette delområde omfatter primært arealerne omkring Midtmosen. Delområdet er præget af gennemgående cykel- og gangstier, der på lange strækninger udelukkende er omgivet af smalle striber vegetation. På disse strækninger domineres synsindtrykket af mosens tagrørsbevoksede fugleøer. Det nordvestlige hjørne af delområdet præges endvidere af tætte pilekrat og af den vegetationsmæssigt set meget spændende halvø Langholm. (Se neden for). De 4 tagrørsbevoksede småøer lige syd for Langholm blev adskilt fra holmen ved opgravningen af kanaler i vinteren 1989-90. Kanalgravningen blev gennemført for at tilgodese fuglelivet i dette område. Den sydøstlige del af delområdet præges af tæt kratskov. Denne betegnes i daglig tale Sumpskoven. Ved Mosesvinget er der placeret en mindre legeplads.

De smalle arealer med træbeplantning er mod syd præget af dels en tæt undervegetation

Figur 15. Plettet ingefær i Sumpskoven i delområde 6

af i reglen kornel og dels en bundflora af tilfældige indvandrere fra specielt plæne- og staudeengvegetationen. En mere etableret bundflora findes hovedsageligt i Sumpskoven, og selv der er den sparsom. Rent botanisk er den dog ganske interessant ved at rumme en del veletablerede kloner af slægten ingefær. De fleste kloner lod sig bestemme til plettet ingefær, men flere kloner kan ifølge Henry Nielsen, Botanisk Museum ikke éntydigt tilskrives denne art. Det er også i Sumpskoven samt på en lokalitet umiddelbart

Figur 16. Delområde 6 med dominerende træarter.

øst for Langholm, at vi finder rødlistearten kæmpe-star. Den findes i Danmark kun oprindeligt på 4 lokaliteter i Jylland, men det vides dog, at den tidligere har været udplantet ved distriktsgartnerkontoret på hjørnet af Hareskovvej og Mosesvinget.

Plænearealet og det tilstødende staudeengsareal på Langholm er unikt for Uterslev Mose. Arealet har ikke fået tilført jord og sandsynligvis heller ikke gødning i den tid, der er gået, siden den landbrugsmæssige drift ophørte i 1930'erne. På og ved Langholm vokser adskillige plantearter, som man ikke finder andre steder i Uterslev Mose. Flere af arterne tilhører vegetationstypen "overdrev" Se skema 10. Den meget giftige skarntyde står i en stor formation på omkring 100 m².

Figur 17. Nælde-silke voksende på tornet salat.

Sommer-hyld blev udover på Langholm kun fundet i to eksemplarer i den nordvendte stikant ca 300 meter øst for Langholm.

Snylteplanten nælde-silke findes også spredt i en radius på op imod 500 meter, men forekomsten er koncentreret på Langholm.

Skema 10. Specielle plantearter på halvøen Langholm i den nordlige del af Midtmosen.

Plantearter tilknyttet - overdrev		- eng	- andet
blæresmælde	blåhat	hjertergræs	sommer-hyld
blå-klokke	stor knopurt	hulkravet kodriver	knold-rottehale
almindelig kællingetand	almindelig pimpinelle	håret løvefod	nælde-silke
knold-ranunkel	gul snerre		
almindelig syre	dunet vejbred		

Ud over på Langholm findes et andet staudeengsareal i den sydøstlige del af delområdet i og ved Sumpskoven. Vestligst i dette staudeengsområde befinder sig en lav vold langs vandet. Den består af materiale fra kanaloprensninger. Vegetationen består her fortrinsvis af klondannere som gyldenris og rejnfan samt butbladet skræppe og flere tidselarter. Denne vegetation fortsætter et stykke øst for volden. Området skrånede nedad mod øst, og den østligste del af staudeengsområdet var endog vanddækket til frem i maj måned i 1994. Vegetationen kom her først rigtig i vækst i løbet af juni. Også i denne våde del af arealet blev vegetationen efterhånden domineret af tidsler og tildels af arter af mælde og gåsefod. I slutningen af juli var dette område ligeså ufremkommeligt som arealet langs volden.

Vådbundsvegetationen i den nordvestlige del består næsten udelukkende af den tagrørsdominerede rørsump. På Langholm går nælde-silke helt ud i denne zone. I den øvrige del specielt ved Sumpskoven er den artsrige rørsumpstype mere fremtrædende. Af arter, der ikke er så almindelige i den øvrige del af mosen, kan nævnes strand-kogleaks, vandmynte og strand-skræppe.

Stort set alle øer i Utterslev Mose er domineret af tagrør (Tegholm undtaget, se afsnit 2.3.3 side 19). Flere af øerne særligt i Midtmosen og i Østmosen (delområde 8) har store fuglekolonier domineret af hættemåger. Disse foretrækker en meget lav vegetation specielt om foråret i rugetiden. Hættemågerne er dog også selv kraftigt medvirkende til at holde vegetationen nede. I randen af øerne findes en smal, men ofte artsrig rørsumpsvegetation med bredbladet dunhammer, smalbladet dunhammer, gul iris, vand-skræppe og gifttyde som markante indslag.

2.3.7 Delområde 7

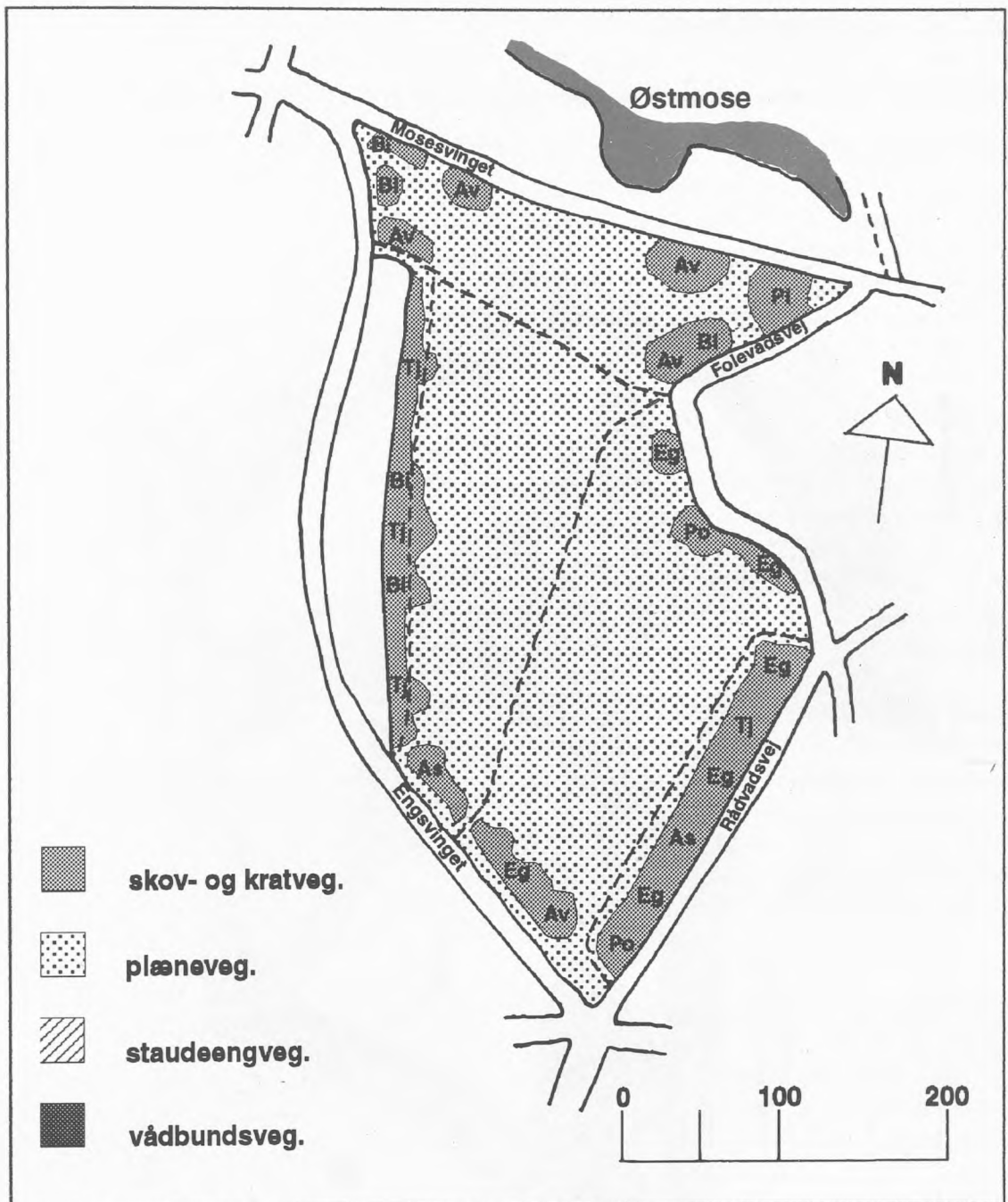
Delområde 7 befinder sig syd for Østmosen. I området findes udelukkende vegetations typerne skov/krat og plæne. Den store centrale plæne er næsten hele vejen rundt omkranset af træer. Mod vest deler området skel med villahaver. Hovedparten af plænen er udlagt til fodboldbaner, hvortil fodboldklubben Stefan er tilknyttet. Mod syd ved Engsvinget ligger en naturlegeplads.

De fleste trægrupper består af højstammede, velvoksne træer, og i lighed med de fleste steder i Utterslev Mose er undervegetationen domineret af kornel. Bundvegetationen er også her domineret af bl.a. almindelig hundegræs, hulsvøb, vild kørvel, løgkarse, mælkebøtte, marts-viol, vorterod og krat-ærenpris.

I de nordlige lunde af primært avnbøg kan der dog træffes en mere skovbundslignende flora med indslag af bl.a. nældebladet klokke, skov-salat, skov-skræppe, dunet steffensurt og specielt mod øst skov-viol.

Den vestlige træbevoksning langs villahaverne adskiller sig herfra ved, at træerne i reglen ikke er over 4 meter høje. Træarterne er her fortrinsvis tjørn og birk, der er énstammede uden undervegetation. Bundvegetationen er her præget dels af indslag fra haverne og dels af græsser. Arealet under træerne slås som plæne.

Hvorvidt gul anemone, hvid anemone og hulrodet lærkespore er haveindslag i dette område, kan ikke siges helt sikkert, men i lighed med "kultur"-hønsetarm, kermesbær og

Figur 18. Delområde 7 med dominerende træarter.

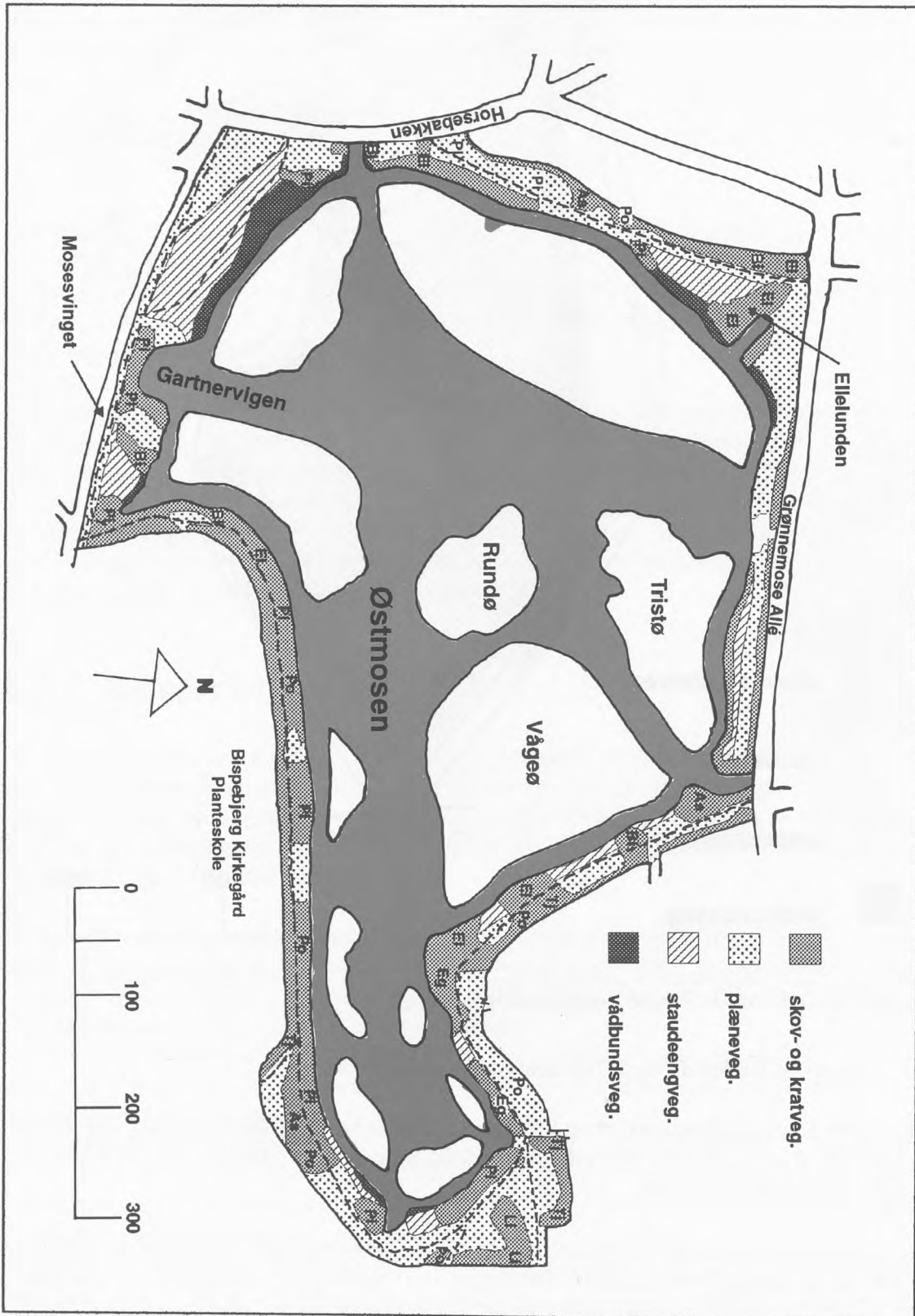
gul lærkespore findes de også "på den anden side af hækken".

Mod syd både langs Engsvinget og Rådvalsvej findes lunde af specielt eg og ask. Disse meget høje træer er plantet allerede ved parkens anlæggelse i 1939-43. Underskoven er meget tæt og dermed mørk.

Store dele af den centrale plæne er i perioden 1993-94 nyanlagt. Dette har resulteret i, at der på undersøgelsestidspunktet fandtes et stort indslag af ruderatplanter. Her blev bl.a. fundet hvidmelet gåsefod, ager-gåseurt, læge-jordrøg, have-karse og gærde-valmue.

2.3.8 Delområde 8

Delområde 8 omfatter primært arealerne omkring Østmosen. I lighed med delområde 6

Figur 19. Delområde 8 med dominerende træarter.

er delområde 8 præget af gennemgående cykel- og gangstier, hvor der på lange strækninger kun er en forholdsvis smal stribe vegetation langs stierne. Mod syd grænser arealet op til Bispebjerg Kirkegårds Planteskole. På plænen mod øst ligger der en legeplads.

Store dele af områdets træbeplantning er uden underskov og med plæneplejet bundvegetation. De sydvestlige pilebevoksninger og de nordøstlige ege- og ellebevoksninger er derimod med tæt underskov af dunet gedeblad, almindelig hyld, almindelig hæg, kornel og snebær. Mod nordvest er der en ellelund med en mere lysåben underskov af bl.a. solbær og tørst. Bundvegetationen adskiller sig her dog ikke fra de øvrige områder udover et sparsomt indslag af bl.a. pengebladet fredløs og stinkende storkenæb, som begge kræver en vis luftfugtighed.

Flere plænearealer var i dette område vanddækkede til langt hen på året. Således forsvandt de sidste pytter på det sydvestligste plæneareal først i midten af maj og på de nordvestligt placerede i begyndelsen af juni. Græsarterne krybhvene og knæbøjet rævehale, som begge er meget vandtolerante, er her markante plæneindslag, men herudover ligner delområdets plæner artsmæssigt Utterslev Moses øvrige plæner.

De fleste af områdets staudeengsarealer har tidligere været plæner. Tre af arealerne i den østlige ende er domineret af rød hestehov, mens de øvrige er mere artsrige med dominans af høje stauderarter.

To små områder på få m² har et markant indslag af ruderatplanter. I det sydvestligste areal tæt ved hjørnet Horsebakken og Mosesvinget stod i 1994 indenfor få kvadratmeter arterne gold byg, almindelig hvede, skive-kamille, kanariegræs, have-karse, vej-pileurt, radis og raps. Arts sammensætningen tyder på, at dette areal er et vinterfodringsareal.

Det andet lille areal er placeret umiddelbart syd for en askelund i den vestlige del af området. De usædvanlige arter var her hjulkrone, have-karse, kartoffel, bjerg-knopurt, have-malurt, sort natskygge og tomat. Artssammensætningen tyder på, at der her har været henlagt noget havejord.

Det sydvestlige vådbundsområde består af en tagrørsdomineret rørsump, mens de øvrige vådbundsområder er mere artsrige. I den tagrørsdominerede rørsump er der en interessant og stor forekomst af gul frøstjerne (se afsnit om sjældne arter side 35), og i yderkanten mod staudeengen står nogle store markante formationer af hjortetrøst. Langs stort set hele bredforløbet findes i dette delområde rørsumpsvegetation. Mange steder har det en udstrækning på mindre end en halv meter langs bredden.

2.3.9 Delområde 9

Delområde 9 er det nordøstligste område i Utterslev Mose. Dette kaldes i daglig tale for Grønnemosen eller Højmosen. Det sidstnævnte navn kommer af, at man ved parkanlæggelsen i 1939-43 placerede store mængder af jord, hvor der i dag er fodboldbaner. Jorden fremkom ved uddybning af bassinerne og opgravning af kanalerne i Utterslev Mose. Hertil kommer noget overskudsmateriale fra en bygningsnedrivning i 1950'erne. I dag er området dog sunket noget, og boldbanerne ligger nu kun ca. en halv meter højere end det omgivende parkområde. Delområdet præges af en relativt høj trævegeta-

Figur 20. Delområde 9 med dominerende træarter.

tion, der omkranser det centrale område med et stort plæneareal i syd og et staudeengsareal mod nord. Plænearealet er, som nævnt, udlagt til fodboldbaner, der benyttes af klubben B 1960. En kanal løber langs den vestlige, nordlige og østlige grænse af området. I det nordøstlige hjørne løber kanalen ud i Søborghusrenden, der er Utterslev Moses afløb til Emdrup Sø.

Skoven, især i den nordlige og vestlige del, præges af høje og velvoksne træer. Den østlige skov/kratbevoksning er noget lavere, hvilket skyldes dels dominansen af pil og tjørn, dels at elle- og birketræerne her stadig er ret unge. Underskoven er for det meste tæt med dominans af kornel, men også med hyppig forekomst af benved, brombær, hassel, almindelig hæg, almindelig liguster, almindelig snebær, flere arter af tjørn samt vrietorn. Indslaget af haverelaterede arter i bundfloraen er højt, specielt er der mange russisk scilla, snepryd, erantis og vintergæk. Ud over de urter, der normalt forekommer

i skov/krat i Utterslev Mose, findes i dette delområde også skovgræsset kæmpe-svingel.

Plænearealet ligger i den sydvestlige del ret lavt. Det var frem til begyndelsen af maj endnu dækket af vand efter den regnfulde vinter 93/94. Dette betød, at plænen her ikke kunne slås, og i maj kunne man finde en del arter, som ellers er usædvanlige for plænerne. Det drejer sig om f.eks. almindelig firling, gærde-valmue, vand-pileurt, tigger-ranunkel, knæbøjet rævehale og ungarsk vejsennep. Græsslåning af våde plæner i almindelighed begynder normalt først i maj/juni, når områderne er så tørre, at de kan bære græsklipperen. Tilfældet her er altså ikke usædvanligt eller specielt for 1994.

De to sydlige staudeengsområder har tidligere indgået i plænearealet og er derfor endnu relativt artsrige. Det nordlige har derimod aldrig været plejet som plæne. Den eneste slåning, der har fundet sted her, har været slåning af nogle få stier gennem området. Dette har ikke været gjort de sidste par år, og stierne er svært erkendbare. Området er flere steder direkte sumpet, men overgangene er flydende.

På de tørrere steder forekommer spredt opvækst af birk, pil og tjørn. Området er domineret af lådden dueurt, sildig gyldenris og tagrør. Græsset bjerg-rørhvene forekommer med enkelte kloner i området. Det er sandsynligt, at den vil vinde mere frem med tiden, et fænomen der er set på andre lokaliteter, hvor den er indvandret. Et interessant indslag er gul frøstjerne, der forekommer spredt i det meste af området. (Se afsnit om sjældne arter side 35.)

I de mere sumpede dele findes enkelte formationer på i reglen 1-2 m² med et indslag af vådbundsvegetation. Her forekommer bl.a. star-arterne knippe-star og nikkende star.

Ud over ovennævnte arealer findes der yderligere enkelte større vådbundsområder i den sydlige del, og kanalen må selvfølgelig også regnes til de vandprægede områder.

Det største vådområde ligger indsluttet i et staudeengsområde vest for plænearealet. I 1994 nåede det næsten at udtørre hen på sensommeren. Området er kraftigt domineret af vand-pileurt og høj sødgræs med et spredt indslag af bl.a. almindelig fredløs, kattehale, tigger-ranunkel, nikkende star og sumpkarse. Øst for plænearealet ligger et par mindre vådområder. Det østligste består hovedsaglig af tagrør, mens det vestligere har et markant indslag af smalbladet dunhammer.

Kanalområdet har meget lidt vådbundsvegetation p.g.a. sine meget bratte sider. Her findes enkelte formationer af bl.a. gul iris og vand-skræppe.

Vandpileurt og høj sødgræs

2.4 Vandplanter

Følgende afsnit er et referat af en vandplanteundersøgelse i selve Utterslev Mose samt i Kirkemosen i 1994 (Christensen *et al.*, in press). (Navnet Utterslev Mose omfatter derfor i dette afsnit udelukkende Vestmosen, Midtmosen og Østmosen.)

Utterslev Mose : Undervandsvegetationen var særdeles artsfattig og havde ringe udbredelse på undersøgelsestidspunkterne maj og august. I lighed med tidligere år var algen vandhår *Cladophora sp.* den eneste art, der blev registreret udover de nedenfor nævnte flydebladsplanter.

Flydebladsplanterne var repræsenteret af vand-pileurt, gul åkande og hvid åkande. Vand-pileurt findes kun ud til et par meter fra søbredderne, mens de to åkandearter ikke er specielt tilknyttet bredden. Dette forhold skyldes, at vanddybden selv tæt ved bredderne i Utterslev Mose er for stor for vand-pileurt, mens åkande-arterne kan vokse på større dybder.

Vandhår

Vandhår er registreret i alle tre moseafsnit. (Vestmosen, Midtmosen og Østmosen.) Den største udbredelse er fundet i det østlige moseafsnit, mens den mindste udbredelse findes i det vestlige moseafsnit.

I det midterste og det vestlige afsnit har vandhår en dækningsgrad på under 10 %. I det østlige moseafsnit er dækningsgraden stedvis højere, svarende til maksimalt 40 %. Den højeste tæthed er i den østlige del af afsnittet.

Vand-pileurt

Vand-pileurt findes meget sparsomt i Utterslev Mose og vil samlet kun dække få kvadratmeter.

Gul åkande og hvid åkande

De to arter har en pletvis udbredelse. Tilsammen dækker de under 5% af mosens vandoverflade, og denne udbredelse svarer til den, der er registreret de foregående år. De to eneste større bestande af flydebladsplanter i Utterslev Mose består begge af gul åkande.

Kirkemosen : I de sidste to år er vegetationen af undervands- og flydebladsplanter blevet undersøgt i august måned.

Der fandtes ingen undervandsvegetation i Kirkemosen. Derimod er der en rig flydebladsvegetation af bukkeblad, gul åkande og hvid åkande. Bukkeblad findes kun i en formation på få kvadratmeter tilknyttet rørsumpen i mosens sydvestlige hjørne. Derimod dækker de to åkandearter omtrent en tredjedel af den samlede vandflade.

2.5 Sjældne arter

Adskillige af de plantearter, der findes i Utterslev Mose, kræver at der tages specielle hensyn til dem, hvis de fortsat skal vokse i mosen. Som udgangspunkt til efterfølgende gennemgang er anvendt "Status over den danske flora, 1993" (Løjtnant, 1993). Citater herfra vil nedenstående være anført i kursiv.

Kæmpe-star vurderes som "sårbar, indigen art". (Ordet indigen bruges om arter, der er oprindeligt hjemhørende i et område, f.eks. Danmark.) *Den kendes i Danmark kun som spontant forekommende på 4 lokaliteter i Syd- og Sønderjylland. Her er den i tilbagegang og sårbar. Herudover findes andre lokaliteter, hvor arten enten er udplantet, forvildet eller indslæbt.*

I Utterslev Mose findes den i den nordlige og sydlige del af delområde 6. Arten har været plantet i tilknytning til et distriktsgartnerkontor ved hjørnet af Hareskovvej og Mosesvinget, og den har herfra spredt sig til de få steder i mosen. Derfor må dens tilstedeværelse i Utterslev Mose henføres til kategorien "forvildet fra udplantning". At arten er hensynskrævende på sine spontane lokaliteter gør selvfølgelig disse fund interessante, men giver ikke grundlag for specielle plejetiltag.

Sommer-hyld vurderes som "sårbar, gammel og anthropochor lægeplante". (Ordet anthropochor bruges om arter, der er indslæbte og/eller indført ved menneskets virke, og som ikke er oprindeligt hjemhørende i området. Modsat indigen.) *Arten er i dag fundet i ca. 20 af Danmarks 54 (botaniske) distrikter, og den er forsvundet fra et flertal af sine tidligere voksesteder. På steder, hvor den har passende jordbund, holder den sig godt, selv ved slåning hver sommer eller i buskadser, der burde have kunnet udrydde den. Imidlertid er den ikke naturaliseret og må klare sig med vegetativ formering, hvilket måske er dens styrke. At den er i tilbagegang skyldes, at den ikke længere indslæbes eller dyrkes.*

I Utterslev Mose findes den på Langholm samt umiddelbart øst herfor begge steder i få eksemplarer. Sommer-hyld trues kun ved direkte opgravning eller andet gravearbejde, hvilket bør undgås på dens voksesteder. Herudover kræver arten ikke specielle plejetiltag.

Gul frøstjerne vurderes som regionalt sjælden, indigen art. *Den vokser på fugtige enge samt på tørvebund i kratbevoksede moser. Den forekommer også på steder i rørsumpen ved søer og vandløb. Den er ret hyppig på Sjælland og de sydøstlige øer, mens den er sjælden eller manglende på Fyn og i Jylland. Nogen større tilbagegang synes der ikke at være tale om.*

I Utterslev Mose findes arten i de fugtige staudeengsområder ved Østmosen og i Højmosen. Begge steder er det store formationer, og arten vil kunne optræde sporadisk andre steder i mosen. Arten er ikke i sig selv hensynskrævende i Utterslev Mose.

Brudelys, vandpeberrod og vandrøllike vurderes alle som mindre almindelige arter i tilbagegang og særligt hensynskrævende. Alle tre arter er vand- eller sumplanter og

ifølge "Dansk Feltflora" (K. Hansen, 1981) hyppigst forekommende i Østdanmark.

Brudelys blev ikke genfundet i 1994, men er indtil året før registreret i Kirkemosen. Ifølge optegnelser (foretaget af Parkafdelingen dengang Stadsgartnerens kontor) fra 1940/41 og 1947 har arten tidligere været vidt udbredt ved Utterslev Moses tre store bassiner. Et tilsvarende forhold gør sig gældende for vandrøllike. Den blev i 1994 udelukkende fundet i småmoserne nord for Høje Gladsaxe Vej i delområde 2 og i Kirkemosen. En forklaring på dette mønster og en udredning af dets konsekvenser søges givet i afsnittet omhandlende pleje side 70. Vandpeberrod findes omend sparsomt ved alle vandarealer. De tre arter er i nogen grad hensynskrævende, og generelt er det væsentligt for bevarelsen af dem, at vandkvaliteten i mosen bedres.

Stortoppet rapgræs og strand-skræppe vurderes som indigene arter, som ikke er akut truede eller sårbare endnu. Begge arter er tilknyttet fugtigbundsarealer og herunder fugtige ruderater.

Stortoppet rapgræs findes i Utterslev Mose i Vestmosen, Midtmosen og Østmosen, mens strand-skræppe findes i Kirkemosen, Østmosen og Højmosen. Bestandene især af strand-skræppe er få, men livskraftige, og arterne er ikke hensynskrævende i Utterslev Mose.

3 Overvågning af svampefloraen

3.1 Indledning - Metode

Undersøgelsen af svampefloraen i Utterslev Mose er udført af biolog Erik Rald, der har udarbejdet en teknisk rapport til Parkafdelingen. Det er denne rapport, der danner grundlag for dette afsnit. Der blev i området fundet 83 navngivne arter, hvoraf 2 er rødlistearter.

Utterslev Mose blev besøgt én gang i hver af månederne maj-november 1994. Fund af svampearter blev noteret i felten, og sjældnere eller vanskeligt bestembare arter blev bragt hjem til videre bearbejdning. Der blev lagt vægt på at registrere arternes forekomst inden for hvert af delområderne, og desuden blev arternes økologi noteret. Alle delområder blev besøgt ved hvert besøg; dog er Tegholm kun besøgt af biolog Kim Larsen. En detaljeret kortlægning af svampenes udbredelse blev altså ikke udført, idet opgavens tidsrammer udelukkende prioriterede udpegning af svamperige biotoper og indsamling af så mange svampearter som muligt.

Foruden disse observationer har Kim Larsen bidraget væsentligt til undersøgelsen ved at foretage ca. 60 svampeindsamlinger i Utterslev Mose i 1994; dette materiale indgår som et vægtigt supplement til undersøgelsen.

Det er tilstræbt at bevare tørret belægsmateriale af i hvert fald ét fund af hver af de observerede arter. Herved er senere kontrol af bestemmelserne mulig. Visse store, let kendelige arter er dog ikke blevet belagt. Nogle få observerede arter, især inden for resupinate (skorpedannende) barksvampe og brunsporede hatsvampe, er ikke blevet bestemt.

1994 var på landsplan et ret specielt svampeår. En lovende optakt til forsommerfloreten blev brat afbrudt af en langvarig tørkeperiode, der gjorde sommerfloreten meget sparsomt, især på de åbne plæner. Regnbygerne satte ind igen fra midten af august og kulminerede i to meget våde døgn omkring den 15. september. Denne store regnmængde gav et pænt svampeflor i de næste tre uger, men da den umiddelbart blev efterfulgt af lang tids tørke kombineret med stærkt udtørrende blæst, var det især svampefloreten på de fugtigste lokaliteter, lukkede skove og moser, der nød godt af regnen. Derimod kom svampefloreten på de åbne lokaliteter, markerne og de plænedominerede parker, aldrig rigtigt i gang. I skovene var det især de større svampearter, og blandt dem navnlig de mykorrhizadannende arter (arter, der lever i symbiose med højere planter), der kunne nyde godt af den koncentrerede regnmængde, mens de mindre arter ikke tålte udtørringen. Det sene efterår, fra slutningen af oktober, gav derimod en lang periode med stille vejr med stor luftfugtighed, som især gav fine betingelser for svampearter, der vokser på dødt træ.

For Utterslev Mose har disse vejrforhold betydet, at der i 1994 har været et veludviklet flor af mykorrhizadannere tilknyttet de fritstående træer i plænerne, mens forekomsten

af arter, der vokser på de åbne plæner og på jord i krattene, har været meget ringe. Samtidig bevirkede de store regnmængder, at de ellers potentielt svamperige, lavtliggende og fugtige områder i en længere periode var helt vanddækkede og derfor uden frugtleger af jordboende svampe. Sent på året har der været et fint flor af træboende svampe. Man kan konkludere, at der specielt for visse svampegrupper og biotopers vedkommende har været fine muligheder for at iagttage svampene i 1994.

Utterslev Mose er ikke tidligere blevet undersøgt mykologisk (=undersøgt for svampe). Der foreligger kun nogle ganske få spredte oplysninger fra tidligere tid. Et rundspørge til aktive feltmykologer gav følgende resultater: Jørgen Albertsen besøgte lokaliteten flere gange i forsommeren 1958 og indsamlede i denne forbindelse Tjørnebær-Stødsvamp (*Xylaria oxyacanthae*) som det første danske fund. Han observerede også Vårmusseron (*Calocybe gambosa*) i mængde, samt Kødet Stjernebold (*Geastrum triplex*). David Boertmann har også set Vårmusseron i mosen. Flemming Rune Petersen besøgte Utterslev Mose et par gange i 1986, men hans optegnelser er ikke tilgængelige i skrivende stund. Årets undersøgelse er således den første af sin art.

3.2 Svampefloraen i de enkelte vegetationstyper

Set fra et mykologisk synspunkt falder Utterslev Mose i flere forskellige vegetationsstyper. Disse falder ikke nødvendigvis sammen med en inddeling i de plantesamfund, der kan anvendes i forhold til fuglelivet eller i forhold til blomsterplanterne.

Rørsumpen og højstaudeengen, hvor kanadisk gyldenris ofte spiller en stor rolle, kan svampemæssigt opfattes som én biotop; mange svampearter lever på de døde urtestængler, og i tørre efterårsperioder findes også jordboende arter. En karakterart er den lille gule skivesvamp Almindelig Gulskive, der blev fundet et par steder på døde stængler af gyldenris.

Kratskov og sumpskov er m.h.t. højere planter meget forskelligt sammensat, men mykologisk set kan de sammenfattes. Følgende tre forhold kan iagttages: 1. Buskformet pil spiller ofte en arealmæssig stor rolle. 2. Plantede prydbuske dominerer i partier. 3. Rød-el og tjørn dominerer kun i mindre partier. Disse krat er vigtige for såvel mykorrhizadannende arter som jordbundssaprofytter (levende på dødt organisk materiale i jorden) og forskellige træboende svampearter. En stor og iøjnefaldende art er Teglfarvet Labyrintsvamp, der lever på døde grene og tynde stammer af arter af pil, men også mange mindre arter lever her, f. eks. Spidsskælhat. Disse to arter samt Pile-Knaphat er karakteristiske for naturlige pilemoser.

De fritstående træer, der står i græsplæner, udgør en vigtig biotop for svampene, såvel træboende arter som mykorrhizadannende arter. Mange mykorrhizadannere trives således bedst, når træerne er blevet gamle, og frugtlegerne frit kan kaste deres sporer uhindret af høj urte- og buskvegetation. Det drejer sig især om pil, poppel og birk, i mindre grad om eg, bøg og avnbøg. Blandt parasitterne kan nævnes Krumskællet Skælhat, der ses i tætte knipper ved foden af de store piletræer. Blandt mykorrhizadannerne findes adskillige arter af Skørhat, Trævlhat, Tåreblad og Slørhat.

Græsplænerne udgør arealmæssigt en stor del af mosens landområder, og de er også et vigtigt potentielt levested for mange arter af svampe. Høsletsvamp, Kanel-Keglehat og Mælkehvid Keglehat kan nævnes blandt disse.

Endelig er udsprede træflis i bede med urter og buske en betydningsfuld næringskilde for mange svampe. Kegle-Mørkhat, Rod-Mørkhat og Høj Posesvamp er arter, som fortrinsvis eller udelukkende er fundet på denne biotop.

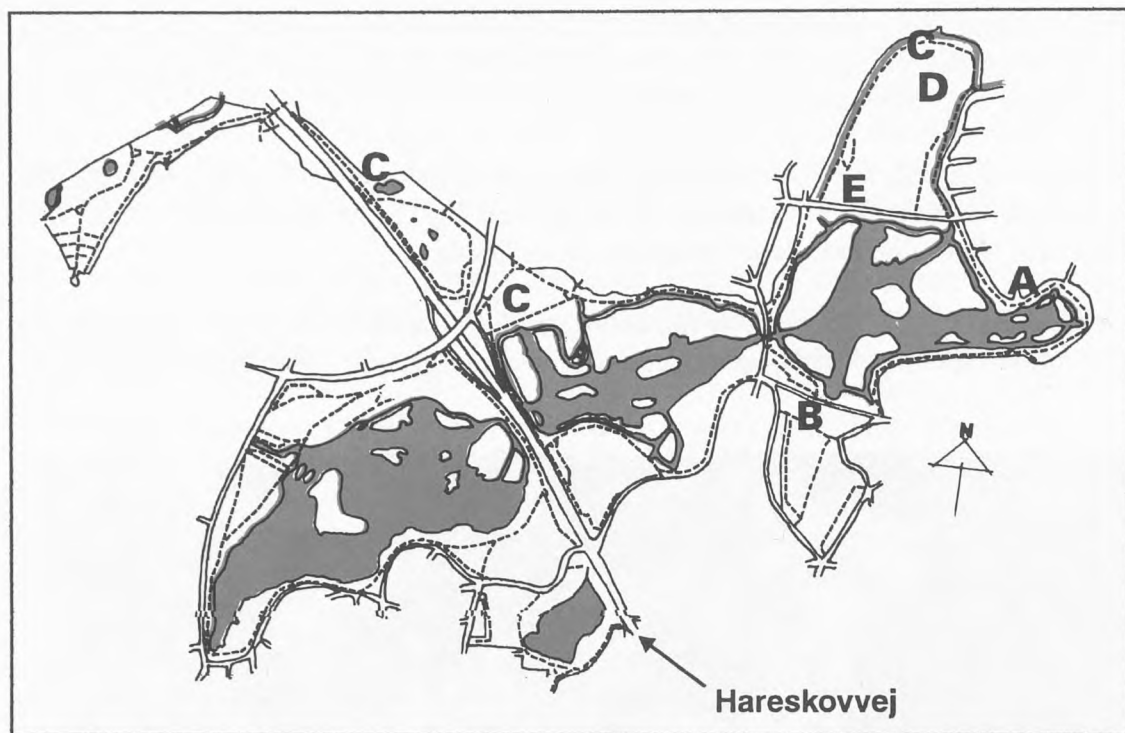
I databilaget 7.3 side 105 er vist forekomsten af de i artslisten opførte svampearter i vegetationstyper, og desuden er angivet hvilken ernæringstype, de enkelte arter tilhører.

Figur 21. Svovlporesvamp siddende på gammel hvid-pil.

3.3 Særligt værdifulde områder

Ikke alle områder i Utterslev Mose er levested for lige mange svampe. Fordelingen af arterne på vegetationstyper kan give et fingerpeg om værdien af delområderne, men der er store lokale forskelle. De førnævnte vegetationstyper findes i stort set alle mosens delområder, men deres værdi for svampene er meget forskellig. Generelt er de bedste steder dem, hvor mikroklimaet er fugtigt, hvor jordbunden er uforstyrret, og hvor de oprindelige vedplantearter er bevaret. Her er artsdiversiteten størst, og det er her, der er størst chance for at finde sjældne arter. Et enkelt års observationer giver ikke mulighed for med sikkerhed at udtale sig om værdien af alle vegetationstyper og småarealer. Der kan dog godt peges på nogle mindre områder, hvor der er fundet mange interessante arter.

Figur 22. Områder der er særligt værdifulde for svampefloraen. Se teksten for nærmere forklaring.

Store gamle træer har stor værdi for mykorrhizadannende svampe, særlig hvor de står frit med lav græsvegetation omkring sig. Det bedste område har vist sig at være strækningen på Østmosens nordøstside (betegnet A, figur 22), hvor en samling store piletræer giver basis for tilstedeværelsen af en lang række arter. De store piletræer er i det hele taget særdeles værdifulde for svampelivet, hvor de end står i mosen.

Af trægrupper med plantninger af løvtræer kan især fremhæves grupperne på Mosesvingplænen i mosens sydøstlige del (B, figur 22). Her er der ringe undervegetation og god muldbund. Findestedet for Blodpletet Trævlhat ligger her (se "Sjældne arter" side 41).

Der er tre områder med kratskov, som bør fremhæves (C, figur 22): Dels et poppelområde i mosens nordøsthjørne, hvor der er i nogen grad oplejede partier på tør bund. Dels Nattergalekrattet centralt mod nordvest, der ligger på mere fugtig bund. Dette område indbefatter forholdsvis meget dødt træ. Og endelig området omkring Bademosen i nordvest (inklusive de tilstødende naturområder i Gladsaxe Kommune), hvor der findes uforstyrret fugtig jordbund. Sumpskoven i den sydøstlige del af Midtmosen og andre partier af kratskov langs bredderne bærer præg af vandstandssænkning; et tykt udtørret tørvelag i jorden er erfaringsmæssigt en ringe grobund for svampe.

Den bedste rørsump og højstaudeeng, som blev besøgt, er den vidtstrakte og meget højt voksende staudeeng i mosens nordøsthjørne (D, figur 22).

Af græsplænerne er der i 1994 kun fundet årsag til at fremhæve de sydvestligste dele af Højmosen (E, figur 22), hvor der har været ret fugtige jordbunds- og mikroklimaforhold.

En sammenfattende karakteristik af Utterslev Mose som svampelokalitet kunne lyde: Et område, tidligere med pilemoser, som er blevet omdannet til park med græsplæner, spredte træer og buskadser. Der findes stadig ganske små områder med nogenlunde oprindelig vegetation. Svampefloraen i Utterslev Mose omfatter især mange arter, der er knyttet til næringsrig jordbund. Dette skyldes dels den naturligt muldrige jordbund, dels gødskning af plænerne. Lokalitetens vigtigste aktiv er de store gamle piletræer, som står i plænerne og i kratskovene. Som svampelokalitet er den af lokal betydning.

3.4 Sjældne arter

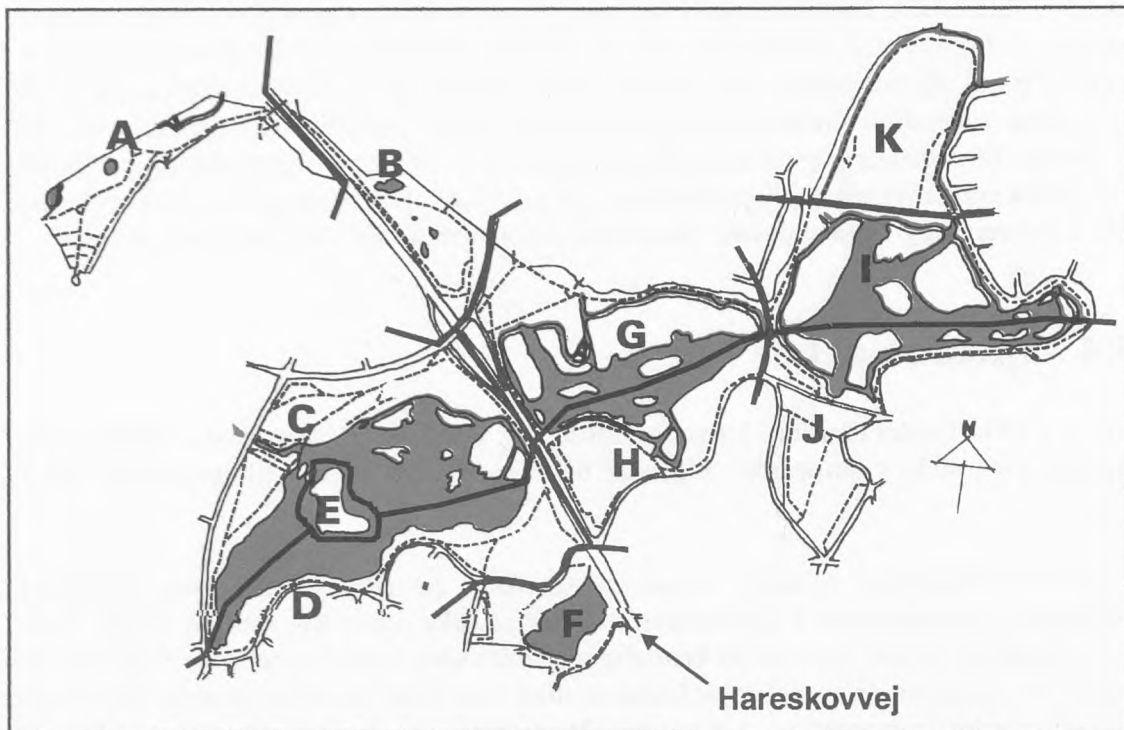
Der er i 1994 fundet to arter i Utterslev Mose, der er opført på den danske rødliste over sjældne og truede svampearter. Ingen af dem er specielt knyttet til oprindelig dansk natur.

Tjørnebær-Stødsvamp (*Xylaria oxyacanthae*) lever på stenene af gamle nedfaldne tjørnebær. Omsætningen i jordbunden må derfor ikke være for stor på stedet, hvor tjørnebuskene findes. Arten er let kendelig og findes som regel i store, tætte flokke, hvor den i forsommeren er meget iøjnefaldende med sine tætte, hvide ugrene eller svagt grene fællesstromaspidser. I Utterslev Mose blev den fundet allerede i 1958 ved Vestvolden, og i 1981 i Gyngemosen. Denne art blev ved undersøgelsen fundet et par andre steder i mosen. Arten er i Danmark foruden i Utterslev Mose fundet på Amager Fælled, på Vestvolden, i Fælledparken, i Botanisk Have og 6 lokaliteter uden for Københavns-området. Der er tale om en international sjældenhed, som blev beskrevet i slutningen af forrige århundrede, men som stort set ikke blev fundet i de første tre fjerdedele af dette århundrede; nu er den dukket op igen flere steder i Europa, bl. a. i Holland, hvor den er meget talrig på de nyindvundne "polder", og i Tyskland. Den står på den danske rødliste som en sjælden, potentielt truet art.

Blodpletet Trævlhat (*Inocybe haemacta*) kendes let på kødet, der, når det såres, bliver blodrødt. Arten kaldes også Blågrøn Trævlhat, men dette navn er mindre velvalgt, da den højst har et svagt blågrønt skær på hatten som gammel i modsætning til flere nærstående, mere blågrønne arter. Blodpletet Trævlhat danner mykorrhiza med træer som bøg, eg og avnbøg; og det var under sidstnævnte, at den stod i Utterslev Mose. Arten er foruden dette nye fund tidligere fundet på 18 lokaliteter i Østdanmark. Den er opført på den danske rødliste som en sårbar art.

3.5 Artsgennemgang

Arterne er opført i systematisk rækkefølge. Systematik og navngivning følger med få ændringer "Danske storsvampe" (det udgivne bind om basidiomyceterne og manuskriptet til ascomyceterne). Oplysningerne om hyppighed og økologi i Danmark er også med få ændringer taget herfra, mens oplysningerne om truedhedsstatus er taget fra "Rødliste '90" (Asbirk, S. 1991). De danske navne Børste-Blækhat, Ellis' Blækhat, Jod-Slørhat, Blodpletet Trævlhat og Kanel-Keglehat er dannet til denne lejlighed. Hvor intet andet er angivet, er fundene gjort af Erik Rald.

Figur 23. Områdeinddeling, der er anvendt ved svampeundersøgelsen. Se teksten for yderligere forklaring.

Utterslev Mose er for svampe navngivningsmæssigt inddelt i 11 områder; **A:** Gyngemosen, **B:** Bakkemosen, **C:** Vestmosen-nord, **D:** Vestmosen-syd, **E:** Teglholm, **F:** Kirkemosen, **G:** Midtmosen-nord, **H:** Midtmosen-syd, **I:** Østmosen-nord, **J:** Østmosen-syd og **K:** Højmosen. Et mindre plæneareal med tilgrænsende trævegetation umiddelbart vest for Kirkemosen er ikke inddraget i undersøgelsen.

Fundne arter:

Kruset Foldhat (*Helvella crispa*)

Østmosen-nord: 22.9.1994 (Kim Larsen).

Almindelig, især langs vejkanter i skove.

Almindelig Gulskive (*Bisporella citrina*)

Østmosen-nord: 3.11.1994, på bark ved foden af levende pil.

Arten er almindelig på forskellig slags løvtræ.

Almindelig Stilkskive (*Hymenoscyphus scutula*)

Højmosen: 23.9.1994, på gyldenris. Vestmosen-nord: 23.9.1994, på gyldenris.

Almindelig på urtestængler, især på fugtig bund.

Tjørnebær-Stødsvamp (*Xylaria oxyacanthae*)

Højmosen: 31.8.1994, på jord under tjørn, kun få eksemplarer. Østmosen-nord:

27.6.1994, 31.8.1994, 23.9.1994, på jord under tjørn, i store tætte bestande. Arten er sjælden i Danmark, fundet på 10 lokaliteter. Den står på den danske rødliste

som en sjælden, potentielt truet art. Der er tale om en international sjældenhed.

Kølle-Stødsvamp (*Xylaria polymorpha*)

Gyngemosen: 30.8.1994 (Kim Larsen). Højmosen: 3.11.1994, på stub af pil.
Almindelig i Danmark, på løvtræstubbe.

Almindelig Cinnobersvamp (*Nectria cinnabarina*)

Østmosen-nord: 3.11.1994, på pind ved hæk.
Meget almindelig på døde kviste af løvtræer.

Judasøre (*Auricularia auricula-judae*)

Teglhølm: 10.8.1994 (Kim Larsen).
Almindelig på hyld, sjældent på andre løvtræer, oftest nær kysten.

Gul Bævresvamp (*Tremella mesenterica*)

Midtmosen-nord: 7.9.1994, på pil (Kim Larsen).
Almindelig på løvtræ, sjælden på nåletræ.

Hvid Køllesvamp (*Clavaria acuta*)

Bakkemosen: 3.11.1994, på jord under tjørn.
Ret almindelig på overdrev og i muldrige krat. Indikatorart for værdifulde svampehabitater.

Purpur-Lædersvamp (*Chondrostereum purpureum*)

Højmosen: 3.11.1994, på liggende pilestamme. Vestmosen-syd: på levende birk
14.10.1994, 3.11.1994.
Almindelig på stammer af løvtræ, især poppel, birk og bøg.

Flad Lakporesvamp (*Ganoderma lipsiense*)

Højmosen: 31.8.1994, ved foden af levende træ. Vestmosen-nord: 23.8.1994 (Kim
Larsen).
Almindelig på løvtræer.

Elle-Spejlporesvamp (*Inonotus radiatus*)

Østmosen-nord: 3.11.1994, på rød-el.
Meget almindelig i Danmark på el, sjældent på birk.

Sveden Sodporesvamp (*Bjerkandera adusta*)

Østmosen-syd: 14.10.1994, 3.11.1994, på pil.
Arten er meget almindelig på dødt løvtræ, sjældnere på gran.

Grågul Sodporesvamp (*Bjerkandera fumosa*)

Bakkemosen: 3.11.1994, på levende pil. Højmosen: 3.11.1994, på stub og liggende pilestamme.
Arten findes hist og her i Danmark på dødt løvtræ, især ask og pil.

Teglfarvet Labyrintsvamp (*Daedaleopsis confragosa*)

Højmosen: 3.11.1994. Midtmosen-nord: 7.9.1994 (Kim Larsen), 3.11.1994.
Tegholm: 10.8.1994 (Kim Larsen). Vestmosen-syd: 3.11.1994. Østmosen-nord:
3.11.1994. Østmosen-syd: 23.9.1994. Alle fund på levende pil. En af de mest
almindelige og iøjnefaldende svampe i Utterslev Mose.
Meget almindelig i Danmark på pil, sjældnere på birk, hestekastanie etc.

Svovlporesvamp (*Laetiporus sulphureus*)

Kirkemosen: 14.10.1994, på poppel. Østmosen-nord: 27.6.1994, på pil.
Arten forekommer hist og her i Danmark på løvtræer, især eg, pil og arter af
stenfrugtfamilien.

Foranderlig Stilkporesvamp (*Polyporus varius*)

Midtmosen-nord: 3.11.1994, på pil.
Almindelig på løvtræer, især bøg og pil, både på stubbe og på endnu fastsiddende
grene.

Blodrød Rørhat (*Xerocomus rubellus*)

Kirkemosen: 8.9.1994 (Kim Larsen). Vestmosen-syd: 23.9.1994, under birk.
Østmosen-nord: 23.9.1994, under birk.
Ret almindelig, især i græs under fritstående løvtræer i parker, fortrinsvis eg og
birk, som den danner mykorrhiza med.

Almindelig Netbladhat (*Paxillus involutus*)

Kirkemosen: 8.9.1994 (Kim Larsen). Vestmosen-nord: 23.9.1994, under birk.
Østmosen-nord: 23.9.1994, under el.
Arten er meget almindelig i Danmark under løv- og nåletræer, som den danner
mykorrhiza med.

Dunet Mælkehat (*Lactarius pubescens*)

Vestmosen-nord: 23.9.1994, 14.10.1994, under birk.
Almindelig under birk, som den danner mykorrhiza med, på tør bund, ofte i
haver, i vejkanter osv.

Ege-Mælkehat (*Lactarius quietus*)

Midtmosen-syd: 14.10.1994, under eg.
Almindelig under eg, som den danner mykorrhiza med.

Gulstokket Skørhat (*Russula puellaris*)

Midtmosen-nord: 23.9.1994, under birk.
Arten forekommer hist og her i Danmark, hyppigst under birk, sjældnere under
bøg, med hvilke træer den danner mykorrhiza.

Foranderlig Skørhat (*Russula versicolor*)

Vestmosen-nord: 14.10.1994, under birk.

Ret sjælden i Danmark, under birk., som den danner mykorrhiza med. Denne art havde i 1994 et særdeles godt år, hvor den var fremme i mange parker og skove, hvor den ellers sjældent ses.

Almindelig Fløjlsfod (*Flammulina velutipes*)

Bakkemosen: 3.11.1994, på pil.

Meget almindelig på løvtræer.

Rød Ametysthat (*Laccaria laccata*)

Midtmosen-syd: 14.10.1994, under eg. Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen).

Meget almindelig under løvtræer på mange forskellige habitater.

Bleg Hekseringshat (*Lepista personata*)

Højmosen: 14.10.1994, i græs ved krat. Kirkemosen: 14.10.1994, 3.11.1994, under gran. Vestmosen-syd: 3.11.1994, under pil i græs. Østmosen-syd: 14.10.1994, 3.11.1994, i græs, under pil.

Hist og her i løvskove, i krat og på enge.

Jod-Huesvamp (*Mycena filopes*)

Højmosen: 3.11.1994, på pil. Kirkemosen: 14.10.1994, på træflis. Østmosen-nord: 3.11.1994, på jord under pil.

Almindelig i skove og på åbent land.

Toppet Huesvamp (*Mycena galericulata*)

Kirkemosen: 8.9.1994 (Kim Larsen). Østmosen-nord: 3.11.1994, på levende rød-el.

Meget almindelig på løvtræ.

Blankstokket Huesvamp (*Mycena vitilis*)

Østmosen-nord: 3.11.1994, på jord ved foden af pil.

Meget almindelig i løvskove, rodslående til småpinde under jordoverfladen.

Elledans-Bruskhat (*Marasmius oreades*)

Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen).

Almindelig på marker og i græsplæner.

Elmehat (*Hypsizygus ulmarius*)

Kirkemosen: 3.11.1994, på levende poppel.

Arten forekommer hist og her på løvtræer, især på elmetræer i byer.

Røggrå Gråblad (*Lyophyllum fumosum*)

Midtmosen-nord: 14.10.1994 (Kim Larsen). Østmosen-syd: 3.11.1994, på jord under tjørn.

Ret alm. på jord i skove, parker og haver.

Lysstokket Rødblåd (*Entoloma lividoalbum*)

Midtmosen-syd: 14.10.1994, under pil. Vestmosen-nord: 23.9.1994, under pil.
Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen), 23.9.1994, 14.10.1994, under pil.
Ret sjælden, under løvtræer, som den danner mykorrhiza med.

Smudsig Rødblåd (*Entoloma sordidulum*)

Højmosen: 23.9.1994, på jord i kratskov.
Almindelig i løvskove.

Sodfarvet Skærmhat (*Pluteus cervinus*)

Midtmosen-syd: 17.8.1994 (Kim Larsen).
Almindelig på dødt træ.

Høj Posesvamp (*Volvariella gloiocephala*)

Midtmosen-nord: 23.9.1994, i græs. Midtmosen-syd: 14.10.1994, på træflis.
Arten forekommer hist og her på jord, halm og træflis.

Rødmende Fluesvamp (*Amanita rubescens*)

Vestmosen-syd: 23.9.1994, 14.10.1994, 3.11.1994, under birk.
Meget almindelig under løv- og nåletræer, som den danner mykorrhiza med.

Prægtig Champignon (*Agaricus augustus*)

Midtmosen-syd: 14.10.1994, under eg.
Ret sjælden i løv- og nåleskove.

Landsby-Champignon (*Agaricus macrosporus*)

Bakkemosen: 14.10.1994, under eg i krat. Midtmosen-syd: 3.11.1994, under eg
i græs i kanten af buskads.
Ret sjælden på enge, i haver, i parker og i skovbryn.

Knippe-Champignon (*Agaricus vaporarius*)

Midtmosen-nord: 7.9.1994, i græs (Kim Larsen), 23.9.1994, i græsplæne ved
vej.
Ret sjælden i parker, haver og løvskove på næringsrig bund.

Høsletsvamp (*Panaeolus foenisecii*)

Højmosen: 31.8.1994, 31.8.1994, i græsplæne. Midtmosen-nord: 23.9.1994, i
græsplæne. Østmosen-nord: 23.9.1994, i græsplæne. Østmosen-syd: 31.8.1994,
i græsplæne. - I mindre tørre somre er denne art sikkert meget talrig på græsplæ-
nerne i sommermånederne.
Meget almindelig på marker, i græsplæner etc.

Almindelig Mørkhat (*Psathyrella artemisiae*)

Midtmosen-syd: 14.10.1994, på jord under pil.
Meget almindelig på jord i løv- og nåleskove.

Rødægget Mørkhat (*Psathyrella corrugis*)

Midtmosen-syd: 23.9.1994, i græs. Østmosen-nord: 14.10.1994, 23.9.1994.
Meget almindelig på jord og på træflis i skove og i parker.

Rod-Mørkhat (*Psathyrella microrrhiza*)

Kirkemosen: 3.11.1994, på træflis. Midtmosen-syd: 31.8.1994, 14.10.1994, på træflis. Østmosen-syd: 31.8.1994, på jord i græs.
Almindelig på jord og på træflis i skove og i parker.

Candolles Mørkhat (*Psathyrella candolleana*)

Midtmosen-syd: 17.8.1994 (Kim Larsen). Østmosen-nord: 14.10.1994, på jord eller begravet træ.
Meget almindelig, oftest knippevoksende på og omkring løvtræ.

Kegle-Mørkhat (*Psathyrella conopilus*)

Gyngemosen: 3.11.1994, på træflis under tjørn. Kirkemosen: 31.8.1994, 23.9.1994, 14.10.1994, 3.11.1994, på træflis. Midtmosen-nord: 23.9.1994, 3.11.1994, på træflis, 14.10.1994, under pil. Vestmosen-nord: 14.10.1994, på træflis under tjørn.
Almindelig på jord i løvskove og på træflis i haver og parker.

Grædende Mørkhat (*Psathyrella lacrymabunda*)

Midtmosen-nord: 3.11.1994, på jord i krat. Østmosen-nord: 23.9.1994, 3.11.1994, på jord. Østmosen-syd: 23.9.1994.
Ret almindelig, især på fugtig muldbund.

Vej-Mørkhat (*Psathyrella prona*)

Midtmosen-syd: 31.8.1994, på jord i græs.
Meget almindelig i græs og i skove, ofte på plantedele.

Paryk-Blækhat (*Coprinus comatus*)

Kirkemosen: 23.9.1994, i græs. Midtmosen-nord: 23.9.1994. Østmosen-nord: 22.9.1994 (Kim Larsen).
Meget almindelig på jord, ofte i græsplæner.

Almindelig Blækhat (*Coprinus atramentarius*)

Bakkemosen: 14.10.1994, under pil. Kirkemosen: 14.10.1994, på plæne. Midtmosen-nord: 14.10.1994, under pil. Midtmosen-syd: 27.6.1994, på jord ved foden af pil, 14.10.1994, under pil. Østmosen-nord: 27.6.1994, 14.10.1994, 3.11.1994, ved foden af pil. Østmosen-syd: 23.9.1994.
Meget almindelig, især omkring dødt træ.

Glimmer-Blækhat (*Coprinus micaceus*)

Vestmosen-syd: 14.10.1994. Østmosen-nord: 31.8.1994, 21.9.1994 (Kim Larsen), 23.9.1994, 14.10.1994, på jord i græs.
Meget almindelig på eller omkring stubbe af løvtræ eller på begravet træ.

Bredsået Blækhat (*Coprinus disseminatus*)

Midtmosen-syd: 27.6.1994, på jord i græs. Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen), 23.9.1994, 14.10.1994., på jord ved foden af buske.
Almindelig på eller omkring løvtræsstubbe eller begravet træ.

Glat Blækhat (*Coprinus leiocephalus*)

Gyngemosen: 30.8.1994 (Kim Larsen). Højmosen: 23.9.1994, under hyld, 23.9.1994, i græsplæne. Østmosen-nord: 23.9.1994. Kirkemosen, 14.10.1994, i græsplæne.
Almindelig på skyggefulde steder, på træflis og i græsplæner.

Ellis' Blækhat (*Coprinus ellisii*)

Midtmosen-syd: 17.8.1994 (Kim Larsen), 31.8.1994, på jord i græs under eg.
Arten forekommer hist og her på jord eller små træstykker i jordbunden. Den regnes ofte for samme art som Hus-Blækhat (*Coprinus domesticus*), der vokser på dødt træ såvel i huse som udendørs.

Børste-Blækhat (*Coprinus hemerobius*)

Midtmosen-nord: 7.9.1994 (Kim Larsen). Midtmosen-syd: 31.8.1994, på jord i græs nær buske.
Ret almindelig på jord, på træflis, i græsplæner, i vejkanter etc.

Almindelig Gulhat (*Bolbitius titubans*)

Gyngemosen: 14.10.1994, i højt græs.
Almindelig på jord, strå, gødning eller træ.

Tandet Keglehat (*Conocybe appendiculata*)

Højmosen: 23.9.1994, under tjørn.
Arten findes hist og her i skove, på marker og i græsplæner.

Ring-Keglehat (*Conocybe arrhenii*)

Højmosen: 23.9.1994, under tjørn. Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen).
Arten findes hist og her i skove, på marker og i græsplæner.

Mælkehvid Keglehat (*Conocybe lactea*)

Højmosen: 27.6.1994, på jord i græs.
Arten forekommer hist og her i græsplæner og på marker.

Kanel-Keglehat (*Conocybe siennophylla*)

Højmosen: 31.8.1994, på jord i græs.
Ret almindelig, især i mosrige græsplæner.

Knippe-Keglehat (*Conocybe striipes*)

Østmosen-nord: 3.11.1994, i græs ved foden af pil.
Ret sjælden på jord i græsplæner, i haver, krat eller skove.

Knippe-Svovlhat (*Hypholoma fasciculare*)

Højmosen: 14.10.1994, under tjørn. Vestmosen-nord: 23.9.1994.

Meget almindelig i løv- og nåleskove på stubbe og på træflis i haver og parker.

Grøngul Skælhat (*Pholiota gummosa*)

Højmosen: 3.11.1994, på stub af pil. Midtmosen-nord: 23.9.1994, ved foden af poppel, 14.10.1994, under pil. Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen), 23.9.1994, i græs over fjernet birk, 14.10.1994.

Arten findes hist og her, oftest knippevoksende på begravet løvtræ.

Krumskællet Skælhat (*Pholiota squarrosa*)

Midtmosen-syd: 14.10.1994, 3.11.1994, ved foden af levende pil. Vestmosen-syd: 3.11.1994: på levende pil. Østmosen-nord: 3.11.1994, ved foden af levende pil.

Østmosen-syd: 14.10.1994, 3.11.1994, ved foden af levende pil. - En af de mest almindelige og iøjnefaldende svampe i Utterslev Mose i det sene efterår.

Almindelig på eller ved foden af løv- og nåltræer.

Højtsiddende Skælhat (*Pholiota cerifera*)

Østmosen-nord: 3.11.1994, spredt på stamme af levende pil, sammen med Krumskællet Skælhat.

Arten forekommer hist og her på stammer af pil og bøg, ofte højt til vejrs, frembrydende af knasthuller.

Spidsskælhat (*Phaeomarasmius erinaceus*)

Midtmosen-nord: 7.9.1994 (Kim Larsen), på tynd, død gren af pil.

Arten forekommer hist og her på døde grene af løvtræ, især af pil.

Almindelig Tåreblad (*Hebeloma crustuliniforme*)

Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen), 23.9.1994, under pil, 14.10.1994, under eg.

Meget almindelig under løv- og nåltræer.

Rank Tåreblad (*Hebeloma helodes*)

Bakkemosen: 14.10.1994, under pil.

Arten forekommer hist og her under pil, især på fugtig bund, men også på plæner i parker under fritstående piletræer.

Højstokket Tåreblad (*Hebeloma leucosarx*)

Vestmosen-syd: 23.9.1994, under birk. Østmosen-nord: 14.10.1994, under pil.

Arten forekommer hist og her i mos på sur og fugtig bund under gran og birk, ofte i tørvemos.

Lerbrun Tåreblad (*Hebeloma mesophaeum*)

Vestmosen-nord: 23.9.1994, 14.10.1994, under birk. Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen).

Almindelig, især i hedeplantager og moser, også på bedre jorde.

Pile-Knaphat (*Naucoria salicis*)

Bakkemosen: 14.10.1994, under pil.

Arten forekommer hist og her på fugtig bund under pil, birk og el.

Tjørne-Fnughat (*Tubaria dispersa*)

Østmosen-syd: 31.8.1994, på jord under tjørn.

Ret almindelig under tjørn.

Kliddet Fnughat (*Tubaria furfuracea*)

Gyngemosen: 3.11.1994, på træflis eller jord under tjørn. Midtmosen-nord: 7.9.1994 (Kim Larsen). Østmosen-nord: 21.9.1994 (Kim Larsen), 23.9.1994, 14.10.1994, 3.11.1994, på jord.

Meget almindelig på jord og træstumper.

Bittersød Trævlhat (*Inocybe dulcamara*)

Midtmosen-nord: 23.9.1994, under poppel.

Ret sjælden, især under pil, som den danner mykorrhiza med.

Gulbladet Trævlhat (*Inocybe rimosa*)

Østmosen-nord: 23.9.1994, under pil.

Meget almindelig, især under løvtræer, som den danner mykorrhiza med.

Blodpletet Trævlhat (*Inocybe haemacta*)

Østmosen-syd: 14.10.1994, under avnbøg.

Sjælden, på næringsrig bund under løvtræer, som den danner mykorrhiza med.

Den er opført på rødlisten som en sårbar art.

Almindelig Trævlhat (*Inocybe geophylla*)

Midtmosen-syd: 14.10.1994, under eg.

Meget almindelig på næringsrig jordbund under løv- og nåletræer, som den danner mykorrhiza med.

Glatstokket Trævlhat (*Inocybe glabripes*)

Østmosen-nord: 14.10.1994, under pil el. birk.

Arten forekommer hist og her under løvtræer.

Mose-Slørhat (*Cortinarius uliginosus*)

Østmosen-nord: 23.9.1994, under pil.

Arten findes hist og her i moser, klitter og græsplæner under pil.

Fundet her afveg på et enkelt punkt markant fra den ret sjældne gule form af Mose-Slørhat. Hat, lameller og stok var rent gule, men stokken var beklædt med et tykt, snehvidt velum i bæltet fra ringstedet og nedefter.

Brunslimet Slørhat (*Cortinarius trivialis*)

Midtmosen-nord: 23.9.1994, under poppel.

Arten findes hist og her i løv- og blandskove, i klitter m.v., især under pil, som den danner mykorrhiza med.

Jod-Slørhat (*Cortinarius rigens*)

Højmosen: 23.9.1994, 14.10.1994, under eg.

Ret sjælden i løvskove, ofte under eg, som den danner mykorrhiza med.

Arten beskrives forskelligt i forskellige bøger, og der er muligvis tale om et ikke udredet artskompleks. Fundet var karakteriseret ved at have en stærkt hul, nedefter tilspidset stok, tyndt hatkød og en kraftig jodlugt med balsamiske komponenter.

Kæmpe-Støvbold (*Langermannia gigantea*)

Højmosen: 23.9.1994, i græs.

Arten forekommer hist og her på næringsrige enge og i krat.

Stilket Bruskbold (*Scleroderma verrucosum*)

Midtmosen-syd: 31.8.1994, 14.10.1994, under eg.

Arten forekommer hist og her på næringsrig bund, især i haver og parker under løvtræer, som den danner mykorrhiza med.

(Slimsvampe)

Almindelig Rødært (*Lycogala epidendrum*)

Midtmosen-syd: 17.8.1994 (Kim Larsen).

Arten tilhører slimsvampene, som til trods for navnet ikke er nærmere beslægtet med svamperiget, men ofte stilles nær de éncelledede dyr. Den er almindelig i Danmark på dødt træ.

3.6 Sammenfatning

Storsvampefloraen i Utterslev Mose blev undersøgt i maj-november 1994. Svampefloraen var i efterårssæsonen meget veludviklet, især med hensyn til større arter på tør bund på beskyttede lokaliteter. De fleste af de fundne arter er karakteristiske for parker, haver og skovbryn på næringsrig jordbund. Blandt de mest veludviklede svampesamfund var (1) mykorrhizadannende arter med pil og poppel; særlig blev der fundet mange arter i symbiose med de store, gamle piletræer i græsplæner og i randen af kratkov, (2) parasitiske og saprofytiske træboende arter, der lever på pil, både de store træer og de mindre buske i krattene og (3) mykorrhizadannende arter med andre løvtræer, især avnbøg, eg og birk i plæner og i plantede trægrupper. Der blev fundet to arter, der er opført på den danske rødliste over sjældne og truede svampearter, nemlig Tjørnebær-Stødsvamp (*Xylaria oxycanthae*) og Blodpletlet Trævlhat (*Inocybe haemacta*).

4 Overvågning af fuglelivet

4.1 Indledning

Ornis Consult A/S gennemførte i april-juli 1994 en række ynglefugletællinger i parkarealerne i Utterslev Mose. Undersøgelsens data blev afleveret som en teknisk rapport til Parkafdelingen. Det er denne rapport, der danner grundlag for dette afsnit. Der blev i området fundet 40 ynglende arter, hvoraf 7 er rødlistearter.

Utterslev Mose er en af hovedstadsregionens vigtigste fuglelokaliteter med store bestande af vandfugle, hvis yngleudbredelse, bestandssvingninger etc. er beskrevet i de årlige naturovervågningsrapporter, som udgives af Parkafdelingen. Derimod er fugleforekomsterne på landarealerne i Utterslev Mose ikke tidligere beskrevet i detaljer.

Formålet med denne undersøgelse har været at udarbejde en beskrivelse af fuglelivet i parkarealerne i Utterslev Mose, samt vandfuglene i de mindre vandhuller i området.

I undersøgelsen er forekomsten af spurvefugle på øerne og i de landnære rørskove i selve Utterslev Mose ligeledes beskrevet, da disse fuglearter normalt ikke registreres i de årlige undersøgelser af vandfuglene i mosen.

I nærværende rapport indgår endvidere et sammendrag af naturovervågningsrapporten, der omhandler vandfuglene i de tre store søbassiner og Kirkemosen (Christensen *et al.* in press).

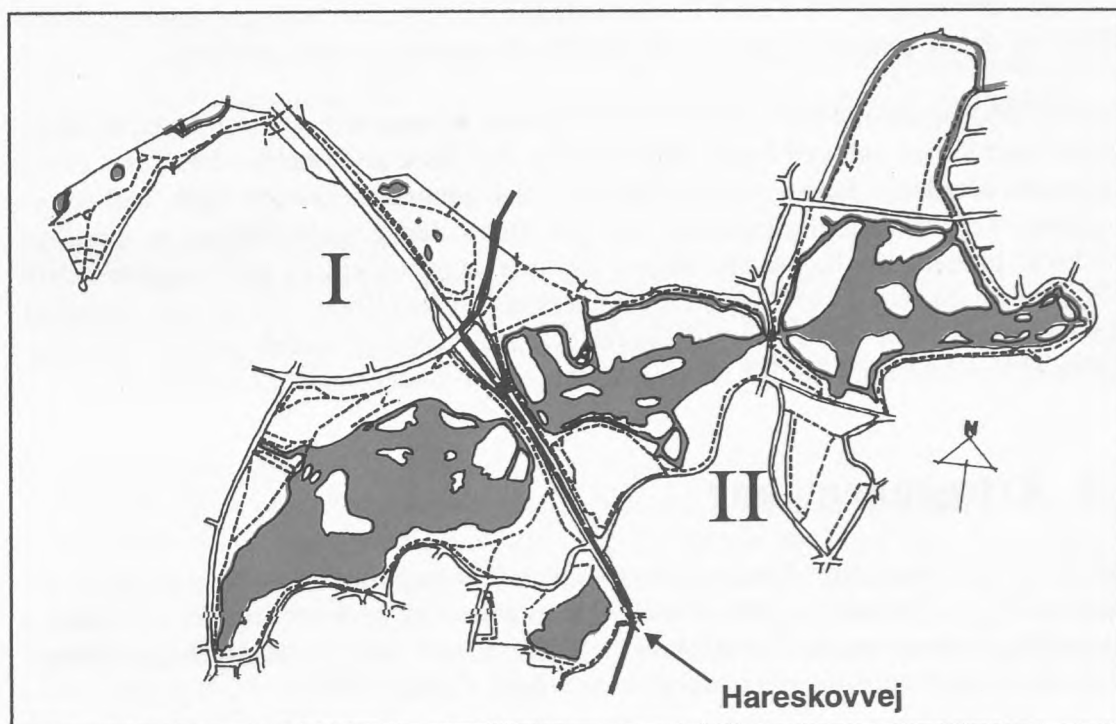
Gårdesmutte

4.2 Metode

Optællingerne af ynglende fugle på landområderne omkring Utterslev Mose er foretaget ved hjælp af "kortlægningsmetoden" (Enemar, 1959). Der blev gennemført i alt 12 optællinger i perioden 26. april til 13. juli. Alle optællinger blev foretaget under gode vejrforhold og påbegyndt i de tidlige morgentimer, hvor fuglene er lettest at registrere. Den 10. juni dog senere p.g.a. regn i morgentimerne.

På grund af mosens størrelse har det ikke været muligt at dække hele området ved hvert besøg. Derfor er mosens landområder inddelt i to optællingsområder, adskilt af en imaginær linie sydfra langs Hareskovvejen drejende mod øst langs Høje Gladsaxe Vej. Område I omfattede delområderne 1, 3, og 5 samt dele af 2 og 4 (se figur 24). Dette område blev besøgt 26. april, 4. maj, 18. maj, 10. juni, 14. juni og 6. juli. Område II omfattede 6, 7, 8, og 9 samt dele af 2 og 4. Dette blev besøgt på følgende datoer: 2. maj, 6. maj, 8. juni, 13. juni, 5. juli og 13. juli. Begge optællingsområder er herved besøgt 6 gange i undersøgelsesperioden.

Hele optællingsområdet blev dækket hver gang, og optællingsruten blev varieret fra optælling til optælling, således at alle dele af optællingsområdet er besøgt på det mest optimale tidspunkt omkring solopgang mindst én gang. Samtlige fugle, der skønnedes at være lokale ynglefugle, blev registreret, og deres opholdssted i området blev markeret på et feltkort. Samtidigt registreredes ikke-ynglende fugle, der rastede eller fouragerede indenfor undersøgelsesområdet. Efter den sidste optælling blev alle data fra feltkortene overført til artskort (ét kort for hver fugleart). Antallet af ynglepar blev dernæst vurderet på baggrund af artskortene.

Figur 24. De to optællingsområder I og II, der benyttes under fugleregistreringerne.

Undersøgelsen af de landnære rørskovsområder i Utterslev Mose er dels foretaget fra land og dels fra båd. Disse undersøgelser startede inden solopgang, da f.eks. rørsanger, der er talrig i disse områder, synger mest aktivt på dette tidspunkt, og derfor er lettere at registrere. De landnære rørskovsområder blev undersøgt i alt 7 gange. De 5 af undersøgelserne blev foretaget fra land h.h.v. 19/5, 31/5, 6/6, 13/6 og 14/6. De andre to blev foretaget fra søsiden i båd, h.h.v. d. 2/6 og 3/6.

De fleste observationer er gjort fra vandringer på området plæner og stier. Trods generelt gode oversigtsforhold er dele af mosen dækket af tæt, ufremkommeligt pilekrat, bl.a. Nattergalekrattet, Sumpskoven m.m. Det kan derfor ikke udelukkes, at ynglefugle tilknyttet sådanne arealer er overset, ligesom trafikstøj på arealer tilgrænsende områdets store veje sandsynligvis har medført, at et mindre antal fugle på disse strækninger ikke er registreret.

Kortlægningsmetoden er i sin oprindelige form baseret på 10 besøg i undersøgelsesområdet (Enemar, 1959). Med 6 besøg i hvert delområde kan nærværende undersøgelse derfor, jvf. Falk (1990), betegnes som en modificeret kortlægning af yngleterritorier.

Resultaterne fra undersøgelsen er suppleret med oplysninger indsamlet under Dansk Ornitologisk Forenings landsdækkende Atlas projekt refereret som Hansen (upubl.). Undersøgelsesområdet i dette "Atlasprojekt" svarer til delområde 3, 6 og 8 i denne rapport. Når nærværende undersøgelse sammenlignes med Hansen (upubl.), gøres dette på baggrund af antallet af fugle i førnævnte delområder.

I 1970'erne og begyndelsen af 1980'erne indsamlede amatørornitologer oplysninger om ynglefuglene i Utterslev Mose. Resultaterne af disse undersøgelser er opsummeret i Tofte (1983). Undersøgelsesområdet i Tofte (1983) svarer til den sydlige del af delområde 2 samt delområderne 3-6 og 8-9 i nærværende rapport. Sammenligninger med Tofte (1983) og denne rapport er baseret på antallet af ynglepar i disse områder.

I Tofte (1983) er estimaterne på antallet af ynglepar af sangerne og visse andre småfuglearter langt højere end ved denne undersøgelse. For disse arter gælder det, at der oftest registreres betydeligt flere syngende hanner, f.eks. gennemtrækkende fugle, end der er ynglepar. Ved kortlægningsmetoden, der benyttes i denne undersøgelse, er man opmærksom på dette, hvilket sandsynligvis ikke har været tilfældet i undersøgelserne fra 1970'erne og starten af 1980'erne, der refereres til i Tofte (1983). Det antages derfor, at antallet af par i Tofte (1983) nærmere burde betegnes syngende hanner og ikke ynglepar. Derfor er det ikke altid muligt at sammenligne de to undersøgelser for disse arter.

4.3 Artsgennemgang

I alt 40 arter af fugle blev fundet sikkert eller muligt ynglende i Utterslev Mose og de nordvestlige mosearealer i 1994. Antallet af ynglepar af de forskellige arter fordelt i delområder er opsummeret i tabelform i Databilag 7.4 på side 111. Rækkefølgen i efterfølgende artsgennemgang er systematisk og følger Voous (1977)

Knopsvane *Cygnus olor* 0-1 par
Der blev gjort enkelte iagttagelser af et par fugle ved Gyngemosen i delområde 1. Da der ikke blev konstateret yngel, er det uvist, om de har ynglet.

Gråand *Anas platyrhynchos* 6-7 par
Antallet af ynglepar er baseret på antallet af hanner i første halvdel af maj samt iagttagelser af voksne fugle med ællinger. Yngleparrene blev registreret i småmoserne i delområde 1 og 2.

Spurvehøg *Accipiter nisus* 0-1 par
Der blev gjort enkelte iagttagelser af arten i april og maj i den vestligeste del af mosen. I 1993 yngede arten ved mosen, og det er derfor muligt, at arten også har ynglet i undersøgelsesområdet i år.

Tårnfalk *Falco tinnunculus* 0-1 par
Arten har tidligere ynglet i området - senest i 1993 (Hansen unpubl.). Regelmæssige iagttagelser af voksne fugle tyder på, at et par har ynglet i delområde 1 eller 2 i 1994.

Grønbenet rørhøne *Gallinula chloropus* 2 par
Yngleparrene blev registreret ved rørskovene ved småmoserne i delområde 1 og 2. Arten lever ret skjult, og der er derfor tale om et minimumstal.

Blishøne *Fulica atra* 2-4 par
Arten er tilknyttet de små moser i delområde 1 og 2. I Bagmosen og Bademosen var der sikre ynglepar, hvorimod der er tvivl om parrene ved Gyngemosen og Bakkemosen yngede i år.

Ringdue *Columba palumbus* 12-15 par
Tallet er baseret på kurrende fugle og redefund. De ynglende fugle blev registreret i biotopstypen krat/lund og blev fundet i alle delområderne. En del fouragerende, ikke-ynglende fugle ses i området. Langt de fleste af disse yngler formodentlig andetsteds.

Gøg *Cuculus canorus* 2-3 "par"
Bedømt ud fra antallet af kukkende hanner, yngede 2-3 par gøge i området i 1994. Man ved imidlertid ikke, om gøge danner faste par. Derfor kan der have været flere hanner i området end det registrerede antal hanner. Gøgen er mest almindelig i moseområder og foretrækker i Danmark at lægge sine æg i reder af rørsanger, tornsanger, gul vipstjert, engpiber og sivsanger. Utterslev Mose har store bestande af rørsangere, der sandsynligvis er værtsfugl for mosens gøge.

Stor flagspætte *Dendrocopos major*

3 par

Arten er tilknyttet områdets ældre beplantninger. Nogle observationer gælder muligvis fugle, der yngler i de tilstødende villahaver og fouragerer i mosen. En ynglebestand på 3 par svarer til bestanden i 1993 (Hansen unpubl.).

Gærdesmutte *Troglodytes troglodytes*

9-15 par

Der foreligger en del forholdsvis spredte observationer af syngende hanner. Kun en del af disse har rimeligvis ynglet. Det nævnte tal er baseret på gentagne observationer af syngende hanner. Antallet svarer nogenlunde til antallet fundet i 1993 (Hansen unpubl.).

Gærdesmutte yngler generelt i alle slags træ- og buskbevoksede områder med de tætteste bestande i områder med tæt vegetation, hvilket også kunne registreres i Utterslev Mose.

Jernspurv *Prunella modularis*

4-6 par

I alt foreligger 19 registreringer, heraf en del spredte observationer, der ikke antyder yngel. Det skønnes, at 4 - 6 par har ynglet i 1994, hvilket er på højde med antallet i 1993 (Hansen unpubl.). I 1983 blev der registreret 33 ynglepar (Tofte 1983). Selvom der tages hensyn til, at der er benyttet forskellige optællingsmetoder, som nævnt i afsnit 4.2.1, tyder det på, at der tidligere har været langt flere jernspurve i Utterslev Mose. Arten er også gået meget tilbage på landsplan. Ynglefugletællinger har vist, at bestanden er faldet jævnt siden 1977, og at bestanden i dag er godt og vel halveret i forhold til 1977 (Jacobsen 1994). Denne bestandsnedgang har det ikke været muligt at forklare, men meget tyder på, at bestanden i Utterslev Mose har været ramt af en lignende nedgang.

Nattergal *Luscinia luscinia*

2-3 par

I Nattergalekrattet ynglede 1-2 par og i Sumpskoven ynglede 1 par. Desuden foreligger

én registrering af en syngende fugl ved Bademosen. Der blev dermed registreret påfaldende få fugle i området, der ellers synes at rumme en del egnede ynglesteder for arten. Antallet svarer derimod ganske godt til, hvad der blev registreret i 1993 (Hansen upubl.) og det antal, der blev registreret i 1970'erne (Fjeldså & Boertmann 1980). Bestanden synes således ikke at være blevet reduceret i nyere tid.

Nattergalen lægger sin rede på eller nær jorden i skov/krat på fugtig bund med vegetation af bl.a. stor nælde, almindelig mjødukt, hvid anemone og skvalderkål, der alle er skyggetolererende arter (Hansen, 1989 og Pryl, 1980). I Utterslev Mose er krattet ofte så tæt, at der ikke findes en urtevegetation på jordbunden. Dette kan være en af årsagerne til, at der er relativt få nattergale i Utterslev Mose.

Solsort *Turdus merula*

37-44 par

Solsorten er en af mosens mest almindelige ynglefugle og en af de almindeligste arter i Danmark. Arten er tilknyttet næsten alle former for beplantning, hvor de syngende hanner er forholdsvis lette at registrere. Solsorten lægger sin rede i træer og buske og fouragerer både i urtelaget i skov og krat såvel som på græsplænerne. Der er således mange velegnede yngle- og fourageringssteder for solsorten i Utterslev Mose. Arten ynglede da også i alle delområderne på nær delområde 7.

Sjagger *Turdus pilaris*

3-4 par

Sjaggeren er en ret ny ynglefugl i mosen. Langt de fleste observationer er gjort i den sydvestlige del af Østmosen, hvor 3-4 par ynglede i 1994. Desuden er der gjort enkelte observationer, som ikke umiddelbart antyder yngel: 1 i Vestmosen 4. maj, 1 på Brønshøjholmbakken (den østlige del af delområde 4) den 2. maj samt 1 i Østmosens østligste hjørne den 13. juli. Ynglepar kan være overset i de tæt bevoksede dele af mosen, og tallet er da også noget lavere, end det er angivet for 1993 - 7 par (Hansen upubl.).

Det vides ikke præcis, hvornår arten begyndte at yngle i Utterslev Mose. Tofte (1983) nævner ikke arten som ynglefugl i 1983 eller tidligere. I 1991 blev der konstateret ynglende sjaggere i samme område, som arten er fundet i år (pers. obs.), så arten må være indvandret til mosen mellem 1983 og 1991. Sjaggeren er en forholdsvis ny ynglefugl i Danmark. Den blev registreret som ynglende første gang i 1960. Det er desuden karakteristisk for arten, at den ofte yngler i små løse kolonier, som det ses omkring Gartnervigen i delområde 8.

Sivsanger *Acrocephalus schoenobaenus*

1-2 par

På Langholm i delområde 3 forsøgte to par at yngle. Det ene par blev set fodrende ungerne, mens det ikke vides med sikkerhed, om det andet par fik unger. I perioden 1965-1981 blev der årligt registreret mellem 7 og 16 par - dog kun 2-6 i perioden 1973-1976. I 1982 var bestanden reduceret til 3 par og i 1983 blev arten ikke registreret som ynglende (Fjeldså & Boertmann 1980; Tofte 1983).

Sivsangeren yngler oftest i den tørre landnære del af rørskoven. Den kræver fjorgamle rør, da den ankommer til ynglepladsen inden de nye rør er vokset op. Derfor trives arten

ikke i områder, hvor der høstes rør. Bestandsnedgangen i begyndelsen af 1980'erne skyldes imidlertid ikke rørhøst i Utterslev Mose, men tørke - som f.eks. i 1983 - i sivsangerens overvintringsområder i Vestafrika syd for Sahara (Peach *et al.* 1991). Den danske og vesteuropæiske bestand af sivsangere har generelt været i tilbagegang siden begyndelsen af 1980'erne.

Kærsanger *Acrocephalus palustris*

7-8 par

Bestanden synes noget mindre i dag end i begyndelsen af 1980'erne, hvor der blev registreret mellem 21 og 34 syngende hanner. I år blev der registreret 7-8 par, men antallet af syngende hanner var dog højere - 14. Kærsangeren yngler i områder med fugtig bund ofte i overgangen mellem tagrør og anden urtevegetation af f.eks. brændenælde, mjødukt og pileurt. (Meltofte & Fjeldså 1989). Dette afspejles i artens udbredelse i Utterslev Mose, hvor ynglestederne knytter sig tæt til de større staudeengsarealer i f.eks. delområderne 3, 8 og 9. Bestandsnedgangen kan evt. skyldes, at rørskove, bestående af tagrør, har bredt sig på øerne og de landnære rørskovsområder på bekostning af anden urtevegetation. Det er f.eks. tilfældet på adskillige af øerne i de tre store mosebassiner.

Rørsanger *Acrocephalus scirpaceus*

80-83 par

Tallet er baseret på registreringer af syngende hanner - flest i tilknytning til rørskovsområderne på øerne i selve Utterslev Mose. I 1993 blev den samlede ynglebestand skønnet til 96 ynglepar (Hansen unpubl.). Den største tæthed findes på de to nordvestligste øer i Midtmosen og på den største sydlige ø i Østmosen. Fuglene er kun blevet registreret fra land- og søsiden, og der blev således ikke gået i land på selve øerne. Herved kan fugle overhøres i den midterste del af disse store rørskove. Bestanden er derfor sandsynligvis underestimeret i de tre største rørskovsøer i Midtmosen og Østmosen. Antallet af rørsangere er lidt lavere end i begyndelsen af 1980'erne og ved sidste års undersøgelse. I modsætning til sivsangeren påvirkes rørsangeren ikke af rørhøst, hvilket skyldes, at den ankommer så sent til ynglepladsen, at de nye rør er skudt op (Laursen 1989). Rørsangeren og sivsangeren minder meget om hinanden både af udseende og i levevis, og de er også konkurrenter på ynglepladsen. Rørsangeren er - i lighed med sivsangeren - trækfugl, men trækker til Øst- og Sydafrika og overvintrer i biotoper, der er mindre udsatte for tørke sammenlignet med de områder, sivsangeren overvintrer i. Derfor har rørsangeren ikke været udsat for den samme bestandsnedgang som sivsangeren.

Gærdesanger *Sylvia curruca*

5-6 par

Der foreligger regelmæssige, men ret spredte observationer af syngende hanner gennem hele perioden, antyder en bestand på 5-6 ynglepar. Arten er især tilknyttet tornet, lav vegetation. Den nævnte ynglebestand er på linie med 1993, hvor 3 par angives at have ynglet (Hansen unpubl.).

Tornsanger *Sylvia communis*

5 par

Arten er hovedsageligt tilknyttet områdets buske, krat og lav vegetation i åbne områder.

Arten blev ikke registreret som ynglende i 1993 (Hansen upubl.), muligvis fordi den er overset. Ud over den nævnte ynglebestand foreligger enkelte spredte observationer, der ikke umiddelbart antyder yngel.

Havesanger *Sylvia borin*

5-7 par

Der er gjort 35 observationer af syngende hanner. Observationerne er meget spredte, og størrelsen af ynglebestanden er derfor vanskelig at bedømme. Formentligt har mindst 5 og højst 7 par ynglet i 1994.

Munk *Sylvia atricapilla*

11-12 par

Arten er hyppigst registreret på de tidlige tællinger. Mange af de fugle, der er registreret på dette tidspunkt, er sandsynligvis gennemtrækkende fugle. Antallet af territoriehævdende hanner senere på sæsonen tyder på, at 11-12 par har ynglet, de fleste i undersøgelsesområdet østlige ende. Bestanden i 1993 angives at have været 7 par i selve Utterslev Mose (delområde 3,6 og 8) (Hansen upubl.), hvilket svarer til antallet, der blev fundet i denne undersøgelse.

Løvsanger *Phylloscopus trochilus*

8-10 par

Arten er hovedsageligt tilknyttet områdets større træplantninger, men den findes i øvrigt ret jævnt fordelt ud over hele området. Den nævnte bestand er bedømt ud fra gentagne observationer af syngende hanner. Bestanden blev i 1993 bedømt til 1 ynglepar i den del af området, hvor der i år var 4-5 par. Antallet i 1993 er muligvis underestimeret.

Gransanger *Phylloscopus collybita*

9-10 par

En del af registreringerne først på perioden er frasorteret, da de rimeligvis omfatter gennemtrækkende fugle. Tallet er baseret på senere registreringer af territoriehævdende hanner.

Grå fluesnapper *Muscicapa striata*

0-1 par

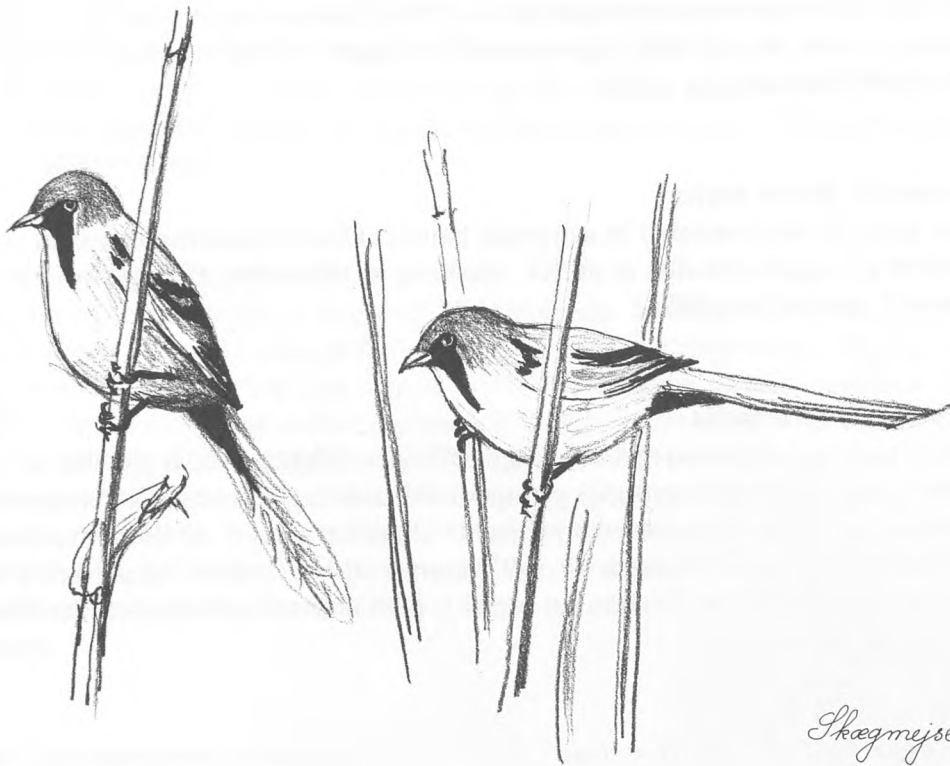
Der foreligger blot én iagttagelse (18. maj). I 1993 ynglede 1 par samme sted (egne obs. og Hansen upubl.). Da arten lever meget skjult, er det sandsynligt, at parret har ynglet, selv om der kun foreligger en registrering.

Broget fluesnapper *Ficedula hypoleuca*

2-4 par

I alt foreligger 4 observationer. En syngende han blev set ved Kirkemosen den 2. maj, og en hun blev set ved nordlige del af Højmosen den 6. maj. Desuden blev 2 par set med unger i samme område den 5. juli. Hansen (upubl.) vurderede bestanden til 4 par i 1993, hvilket er på højde med antallet i år.

Arten er hulruger og yngler helst i løvskove. I Utterslev Mose yngler broget fluesnapper i et af de få områder, der kan karakteriseres som skov.

Skægmejse

Skægmejse *Panurus biarmicus*

8-9 par

Arten er især tilknyttet de større rørskovsarealer i selve Utterslev Mose. Arten lever forholdsvist skjult i rørskoven, og ses oftest, når den passerer hen over vandet fra en rørskov til en anden. Da Skægmejse kan lægge flere kuld om året, kan det være vanskeligt at beregne bestandsstørrelsen. Der er registreret flest par umiddelbart vest for Langholm i Midtmosen. Om sommeren lever skægmejse først og fremmest af insekter, mens den om vinteren lever af frø fra tagrør og arter af dunhammer (Bibby 1981). Skægmejse har oftest separate rede- og fourageringsområder. Redeområdet er oftest i den tørre del af rørskoven i gamle tagrørsbestande, hvor selve reden placeres i tagrør, arter af dunhammer eller star (Wawrzyniak & Sohns 1986). I yngletiden fouragerer fuglene derimod i den yderste del af rørskoven nær vandkanten eller andre steder, hvor bunden er vanddækket. Skægmejse anlægger sin rede allerede i april/maj, hvor de nye rør endnu ikke er vokset op. Skægmejse er første gang registreret i Utterslev Mose i 1976.

Set i relation til artens redeområde og vinterføde, er det vigtigt at bevare rørskovene i de områder, hvor arten yngler. Da der er rigeligt rørskov i Utterslev Mose betyder dette ikke, at der ikke kan høstes rør, men rørhøsten bør kun foretages i afgrænsede områder, der ikke omfatter skægmejse's yngleterritorier.

Halemejse *Aegithalos caudatus*

1-2 par

Et par blev registreret i Sumpskoven, og én iagttagelse af en kaldende fugl blev gjort i Østmosens østligste hjørne. Bestanden har heller ikke tidligere været større - 1 par i

1993 (Hansen unpubl.) og 0-1 par i 1983 (Tofte 1983).

Blåmejse *Parus caeruleus*

23-27 par

Arten er blandt mosens mest almindelige ynglende småfugle. Den nævnte bestand er baseret på registreringer af syngende hanner samt voksne fugle, der fodrer unger. I lighed med musvit ses mange ungeflokke senere på sommeren, hvoraf en del rimeligvis stammer fra andre ynglelokaliteter. I lighed med i 1993 er blåmejse væsentligt mere talrig end musvit. Den nævnte bestand er på linie med bestanden i 1993 - 22 par (Hansen unpubl.).

Musvit *Parus major*

16-19 par

Med 16-19 ynglepar er musvitten blandt mosens mest almindelige ynglende småfugle. Senere på sommeren ses mange omstrejfende ungeflokke, hvoraf kun en ukendt del kan henregnes til lokale ynglefugle. Tallet er baseret på observationer af syngende hanner samt voksne fugle, der fodrer unger. Bestandsstørrelsen er på højde med, hvad der blev registreret i 1993 (Hansen unpubl.).

Pungmejse *Remiz pendulinus*

0-1 par

En han byggede rede i området. Det vides ikke, om arten havde ynglesucces. I 1964 blev arten registreret som ynglefugl i Danmark for første gang. Pungmejse yngler nu regelmæssigt i Danmark, men bestanden er stadig ganske lille (75-100 par sidst i 1980'erne (Olsen 1992)). Pungmejse yngler i op til 15 meter høje træer, f.eks. arter af pil og birk. Reden placeres hængende over eller nær vand i biotoper med tagrør og/eller dunhammer (Glutz von Blotzheim 1993).

Husskade *Pica pica*

10-12 par

Tallet er baseret på observationer af par, territoriehævdende fugle, redefund og voksne fugle med unger. Bestanden i selve Utterslev Mose var på 7 par, hvilket er noget mindre end i 1993 - 14 par (Hansen unpubl.). Ofte ses flokke af op til 15 husskader på områdets plæner eller fouragerende i nærheden af områdets mange affaldskurve. Disse fugle må forventes at være ikke-ynglende omstrejfer eller stamme fra ynglelokaliteter uden for Utterslev Mose.

Allike *Corvus monedula*

0-5 par

Der er ikke gjort sikre ynglefund i form af reder, unger el.lign. Observationer af voksne fugle/par tyder dog på, at op til 5 par kan have ynglet, hvilket er det samme som i 1993 (Hansen unpubl.).

Gråkrage *Corvus corone cornix*

3-4 par

Tallet er baseret på redefund og observationer af voksne fugle med unger. Den nævnte bestand er på linie med antallet i 1993 (Hansen unpubl.). Gråkragen yngler i områder med større træer.

Stær *Sturnus vulgaris*

15 par

Arten er en udpræget hulruger, der især er tilknyttet området ældre træer og redekasser, hvor sådanne findes. I 1993 har angiveligt hele 25 par ynglet. Tallet fra 1994 er baseret på iagttagelser af syngende hanner og voksne fugle med føde. I løbet af sommeren ses mange ungstære på de åbne græsplæner. Hovedparten af disse stammer utvivlsomt fra andre ynglelokaliteter.

Skovspurv *Passer montanus*

Ca. 25 par

Den nævnte bestand er på højde med bestanden i 1993 (Hansen upubl.). Arten var i begge år mindre talrig end gråspurven. Bestandsstørrelsen er baseret på syngende fugle, voksne fugle med unger, og unger der fodres. Størrelsen af bestanden er dog svær at bedømme, idet arten færdes i blandede flokke med gråspurve og i øvrigt ikke er udpræget territoriehævdende. Dertil kommer, at mange fugle yngler i de nærliggende villakvarterer og henter føde og redemateriale i mosen. Arten findes over hele området, omend langt fra med samme tæthed. Den er især talrig langs veje og stier og i tilknytning til villakvarterer.

Gråspurv *Passer domesticus*

Ca. 40 par

Det nævnte tal er baseret på syngende hanner, voksne fugle med unger, unger der fodres etc. Bestanden er vanskelig at bedømme af de samme grunde, som er nævnt for skovspurv. Den skønnede ynglebestand er noget mindre end i 1993, hvor den var på 55 par (Hansen upubl.).

Bogfinke *Fringilla coelebs*

2-3 par

Tallet synes umiddelbart lavt, og det kan da heller ikke udelukkes, at par er overset i de tæt bevoksede dele af mosen. Tallet er mindre end de 5 par angivet for 1993 (Hansen upubl.). Arten er især tilknyttet større træer og træplantninger.

Grønirisk *Carduelis chloris*

6-8 par

Tallet er baseret på iagttagelser af syngende hanner, hvoraf de fleste er registreret omkring Kirkemosen, Nattergalekrattet i delområde 2 og de spredte bevoksninger omkring græsplænerne øst for motorvejen i delområde 4. Grønirirken er en meget almindelig dansk ynglefugl, der yngler bl.a. i haver og parker

Tornirisk *Acanthis cannabina*

0-1 par.

Der blev kun registreret et muligt ynglepar af denne ellers meget almindelige danske ynglefugl. Det kan dog ikke udelukkes, at enkelte andre par har ynglet i mosen, der synes at rumme en del egnede steder for arten. Generelt foretrækker arten dog mere åbne landskaber end Utterslev Mose. De placerer helst reden i stedsegrønne buske, som der kun er få af i Utterslev Mose. Tornirirken har aldrig været talrig i Utterslev Mose (Tofte 1983).

Rørspurv *Emberiza schoeniclus*

27 par

Langt den overvejende del af mosens ynglebestand findes i de store rørskove i selve Utterslev Mose. Arten er en almindelig ynglefugl i Danmark og yngler i fugtige områder med rørskov.

Andre iagttagelser af ikke-ynglende arter:

Skovskade *Garrulus glandarius* (5/7), råge *Corvus frugilegus* (4/5), hvid vipstjert *Motacilla alba* (4/5, 8/6, 10/6), engpiber *Anthus pratensis* (2/5) stillits *Carduelis carduelis* (2 den 6/7).

Tidligere ynglende arter

Følgende arter ynglede i Utterslev Mose i både 1983 og 1993 (Tofte 1983; Hansen upubl.), men blev ikke registreret i 1994: Rødstjert *Phoenicurus phoenicurus* 1 par i både 1983 og 1993, sangdrossel *Turdus philomelos* 10 par i 1983 og 2 par i 1993, gulbug *Hippolais icterina* 8 par i 1983 og 2 par i 1993. Det er muligt at alle 3 arter også har ynglet i Utterslev Mose i 1994 med enkelte par. Estimerne for sangdrossel og gulbug i 1983 synes imidlertid at være for høje.

4.4 Samlet vurdering af fuglelivet i landområderne

I alt 40 arter blev registreret som ynglende i undersøgelsesområdet. Flere af disse var vandfugle, der er knyttet til områdets små moser og rovfugle, hvis ynglelokaliteter ikke præcis kunne udpeges. De resterende arter: Ringdue, gøg, stor flagspætte samt arter af spurvefugle udgjorde tilsammen 34 arter. Disse er tilknyttet landarealerne samt rørskovene i mosen, og vil derfor indgå som det væsentligste vurderingsgrundlag i det følgende.

4.4.1 Sårbare arter

Utterslev Mose har en divers fuglefauna bestående af arter, der er karakteristiske for de biotopstyper, der findes i undersøgelsesområdet - park, skov/krat og sø/mose. Generelt er arterne almindelige danske ynglefugle, men 7 af arterne er nævnt i den danske rødliste over særligt beskyttelseskrævende planter og dyr i Danmark (Asbirk & Søgaard 1991).

Pungmejsen og Skægmejsen er i ovennævnte rødliste nævnt i kategorien "Sjælden": "Arter med så små eller få bestande, at de er særligt følsomme overfor tilfældige, menneskeskabte eller naturlige svingninger samt uagtsomhed". Truslerne på landsplan mod pungmejsen skyldes samlervirksomhed samt manglende beskyttelse af et fåtal specifikke lokaliteter, mens bestanden af skægmejser mere kan trues af f.eks. høst af rørskov.

For disse to arters vedkommende er det vigtig, at deres yngleområder ikke ændres, og

at ynglefund af pungmejsen hemmeligholdes.

I kategorien "Særligt hensynskrævende" er 5 af arterne, der yngler i Utterslev Mose nævnt. Det er broget fluesnapper, gråspurv, jernspurv, sivsanger og tornirisk. Arter i denne kategori beskrives som: "*Relativt almindelige arter med en negativ bestandsudvikling eller negativ udvikling i udbredelsen i Danmark (over 50% reduktion siden 1960)*". Truslerne mod disse arter skyldes generelt ændringer i landbrugets drift eller forringede forhold i vinterkvartererne d.v.s. forhold, der ikke kan relateres til et område som Utterslev Mose. Både jernspurv og sivsanger er gået tilbage i Utterslev Mose siden 1983. For jernspurven er årsagen ukendt, mens tilbagegangen for sivsangerens vedkommende skyldes forringede forhold i vinterkvarteret. Broget fluesnapper er gået tilbage på landsplan, men øjensynligt ikke i Utterslev Mose. Tilbagegangen for denne art, der er hulruger, skyldes at driftforholdene i skovene har ændret sig med det resultat, at der er færre gamle hullede træer.

Selvom tilbagegangen for de ovennævnte arter ikke umiddelbart kan relateres til områder som Utterslev Mose, er det alligevel væsentligt, at deres yngleforshold ikke forringes. For sivsangerens vedkommende er det væsentligt at bevare vegetationsforholdene intakte i det eneste område, hvor den yngler. Hvis gamle, syge og hullede træer får lov til at blive stående, vil der med tiden blive flere ynglemuligheder for broget fluesnapper og andre hulrugende arter i Utterslev Mose.

4.4.2 Vurdering af områdets biotopstyper

Opdelingen af Utterslev Mose i 9 forskellige delområder er først og fremmest en geografisk inddeling og ikke en biotopsinddeling. Hvis man betragter arts- og individrigdommen i de enkelte delområder, vil man da også opdage, at de artsrigeste områder er dem, der indeholder flest biotopstyper. De individrigeste delområder er dem, der indeholder store rørskovsområder, da rørsanger og rørspurv er talrige her.

Således er delområderne 3, 6 og 8 de arts- og individrigeste, se databilag 7.4 side 111. Delområderne 1, 2 og 9 rummer lidt færre arter og ikke mindst færre individer, da der ikke er store sammenhængende rørskovsområder i disse. De mere parkagtige delområder 4 og 5 rummer både forholdsvist få arter og få individer. Et delområde udskiller sig markant fra de andre ved at være ekstremt arts- og individfattigt. Det er delområde 7, der består af store græsarealer med en randbevoksning af træer.

Det er nødvendigt at ombryde områdeinddelingen og se på biotoperne på tværs af denne, for at vurdere fuglelivet i relation til vegetationen og plejen af området. Herved opnås en opdeling i 4 biotopstyper:

1. Hvor der både er krat/lund, gerne på fugtig bund, i kombination med områder med urtevegetation og evt. rørskov og kær findes de artsrigeste områder. Disse områder findes i det meste af delområde 1 og 2, den NØ-lige del af delområde 3, i den NV- og SØ-lige del af delområde 6, den SV-del af delområde 8 og i delområde 9. Ud over at områderne generelt er interessante, skal det også nævnes, at det er i områder af denne

type pungmejsen yngler.

2. De landnære rørskove i selve Utterslev Mose er visse steder meget individrige, men generelt findes der kun et fåtal af arter. Skægmejsen og til dels sivsangeren lever i disse rørskove og tåler ikke rørhøst.

3. De velplejede parkområder i Utterslev Mose med græsplæner og træbevoksninger i randzonerne er generelt arts- og individfattige. Disse områder findes i den vestlige del af delområde 3, delområde 4, 5 og 7. Det er generelt kun få arter som solsort og stær, der fouragerer på græsplænerne, hvorfor disse områder generelt er fuglefattige. Græsplænerne benyttes imidlertid til fourageringsområde for mosens store bestand af grågæs og i mindre grad af blichøns, hvorfor biotopstypen ikke kan siges at være uvæsentlig.

4. Endeligt findes der en række smalle randbiotoper af forskellig karakter ofte mellem selve mosen og villaområderne omkring mosen. I disse områder er der en del ynglefugle, men i mange tilfælde ligger fuglenes fourageringsområder uden for mosen, f.eks. i de tilstødende haver.

4.5 Vandfugle i selve Utterslev Mose

Følgende afsnit er en opsummering af resultaterne af vandfugleundersøgelsen i selve Utterslev Mose i 1994 (Christensen *et al.* 1995).

I Utterslev Moses 3 søbassiner yngler en lang række vandfugle. For mange af disse ses der en tydelig sammenhæng mellem vandkvaliteten og fuglearternes bestandsstørrelse. Denne sammenhæng er meget udtalt for de arter, der lever af vandplanter, trådalger eller vandinsekter knyttet til denne flora.

Siden 1990-91 har der været en kraftig opvækst af planktoniske alger i Utterslev Mose, hvilket har betydet, at vandplanterne og trådalgerne efterhånden er blevet udskygget. I 1994 var forekomsten af denne flora således yderst sparsom. Efterfølgende fire nævnte arter har i samme periode oplevet en voldsom tilbagegang, og deres bestandsstørrelser må i 1994 karakteriseres som meget små: Knopsvane, taffeland og blichøne lever af vandplanter og trådalger, og fødegrundlaget for førnævnte fuglearter var derfor ringe. Det samme gjaldt for sorthalset lappedykker. Den lever af vandinsekter, som den finder i vegetationen af vandplanter og trådalger. Sorthalset lappedykker har derfor også haft et ringe fødegrundlag i 1994.

Hættemågen har i en længere årrække været i tilbagegang i Utterslev Mose. I begyndelsen af 1980'erne lå bestanden på 10-12.000 par. Den er siden da faldet til ca 3000 par i 1994. Reduktionen af hættemågebestanden skyldes sandsynligvis, at der er mindre plads til rådighed for kolonierne. Øerne, som hættemågen yngler på, er blevet kraftigt reduceret i størrelsen p.g.a. erosion. Flere af øerne er mere end halveret i størrelsen gennem perioden 1985-1992. Årsagen til erosionen skal antageligt findes i vandstandshævningen i 1980. Der bør derfor etableres kystsikring på disse øer, og de mest ødelagte af øerne bør genetableres ved tilførsel af nyt materiale. Hættemågen begyndte at yngle

Figur 25. En fuglelø i Midtmosen set mod Hareskovvej, taget i midten af maj, 1994.

på den centrale ø i Østmosen igen i 1982 og 1983 efter, at der var høstet rør på denne i vinteren 1881-82. Rørhøst på øer i mosen vil derfor både kunne skaffe materiale til kystsikringen af øerne, *samt* forventes at kunne skabe alternative yngleområder for hættemågen, se plejeafsnittet side 72 for nærmere oplysninger.

Toppet lappedykker udgjorde i lighed med de foregående år en stor bestand i 1994, og arten havde en god ynglesucces. Bestanden er vokset fra 1980'erne til 1990'erne, hvilket skyldes de ændrede forhold i vandmiljøet. Bestandsfremgangen skyldes sandsynligvis de ændrede fourageringsbetingelser, der er opstået som følge af manglen på vandplanter og dermed manglen på skjulesteder for fiskene, som toppet lappedykker lever af.

Antallet af ynglepar af grågås var i år det største, der indtil nu er registreret i Utterslev Mose, og ungeproduktionen var stor. Grågåsen fouragerer på de store græsplæner omkring mosen, og er således ikke afhængig af vandkvaliteten i mosen.

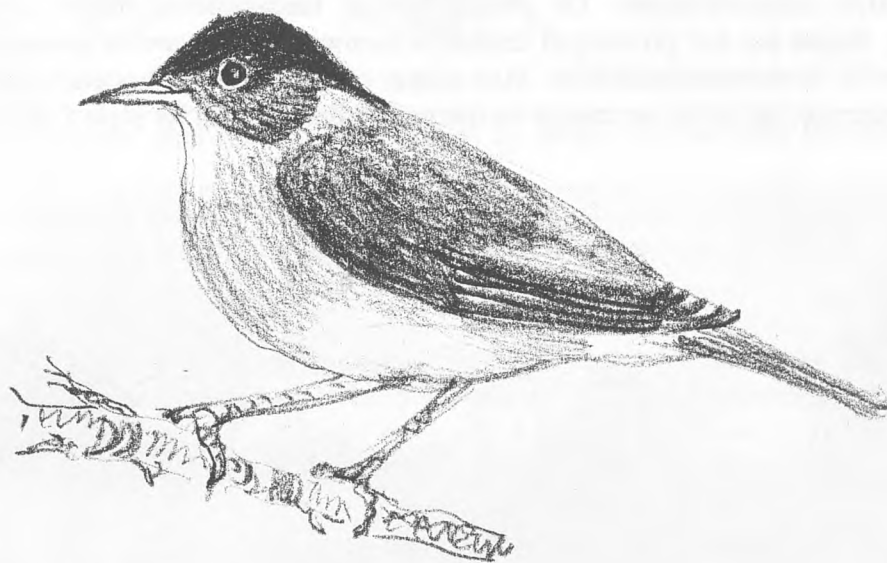
Gråanden er i lighed med grågåsen mere eller mindre uafhængig af vandkvaliteten, idet den både fouragerer på land og i vandet. Gråanden lever ikke kun af plantemateriale men også af vandinsekter, snegle, muslinger og i Utterslev Mose ikke mindst brød. I lighed med i 1993 var antallet af gråænder højt ved ynglesæsonens start, hvorimod antallet af kuld og unger var forholdsvist lavt.

Troldanden havde en god ynglesucces i år, og ungeoverlevelsen var god. I Utterslev Mose lever troldanden sandsynligvis overvejende af dansemyg, som den finder på søbunden. Den store forekomst af dansemyg og tubificider (=bundlevende børsteorme) indikerer, at der er lavt iltindhold ved søbunden. En yderligere forringelse af bundfaunaen vil sandsynligvis få alvorlige konsekvenser for troldanden, hvis foretrukne

fødeemne - muslinger og snegle, allerede stort set er forsvundet fra bundfaunaen.

Vandfuglenes bestandsudvikling med små bestande af planteædende fugle viser, at vandplantebestanden i Utterslev Mose er blevet meget sparsom. Som tidligere nævnt er årsagen til dette et for højt indhold af næringsstoffer i vandet, hvilket medfører en kraftig vækst af planktoniske alger med en udskygning af vandplanter og større trådalger til følge.

Flere af ovennævnte arter benytter landarealerne omkring mosen til fouragering eller hvile. Som nævnt fouragerer grågåsen på græsplæner og af urtevegetation. Knopsvanen æder jævnligt urtevegetation ikke mindst i disse år, hvor vandplantefloraen i mosen er ringe udviklet. Ligeledes fouragerer blishøne og grønbenet rørhøne på land. Mange af mosens andefugle benytter mosens bredder til hvile. De foretrækker urtebevoksede områder lige ned til søbredden, men ses også på helt åbne strækninger. Når dette kan lade sig gøre, skyldes det bl.a., at der sjældent er løse hunde i mosen.

Munk

5 Vurdering af nuværende samt mulige nye plejetiltag

Et naturområde bør i størst mulig grad hvile i sig selv, som et selvregulerende økosystem, og kun i helt specielle tilfælde bør der plejes for enkelte arters skyld. På længere sigt bevares naturområder dog kun ved nogen pleje, hvilket kan være kystsikring eller oprensning af søer og vandløb. Hvor det gælder bevarelse af tidligere kulturlandskaber såsom enge og overdrev, er en mere intensiv pleje ofte nødvendig - f.eks. fjernelse af uønsket træopvækst. Utterslev Mose er foruden at være et naturområde samtidig et parkområde, hvor pleje er "naturligt" forekommende og ønskeligt i dele af området.

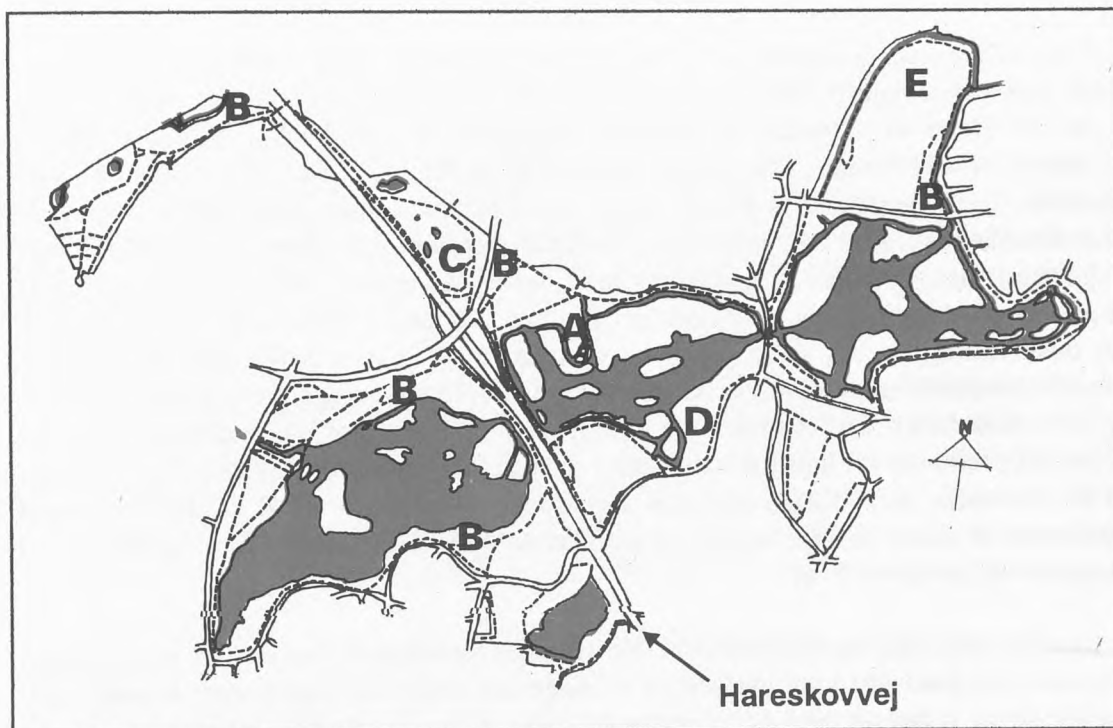
5.1 Vegetationen af højere planter

Utterslev Mose bliver i øjeblikket plejet dels som park i traditionel forstand og dels som naturpark. Store dele af landarealerne plejes som en traditionel bypark med regelmæssig græsslåning, beskæring og anden vedligeholdelse af buske og træer. Dog adskiller disse arealer i Utterslev Mose sig fra de fleste byparker ved ikke at indeholde bede med stauder eller sommerblomster. De øvrige dele af landarealerne bliver plejet som naturpark. Plejen har her primært til formål at fremme eller bevare de naturtyper, der naturligt ville forekomme på arealet. Man ønsker ofte at bevare et bestemt naturudtryk f.eks. staudeenge, og her er det mange steder nødvendigt med en let pleje f.eks. en årlig

Figur 26. Plænepleje i den nordøstlige del af Vestmosen.

slåning eller en buskrydning, for at området ikke skal ændre udseende og efterhånden springe i skov. Det er tilsvarende nødvendigt med års mellemrum at oprense kanalerne og nogle af vandhullerne for at hindre tilgroning. Herudover udføres en vedligeholdelse af stierne for at holde områder tilgængelige for publikum og regulere færdslen i områderne.

Figur 27. Områder med specielle plejebehov. Se teksten for nærmere forklaring.

Den igangværende pleje af Utterslev Mose fungerer stort set særdeles godt, når målet er at bevare mosens nuværende mangfoldighed af højere planter. Af forhold man i den fremtidige pleje bør holde sig for øje, kan nævnes følgende:

1. Ved genplantning i områder, hvor træer og buske bliver for gamle, bør der i så stor udstrækning som muligt vælges arter, som findes i mosen i forvejen og overvejende danske arter. I lave fugtige krat bør der i stor udstrækning satses på selvforyngelse. Fællede og udgåede træer bør så vidt muligt, hvor det ikke er til fare for publikum, forblive på stedet.
2. Plænerne bør stadig slås, og boldbanerne gødskes efter behov for at gøre dem slidstærke. Gødskningen bør dog minimeres, specielt hvor plænen støder op til andre vegetationsområder, og her specielt staudeenge.
3. Områdets eneste overdrevsområde på Langholm i den nordlige del af Midtmosen (A på figur 27) skal have særbehandling. Den nordlige del af området behandles i dag som plæne, og det er nødvendigt, at her fortsat **ALDRIG BLIVER GØDSKET**, og herunder at der ikke bliver anbragt materiale fra kanalopgravninger. Når 'plænen' slås, skal det afslåede blive liggende i op til to uger for at frø kan afgives, men herefter bør det fjernes for at holde jorden så mager som mulig. Det tilsvarende gælder for 'staudeengs'

delen af overdrevet. Området bør slås én gang om året efter frøsætningen, og materialet bør fjernes kort tid efter. Udover overdrevsarterne, der fremmes ved slåningen, findes her også rødlistearten sommer-hyld. Denne art synes ikke at have specielle krav, og det eneste hensyn, der bør vises til den, er, at decideret gravearbejde og beskæring bør undgå, hvor den står på Langholm og på nordsiden af stien ca. 300 m mod øst fra Langholm.

4. Flere af staudeengsområderne er stadig så nyetablerede, at de endnu aldrig har været slået. Det er nødvendigt i løbet af et år eller to at starte med minimum en slåning hvert andet år. Dette vil, foruden at bremse en tilgroning med buske, også give større diversitet af urtefloraen. Områderne mærket **B** på figur 27 kan alle behandles som foreslået. Dette gælder også for område **C**, men her må plejen iværksættes snarest, da begyndende buskvækst og store veletablerede kloner af bl.a. gyldenris ellers vil besværliggøre en tilbagevenden til staudeeng med høj artsdiversitet. Staudeengen mærket **D** regulerer stort set sig selv, idet området i reglen står under vand langt hen på foråret. En buskrydning vil her være påkrævet ca hvert 5. år. I den sydvestlige del af dette område vendende ud mod nogle øer findes en lav vold med meget kraftig vækst af bl.a. de store tidselarter. En let forårs- og efterårsslåning af den østvendte skråning og ca 2 meter ud i terrænet vil højne diversiteten i området og forbedre adgangen for publikum til et af mosens mere rolige områder. Det sidste staudeengsareal **E** er allerede meget domineret af kloner af høj-stauder, og området er meget kuperet. Her foreslås en manuel buskrydning ca hvert 5. år.

5. Kær- og rørsumpsområder bør generelt friholdes for indgreb. Der er flere steder nogen tilgroning af disse områder, hvilket må tillægges en sænkning i den generelle vandstand for ca. 25 år siden og ikke en 'manglende' pleje af landarealerne. Det er dog vigtigt i denne forbindelse at gøre sig klart, at vandstandssænkninger *har* sådanne konsekvenser, og at de i fremtiden i videst muligt omfang bør undgås. Enkelte små vandhuller vil p.g.a. tilgroningen være tørlagte i stadig længere perioder i sommerhalvåret. Disse bør med jævne mellemrum oprensnes, så tørlægningsperioden ikke starter før tidligst omkring 1. juni.

Et andet forhold, der også er væsentligt for udviklingen i kær- og rørsumpsområder, er vandkvaliteten. På dette område hersker der ingen tvivl om, at der er foregået en kraftig forringelse siden parkens anlæggelse i 1939-43. Dette er sandsynligvis en medvirkende årsag til, at kær- og sumpvegetationen i dag er mere artsfattig end tidligere. Plantearterne brudelys, bukkeblad og vandrøllike, der ved undersøgelser i 1939/40 og 1947 var vidt udbredt i mosen, findes i dag kun udenfor de tre store hovedbassiner i henholdsvis Kirkemosen og Bademoseområdet. En række arter, der tidligere var faste indslag i Utterslev Mose, er alle i dag helt forsvundet. Det drejer sig om arterne korsandemad, frøbid, tornet hornblad, kragefod, krebsklo, blære-star, hirse-star, kær-star, top-star, krans-tusindblad, græs-vandaks, kruset vandaks, svømmende vandaks, vandpest, almindelig vandranunkel, flydende vandranunkel og hårfliget vandranunkel. En del af de nævnte arter er vandplanter og altså ikke tilknyttede kær- og sumpområder, men begge grupper af planter påvirkes af vandets høje næringsindhold.

I dag er den stadige forøgelse af forureningen tildels stoppet, og der sker en langsom forbedring af vandkvaliteten. Vandplanterne i de tre store mosebassiner har igen haft en kraftig tilbagegang siden 1990, hvilket har kunne følges i de årlige overvågningsrappor-

ter sidst Christensen, 1994. Ved undersøgelserne i 1994 blev der for første gang igen registreret et lille nyt vandplanteområde, hvor der tilsyneladende var sket en genetablering (Christensen, in pres). Dette giver dog kun grund til en meget forsigtig optimisme.

5.2 Svampefloraen

Flere områder i Utterslev Mose kan betegnes "særligt værdifulde" for svampefloraen. Generelt er de bedste steder dem, hvor mikroklimaet er fugtigt, hvor jordbunden er uforstyrret, og hvor de oprindelige vedplantearter er bevaret. Her er artsdiversiteten af svampe størst, og det er her, der er størst chance for at finde sjældne arter. I afsnit 3.3 side 39 blev fremhævet 7 områder fordelt på 5 områdetyper. Den optimale pleje for svampefloraen i disse områder vil blive gennemgået nedenfor. De anførte områder A til E henviser til figur 22 side 40.

1. Store gamle træer har stor værdi for mykorrhizadannende svampe, særlig hvor de står frit med lav græsvegetation omkring sig. Det udpegede område **A** består af en samling store piletræer, der giver basis for tilstedeværelsen af en lang række svampearter. De store piletræer er i det hele taget særdeles værdifulde for svampelivet i Utterslev Mose, og det er vigtigt, at de i videst mulige omfang bevares i området, også efter eventuel afgang ved døden. Det er ligeledes vigtigt, at tilstødende græsarealer holdes lave.

2. Af trægrupper med plantninger af løvtræer er fremhævet område **B**. Her er der ringe undervegetation og god muldbund. Findestedet for Blodpletet Trævlhat ligger her. Her kræves ingen pleje, ud over at bevare det nuværende bryn, hvis skygge er medvirkende årsag til at holde undervegetationen tilbage.

3. Der er tre områder med kratkov fremhævet. (Områderne **C**.) Fælles for disse er, at de bør friholdes for yderligere pleje, og en pleje i disse områder bør tilsigte, at det nuværende udtryk bevares.

4. Område **D** er en rørsump og højstaudeeng. Det er meget stort og bør i et vist omfang plejes mod tilgroning af pil og tjørn.

5. Område **E** er et græsplæneareal, hvor der er ret fugtige jordbunds- og mikroklimaforhold. Dette har givet et lidt specielt svampeflor, og for at bevare dette bør området friholdes for dræning.

Samlet kan fremføres, at Utterslev Mose, som parklokalitet betragtet, stort set bliver plejet på en for svampefloraen fremragende måde, navnlig med hensyn til de ovenfor nævnte særligt værdifulde enkeltområder. Det er vigtigt, at de store piletræer bevares, og den påbegyndte fældning, især i Østmosen, bør grundigt genovervejes med et ophør for øje. Afgår pilene ved døden, eller er det af hensyn til publikums sikkerhed uomgængeligt at fælde dem, bør de fældede stammer og grene blive liggende i mosen til gavn for de mange svampearter, der lever på dødt træ. Græsplænerne bør fortsat holdes kortklippede også gerne omkring træernes fod. Og de tre nævnte kratområder bør helt friholdes for yderligere pleje og frisering.

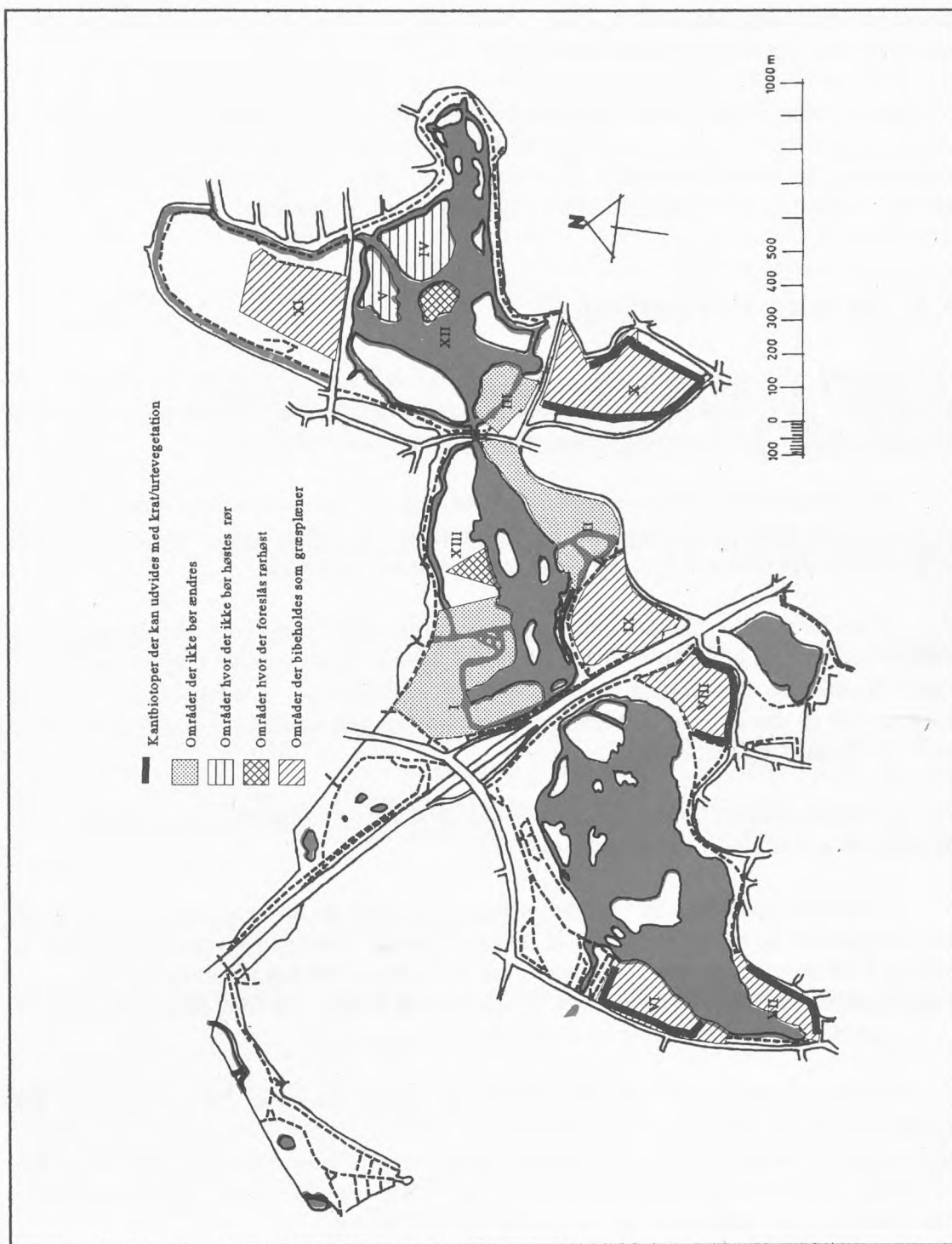
5.3 Fuglelivet

De artsrigeste områder er de arealer, hvor der findes krat/lund, gerne på fugtig bund, i kombination med områder med urtevegetation og evt. rørskov og kær. Sådanne områder findes i det meste af delområde 1 og 2, den NØ-lige del af delområde 3, i den NV- og SØ-lige del af delområde 6, den SV-del af delområde 8 og i delområde 9. Herunder findes specielt tre steder, der bør fremhæves som meget vigtige områder for småfuglene, se figur 28 side 73 område I, II og III. Disse tre områder bør under ingen omstændigheder gøres mere parklignende. Plejen bør foretages, så områderne bevarer deres nuværende udseende. Område I - Nattergalekrattet; her er de lave vandhuller ved at tørre ud, hvilket på længere sigt vil medføre en tilgroning med bl.a. birk. Her kan det overvejes, at tynde ud i krattet - dog ikke mere end at det stadig fremstår som en kratbevokset biotop. I område II - Sumpskoven bør der kun udføres pleje til at bevare den nuværende blanding af især staudeeng og våd kratskov. I område III går der to stier gennem et staudeengområde. På den nordligste af disse, der mest minder om en markvej, har Parkafdelingen et midlertidigt aflæsningssted for mindre partier grene m.m. fra parkdriften. I store dele af 1994 lå bunker af grene m.m. Dette ansporer desværre privatpersoner til at anbringe havematerialer samme sted. En måde at forhindre dette kunne være at sløjfe stien, og lade urtevegetationen brede sig i dette område. Dette vil kunne udvide det fuglerige område.

Langt størstedelen af rørskovområderne i Utterslev Mose bør forblive, som de er, og ikke mindst de områder, hvor sivsanger og skægmejsen yngler. Nogle af disse arealer indgår i de tidligere nævnte områder, men også øerne kaldet Tristø og Vågeø bør friholdes for rørhøst, se figur 28 område IV og V. Arealer, hvor rørhøst derimod direkte er ønskelige, bliver nævnt nedenfor.

Områder med større græsplæner huser generelt få småfugle. Græsarealerne er imidlertid vigtige fourageringsområder for den store bestand af grågæs i mosen. Derfor bør græsarealerne bibeholdes i de områder, der foretrakkes af grågåsen, hvilket er områderne VI-IX. Område X er ekstremt fattigt på småfugle, hvilket til dels også gælder for område VI - VIII. Disse områder kan gøres mere attraktive for småfuglene ved at lade krat og urtevegetation brede sig i områderne. Grågåsen fouragerer imidlertid helst i områder, hvor den har godt udsyn. Derfor bør en udvidelse af krat- og urtevegetationen i disse områder ikke placeres mellem græsarealerne og vandet og ej heller opdele græsarealerne i mindre områder. Konkluderende bør en sådan vegetationsændring kun ske som en udvidelse af de allerede eksisterende kantbiotoper.

Det er yderst vigtigt, at øerne i mosen kystsikres og reetableres. Især hættemågebestanden er gået tilbage, samtidig med at øerne er blevet mindre. Til dette formål skal der høstes rør, og det foreslås høstet på øerne kaldet Rundø og Nordø -område XII og XIII. I disse områder yngler der rørsangere og rørspurve. Disse arter er talrige overalt i mosen, og en sådan ændring af biotopen kommer ikke til at få nogen nævneværdig betydning for de to arter. Hvis der skal benyttes store maskiner til at slå rør, er det vigtigt, at det foregår efter hård frost om vinteren, da de store maskiner ellers vil ødelægge øernes jordbundsstruktur. På Nordø er det vigtigt, at rørhøsten kommer til at foregå som vist på figur 28, område XIII. Det vil sige således, at der er åbent ud mod

Figur 28. Områder hvor der foreslås særlig pleje eller beskyttelse af hensyn til fuglelivet. Se teksten for yderligere forklaring.

mosebassinet, og at der ikke er åbent ind mod land. Desuden bør rørhøsten kun foregå mellem de to vige i Nordø og ikke gå helt ud til disse. De to vige er yndede ynglesteder for arter af lappedykker, blishøne og grønbenet rørhøne. På Rundø foreslås det, at rørskovens langs vandkanten ikke høstes i en bredde af ca 10 meter langs 2/3 af øens kyst. Herved vil der stadig være mulighed for, at lappedykkere, andefugle og "vandhøns"

kan yngle der. Langs resten af kysten -den del der vender ud mod mosens centrale del - høstes rørene helt ned til vandkanten.

I Utterslev Mose yngler flere hulrugere som stor flagspætte, broget fluesnapper, stær, blåmejse og musvit. I mange områder begrænses bestandene af disse arter af manglen på egnede redetræer og redeguller. Det foreslås derfor at lade mosens gamle træer blive stående, medmindre de udgåede træer udgør en fare for publikum.

5.4 Samlet vurdering

På baggrund af undersøgelserne i 1994 af højere planter, svampe og fugle samt anbefalinger fra de fagfolk, der har forestået undersøgelserne, kan følgende generelle retningslinier for den fremtidige pleje af Utterslev Mose anbefales:

- 1/ En fastholdelse af skovvegetationens tæthed og herunder tættere skovbryn. Især meget store og gamle træer bør bevares, så længe de kan "holde", og efter en nødvendig fældning bør det tilstræbes, at det døde træ forbliver i området.
- 2/ Plænearealerne slås som hidtil, så de er attraktive for både gæs, idrætsudøvere og svampefloraen. Det indbefatter en opretholdelse af slåning inde under nogle af de højere træer. Gødskning bør fortsat kun udføres på boldbanerne. Gødskningen bør dog indskrænkes til det absolut nødvendige minimum og helt undlades i den yderste zone mod staudeengs- og kærømråder.
- 3/ I staudeengsområderne bør der udføres en slåning af vegetationen med 1 til 3 års mellemrum afhængig af det enkelte område.
- 4/ Overdrevsområdet ved Langholm bør sikres ved en tidlig og en sen slåning af staudeengsdelen hvert år, samt ved at den nuværende slåningsfrekvens af plænedelen med ca 1 slåning pr. 14. dag i vækstperioden fortsættes. Det bør tilstræbes at fjerne det afslåede materiale for at bevare jorden så mager som mulig, dog først efter at eventuelle frø er kastet. Enhver gødskning af dette område bør undgås.
- 5/ I kær-områderne bør der kun udføres en meget let pleje. En slåning med års mellemrum vil begrænse en evt. indvandring af pil og tagrør. Herudover er truslerne mod vegetationstypen en længerevarende sænkning af vandstanden i mosen. Med den nuværende oppumpning af vand fra Harrestrup Å vil der kun kunne forekomme vandstandssænkninger i ekstreme tørkeperioder om sommeren.
- 6/ Rørsumpområdernes plejebehov er først og fremmest en beskyttelse mod slitage. Det er meget få steder, at dette skyldes publikums færden, så der foreslås ingen tiltag til at begrænse adgangen. Derimod forårsager den øgede vandgennemstrømning i mosen en stadig nedbrydning af mosens rørskovsøer. En stor vandgennemstrømning er et af de bærende elementer i forbedringen af vandkvaliteten. Det er dermed bydende nødvendigt snarest at iværksætte en genopretning og sikring af disse tildels kunstige øer, og at være opmærksom på at en sådan genopretning jævnligt vil være tiltrængt. Det vil være fint,

hvis en isvinter i 1995-96 kan give mulighed for indhøstning af rørmateriale fra mosen til ø-sikringen, men ellers må tilførsel af rør udefra stærkt overvejes. En rørhøst, der udføres om vinteren og i udvalgte rørsumpområder, vil samtidig gøre disse arealer til mere attraktive yngleområder for en del vandfugle. Men størstedelen af rørsumparealerne bør forblive uslåede af hensyn til det øvrige fugleliv.

Kanalerne mellem rør-øerne og bredderne bør som nu oprensnes med en hyppighed, så øerne til stadighed er sikret mod f.eks løsgående hunde. Hvis alle kanaler oprensnes i hele mosen på én gang, er der fare for en forurenende udvaskning af næringssalte til vandmasserne. Derfor skal det anbefales, at der hvert år eller hvert andet oprensnes kortere kanal-stykker, så alle kanalforløb oprensnes løbende med et interval på maksimalt 12 år.

7/ Også vandkvaliteten er af stor betydning for rørsumpsbiotopens plante- og dyreliv, og en stadig nedbringning af mosens næringsindhold kan ikke prioriteres for højt. Effekten af de nuværende tiltag til at forbedre og stabilisere vandkvaliteten bør nøje overvåges.

Naturplejen i de enkelte delområder kan som en udmøntning af ovenstående anbefales som følgende:

Delområde 1 med den københavnske del af Gyngemosen og Bagmosen, områdekort side 15.

Stauedeengsarealet mod vest er under kraftig tilgroning. Området bør ryddes for træagtig vegetation. Dette bør gentages min. hvert femte år. Hvor terrænet iøvrigt tillader det, bør der udføres en efterårsslåning af høj urtevegetation hvert år, og denne plejeform bør også påbegyndes på det nye østlige stauedeengsområde i løbet af et par år. Det afslåede materiale bør fjernes.

En oprensning af de to vådområder er ikke p.t. tiltrængt.

Delområde 2 med Bademosen, Bakkemosen og Nattergalekrattet, områdekort side 17.

Kratskovene nord for Bademosen og i Nattergalekrattet er af høj biologisk værdig. Den fremtidige pleje bør sikre, at områdernes nuværende karakter fastholdes. Specielt selvfornyelse af trævegetationen er i denne forbindelse ønskværdig. Vådområdet i den sydlige del af Nattergalekrattet bør genetableres, ved at det øverste førnelag fjernes. Det må tilstræbes, at indgrebet foretages i det sene efterår samt med så lille brug af maskinkraft og kørsel i området, som det kan lade sig gøre.

Stauedeengsarealet umiddelbart nord for Høje Gladsaxe Vej er under tilgroning, og i en årrække bør arealet slås både forår og efterår for at holde den meget kraftige opvækst af bl.a. gyldenris i ave.

Stauedeengsarealet syd for Høje Gladsaxe Vej behøver derimod højst en efterårsslåning.

Vådbundsarealerne i området har meget stor biologisk værdig, og bortset fra det føromtalt areal i Nattergalekrattet er oprensninger p.t. ikke tiltrængte.

Det skal dog bemærkes, at Bakkemosens lave bunddybde gør, at den bør oprensnes med kun 5-10 års mellemrum.

Delområde 3 med Vestmosen indeholdende bl.a. øen Tegholmen, områdekort side 19.

Området indeholder mange store enkeltstående træer især af slægten pil. Disse har en meget stor biologisk værdig, og bør så længe det overhovedet er muligt bevares. Efter en eventuel nødvendig fældning bør stammerne forblive i området.

På arealet langs Vestvoldsudløbet står endnu en del af mosens meget få elm. Elmesygen er i området, og en samlet genplantningsplan bør udarbejdes og påbegyndes. Det er vigtigt for det nuværende plante- og dyreliv, at den kommende tilplantning også bliver høj og skyggefuld.

Kantskoven langs Åkandevej i den vestlige del af området bør overvejes udvidet nogle meter mod mosen med et varieret bryn. Dette vil højne områdets værdig for småfugle.

Det nordlige staudeengsareal bør plejes med én slåning hvert efterår for at højne og bevare områdets urtediversitet.

Vestmosens tagrørsøer bør snarest sikres mod yderligere erosion. Nogle steder er der behov for en decideret genetablering.

Delområde 4 med tre større plænearealer, områdekort side 21.

Langs den nordvendte side af Pilesvinget bør det overvejes at nyetablere et bælte af kratvegetation samt at udvide den eksisterende egebevoksning med nogle meter skovbryn. Dette vil højne områdets værdig for småfugle.

Det østlige staudeengsareal bør maksimalt slås en gang om året. Hvis det til tider er oversvømmet, bør der *ikke* foretages afværgeforanstaltninger. I sammenhæng hermed bør afløbet fra Kirkemosen kun renses op, hvis det er strengt nødvendigt.

Delområde 5 med Kirkemosen, områdekort side 24.

Kratvegetationen specielt i den sydøstlige del har stor biologisk værdi, og en pleje her bør udelukkende have til formål at bevare områdets karakter.

Plænearealerne bør i lighed med den nuværende pleje aldrig gødskes blandt andet p.g.a. nærheden til vådbundsarealerne.

Der er en flydende overgang imellem staudeengsarealet og det store vådbundsareal nord-vest for Kirkemosen. En maskinel slåning kan kun tilrådes i den nordligste del. En manuel busk-rydning vil på hele området måske være tiltrængt omkring hvert 5. år. Den ideelle pleje for området vil være en græsning på dele af området og/eller en afbrænding af området hvert 2-3. år.

Delområde 6 med Midtmosen, Langholm og Sumpskoven, områdekort side 26.

Kratskoven i den sydøstlige del kaldet Sumpskoven samt den i den nordvestlige del har meget stor biologisk værdi, og bør indtil videre friholdes for plejetiltag.

Plænearealerne på Langholm bør fortsat slås hver 14. dag i sæsonen. Tilsvarende bør Langholms staudeengsareal slås både forår og efterår. For begge arealer gælder, at det slåede materiale *bør fjernes* for at sikre de plantearter, der ynder at vokse på forholdsvis mager jord (her overdrevsflora). Det er samtidig vigtigt, at det slåede materiale først bliver fjernet efter at planterne har haft mulighed for at smide frø. Det vil i tørt vejr typisk vare 2-3 dage. En slåning af hele staudeengsområdet af hensyn til overdrevsfloraen vil dog være i konflikt med en hensyntagen til områdets sivsangere. Det skal derfor anbefales at forårsslåningen af staudeengsarealet friholder den del, der er nærmest tagrørsbevoksningen. Skillelinien kan lægges midt mellem Langholms sti og tagrørsbevoksningen. Efterårsslåningen bør kun friholde den yderste meter til tagrørsbevoksningen. Tilføring af næringsstoffer bør undgås for at sikre den overdrevslignende tilstand. D.v.s. fortsat ALDRIG GØDSKNING af plænearealet og INGEN henlæggelse af materiale fra kanalgravning på de øvrige områder på Langholm.

De to næsten sammenhængende staudeengsarealer ved Sumpskoven syd for Midtmosen behøver højst at blive slået én gang hvert efterår. En buskrydning vil måske være nødvendig hvert 5. år for at holde træagtig vegetation nede. Vestligst i arealet befinder sig en lav vold langs vandet. Den skråning, der vender mod øst væk fra vandet samt en bræmme ca. 2 meter ind i terrænet foreslås slået både forår og efterår. Dette vil øge planternes artsvariation i området samt højne områdets tilgængelighed for parkens besøgende.

Flere af Midtmosens øer bør snarest kystsikres og i nogen grad genetableres. En rørhøst på den nordøstligt placerede Nordø vil, foruden at levere rør til formålet, gøre øen mere attraktiv som yngleplads for en del vandfugle de efterfølgende par år.

Delområde 7 med et skov- og krat-omkranset plæneareal, områdekort side 29.

Det kan anbefales, at der udføres en gruppevis plantning af buske under og ved tjørnene langs villahaverne mod Engsvinget samt en udvidelse af buskettet mod Rådvadvej. Disse tiltag vil højne områdets værdi for småfuglene. De øvrige trægrupper bør som hidtil være fri for busketter, og græsset bør fortsat slås under en del af grupperne for at fremme svampefloraen. De skyggefulde dele af plænen er endvidere meget benyttet af publikum.

Delområde 8 med Østmosen og Ellelunden, områdekort side 30.

I lighed med delområde 3 indeholder delområde 8 mange store enkeltstående træer især pil. Disse har en meget stor biologisk værdi, og bør, så længe det overhovedet er muligt, bevares samt forblive i området efter en eventuel nødvendig fældning. Det nordvestlige areal med "Ellelunden" bør forblive fugtigt, og dræning bør derfor undgås.

Områdets staudeengsarealer er af forskellig karakter. Det nordlige langs med Grønne-

mose Alle er meget nyt, og bør slås mindst én gang om året i efteråret.

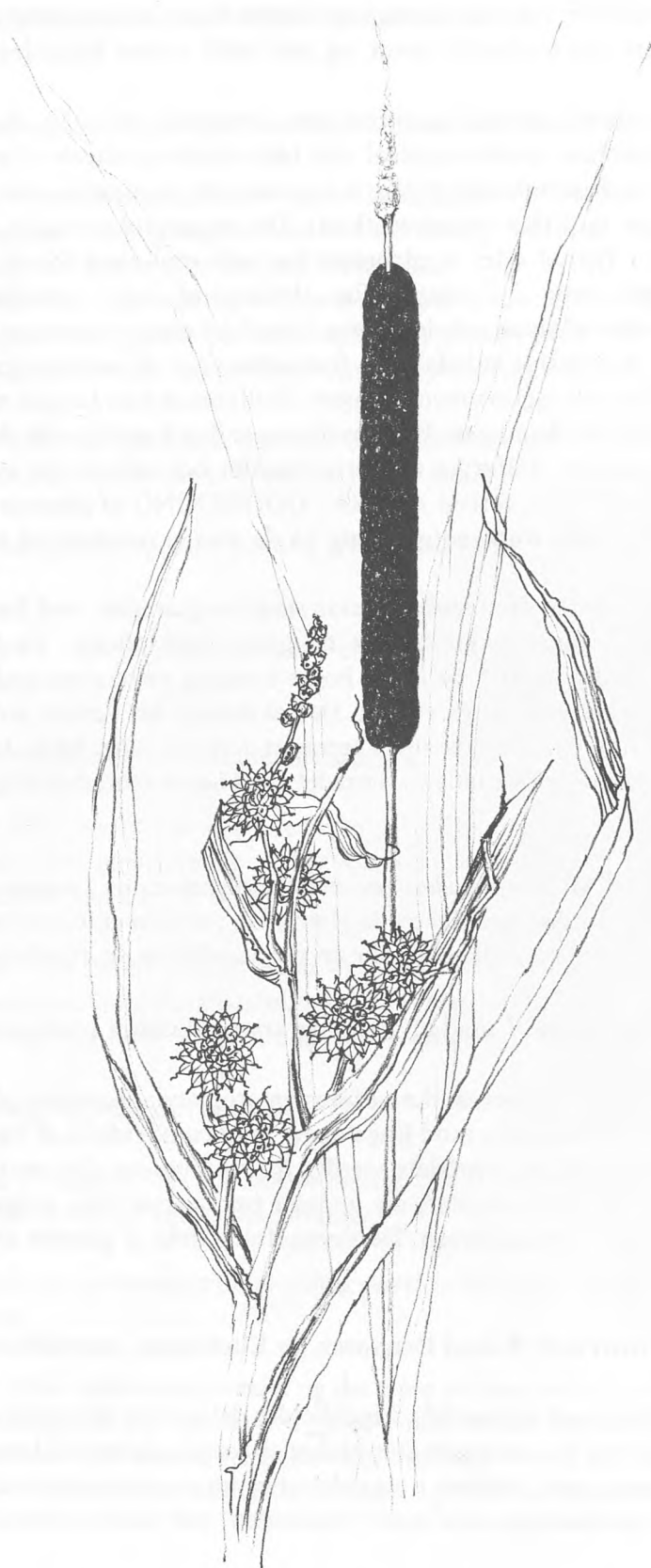
Det vestlige staudeengsareal er relativt fugtigt, og det danner en naturlig overgang fra vådbundsområdet. Arealen behøver højst at slås én gang hvert andet år.

De to sydlige staudeengsarealer ud mod Mosesvinget er begge meget fugtige om foråret. Alligevel er det muligt at gå tørskoet på disse arealer samt på de nærliggende plænearealer allerede fra maj-juni. Staudeengsarealet nærmest Horsebakken bør slås en gang hvert efterår. Anvendelsen af den nordlige sti som midlertidige lagerplads for grenafald bør ophøre. Selve stien har dog en vis rekreativ værdi, og bør derfor bevares.

Det østlige af de to sydlige staudeengsområder længst fra Horsebakken er under tilgroning af bl.a. hvidtjørn. En lukning af vegetationen her forekommer dog meget naturlig, og bør ikke stoppes. Dog bør områdets population af kæmpe-bjørneklo bekæmpes, inden planten breder sig yderligere og, inden at området lukker sig.

Fra det sydlige vådbundsområde er tagrørsvegetationen under indvandring i det tørre staudeengsareal. Rørene i området bør derfor slås ca. hvert 3-5. år.

Østmosens øer er ikke så eroderede som øerne i de to

Smalbladet dunhammer og grenel jundsvineknop

andre moseafsnit, og har ikke et akut behov for kystsikring. Dog skal en genopretning nok påregnes i løbet af 5-10 år. Af hensyn til mulige ynglepladser for vandfuglene bør der jævnlige høstes rør på Rundø. Hvert 2.-3. år vil være ønskeligt.

Delområde 9 med Højmosen og udløbet til Søborghus-renden, områdekort side 32.

Trævegetationen i området har flere steder opnået en karakter af lukket skov. Både disse og arealer med mere kratagtig karakter bør udelukkende plejes for at bevare den nuværende karakter og for at holde eksisterende stinet farbart.

I lighed med den øvrige del af mosen bør det tilstræbes, at døde træer forbliver i området.

I den sydøstlige del kan det endnu en årrække være nødvendigt at begrænse opvæksten, da træplantningen her endnu er ung.

Den sydvestlige del af plænearealet er vandlidende til et stykke hen på foråret. Dette forhold bør ikke ændres, idet området er beriget med et specielt svampeflor. Hertil kommer, at disse lavninger i isvintre giver publikum en mulighed for at stå på skøjter. Det kan i selve Utterslev Mose være særdeles risikabelt at færdes på isen selv efter længere frostperioder.

Det store nordlige staudeengsområde bør friholdes for træagtig vækst ved en buskrydning ca. hvert 5. år. Slåning af området bør derimod begrænses til en nord-sydgående centralt placeret sti. En sådanne sti har indtil for få år siden eksisteret, men allerede nu er det nærmest umuligt at erkende den i området.

De to mindre, sydlige staudeengsområder bør slås ca. hvert andet efterår for at forøge artsvariationen i områderne.

Områdets tre vådbundsvegetationsarealer er under tilgroning. For at begrænse en eventuel udtørningsperiode til højsommeren bør de oprensnes indenfor de første par år. Efterfølgende bør de oprensnes efter behov, stadig med det for øje at en udtørningsperiode tidligst bør starte omkring 1. juni.

Samlet

I Utterslev Mose er det med parkanlæggelsen i 1939-43 og den efterfølgende drift lykkedes at bevare/skabe en god "grobund" for både planter og dyr samtidig med, at det bynære naturområde kan give et talstærkt publikum både store naturoplevelser og mulighed for andre fritidsaktiviteter. Dette er lykkedes ved en intensiv pleje af udvalgte arealer til plæneformål, anlæggelse af mindre legepladser og en ekstensiv pleje af de arealer, der i dag fremstår som "vild natur". Også den "vilde natur" i Utterslev Mose vil i fremtiden kræve pleje. Parkafdelingen ønsker at bevare den balance mellem vandflade og øer, tæt og mindre tæt krat samt staudeenge og kær, der netop giver den store alsidighed i fugle-, dyre- og plantelivet. Dette kræver bl.a., at vandflader ikke får lov til at vokse til, at øer genetableres, hvis de eroderes, og at staudeenge og kær holdes fri for træagtig vækst. Store dele af mosens flora og fauna er også påvirket af vandkvaliteten. Der bliver i disse år brugt mange kræfter på netop at forbedre og stabilisere vandkvaliteten. Dette, sammen med den målrettede pleje, skal sikre, at Utterslev Mose også i fremtiden vil være en af Københavns mest attraktive parker - også for plante- og dyrelivet.

6 Referenceliste

- Asbirk, S. & Søgaard, S. (1991): "Rødliste 90" - Særligt beskyttelseskrævende planter og dyr i Danmark. Miljøministeriet, København.
- Bibby, C.J. (1981): Food supply and diet of the Bearded Tit. *Bird study*, 28: 201-210
- Christensen, K. D., Hansen, S.B. & Sørensen, H.B. (i trykken): Naturovervågning af Utterslev Mose, 1994. Københavns Kommune, København.
- Enemar, (1959): On the determination of the size and composition of a passerine bird population during the breeding season. *Vår Fågelvärld* 18: supp. 2.
- Falk, K. (1990): Vejledning i metoder til overvågning af fugle. -rapport fra Ornitho Consult til Skov- og Naturstyrelsen.
- Fjeldså, J. & Boertmann, D. (1980): Den biologiske udvikling de seneste år i Utterslev Mose, København med henblik specielt på fuglebestandene. Zoologisk Museum, København.
- Glutz von Blotzheim, U.N. (red.) 1993: *Handbuch der Vögel Mitteleuropas*. Bind 13/II. AULA, Wiesbaden.
- Hansen, K. et al. (1981): *Dansk Feldflora*, Gyldendal.
- Hansen, P. (1989): Drosselfugle. I Meltofte, H & Fjeldså, J: *Fuglene i Danmark*, Bind II. Gyldendal, København.
- Hansen, L.G. (upubliceret): Resultater fra ynglefugleoptællinger i Utterslev Mose 1994 i forbindelse med projektet Fuglenes Danmark. Dansk Ornitologisk Forening, København.
- Jacobsen, E.M. (1994): *Ynglefuglerapport 1993*. Dansk Ornitologisk Forening, København.
- Laursen, K. (1989): Sangere. I Meltofte, H & Fjeldså, J: *Fuglene i Danmark*, Bind II. Gyldendal, København.
- Mikkelsen, Vald. M. (1970): *Botanik III, Planteøkologi og danske plantesamfund*. De studerendes råd ved den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.
- Olsen, K.M. (1992): *Danmarks fugle - en oversigt*. Dansk Ornitologisk Forening, København.
- Peach, W., Baillie, S. Underhill, L. (1991): Survival of British Sedge Warblers *Acrocephalus schoenobaenus* in relation to west African rainfall. *Ibis* 133, 300-305.

Pryl, M. (1980): Satakielen *Luscinia luscinia* pesimäbiologiasta Etelä- Suomessa, I. [Breeding biology of the Trush Nightingale in southern Finland] (Finsk med engelsk resumé). *Ornis Fennica*, 57: 33-39.

Tofte, V. (1983): Utterslev Mose 1983. Duplikeret rapport, Dansk Ornitologisk Forening, København.

Wawrzyniak, H. & Sohns, G. (1986): Die Bartmeise. Die Neue Brehm Bücherei, Wittenberg Lutherstadt. 168 s.

Voous, K. H. (1977): List of resent holactic birdspices. *Ibes suppl.* London.

7 Databilag

- 7.1 Databilag over registrerede højere planters fordeling på delområderne
 7.2 Databilag over registrerede højere planter, deres tilhørsforhold i forhold til vegetationstyperne skov- kratveg., plæneveg., staudeengveg. og vådbundsveg samt latinske navne
 7.3 Databilag over svampenes fordeling på biotoper og ernæringstyper
 7.4 Databilag over ynglefuglenes fordeling på delområderne

7.1 Registrerede højere planters fordeling på delområderne.

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Tegholm)										
aftenstjerne		x								
agermåne, almindelig		x	x				x			
ahorn	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
andemad, liden	x	x			x	x				x
anemone, gul							x	x		
anemone, hvid		x						x		
angelik, skov-		x								x

ask	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
asters, virginea-						x				
avnbøg		x	x					x		
bakkestjerne, kanadisk	x		x			x				
balsamin, småblomstret	x	x	x		x	x	x	x		x
balsamin, spring-		x								
benved	x	x	x			x	x			x
berberis, hæk-		x								x
birk, 'Løbners'-								x		
birk, dun-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
birk, fligetbladet		x						x		

birk, guld-								x		
birk, sort	x	x						x		
birk, vorte-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
bjørneklo, almindelig					x			x		
bjørneklo, kæmpe-	x	x	x	x		x	x		x	x
blåhat		x	x					x		
blæresmælde								x		
borst, høst-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
brandbæger, almindelig	x	x	x		x	x	x	x	x	x
brandbæger, klæbrig		x								
brombær		x	x		x					x

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Teglsø)										
brombær, art af	x	x		x	x					
brunelle, almindelig	x	x	x		x	x	x	x	x	x
brunrod, knoldet		x								x
brøndkarse, tyndskulpet	x	x			x				x	
brøndsæl, fliget		x	x		x		x			
brøndsæl, nikkende					x				x	
bukkeblad					x					
bukketorn										x
bunke, bølget		x								
bunke, mose-	x	x			x		x			
burre, filtet		x	x	x	x					x

burre, liden	x		x				x			
burre, skov-	x	x	x		x	x	x		x	x
byg, almindelig					x					
byg, gold					x		x	x	x	
bynke, grå-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
bærmispel, art af									x	
bævreasp		x					x			x
bøg		x			x		x			
draphavre	x	x	x		x		x		x	x
dueurt, dunet	x	x								x

dueurt, glat	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
dueurt, kantet					x		x			
dueurt, kirtel-					x					
dueurt, kær-					x					
dueurt, lådden	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
dueurt, rank		x			x	x				
dunhammer, bredbladet	x	x	x	x	x		x		x	
dunhammer, smalbladet	x		x	x	x		x		x	
dværgmispel, art af					x					
dværgmispel, mangeblomstret					x	x			x	

døvnælde	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
eg, rød-		x								x
eg, stilk-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
eg, sump-										x
eg, tyrkisk							x		x	x
eg, vinter-		x	x		x					
el, grå-	x	x			x		x	x	x	
el, rød-	x	x	x	x	x	x	x		x	x
elm, skov-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
elm, småbladet	x	x								
engkarse					x					x
erantis (=vinterblomme)	x	x	x		x	x	x	x	x	x

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Teglholm)										
evighedsblomst, sump-						X			X	
firling, almindelig										X
fladbælg, gul	X	X					X		X	X
fladstjerne, græsbladet	X	X	X		X	X	X		X	
fløjlsgræs	X	X			X	X	X		X	
forglemmigej, bakke-	X	X					X		X	
forglemmigej, eng-	X	X			X	X			X	X
forglemmigej, mark-	X								X	
forglemmigej, sump-					X					
forsythia					X					
fredløs, almindelig	X	X	X				X		X	X

fredløs, dusk-	X		X		X				X	
fredløs, pengebladet		X			X				X	
fredløs, prikbladet							X			
frøstjerne, gul									X	X
fuglegræs, almindelig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
fuglegræs, skov-					X					
fyr, skov-		X	X							
følfod	X	X	X		X	X	X		X	X
galtetand, kær-						X				X
gedeblad, almindelig					X		X		X	

gedeblad, art af					X					
gedeblad, dunet	X	X	X		X	X	X	X	X	X
gedeblad, gul tatarisk					X	X				
gedeblad, tatarisk			X		X					
gederams					X		X	X		
gedeskæg, eng-							X			
gedeskæg, småkronet	X	X	X		X	X	X		X	X
gifttyde							X			
gulaks, vellugtende		X								
guldkarse, kær-	X	X				X			X	

guldkarse, vej-	X	X					X			X
guldnælde						X				
gulddreg, almindelig								X		
guldstjerne, almindelig					X	X	X	X	X	X
gulerod, vild									X	X
gyldenris, kanadisk										X
gyldenris, sildig	X	X	X			X	X	X	X	X
gåsefod, grøn			X							
gåsefod, hvidmelet	X	X	X		X	X	X	X	X	X
gåsefod, mangefrøet	X	X	X							X
gåsefod, rød		X								
gåsemad		X								

Delområde

(delområde 3a = Tegholm)

	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
gåseurt, ager-		X						X		
gåseurt, farve-					X					
gæslingeblomst, vår- hamp	X	X		X			X			
hanekro, almindelig	X				X					X
hanekro, hamp-		X			X		X			
hanekro, skov-					X		X			
haremad	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
hassel		X		X		X	X			X
havtorn		X								
hejre, blød		X					X			

hejre, gold		X							X	X
hestehov, japansk							X			
hestehov, rød		X			X		X		X	
hestekastanie					X		X		X	
hindbær	X	X	X	X	X	X	X			
hjertergræs							X			
hjertetær									X	
hjortetrøst		X	X				X		X	
hjulkrone									X	
hulsvøb	X	X	X		X	X	X	X	X	X

humle		X								X
hundegræs, almindelig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
hundepersille	X		X		X	X			X	
hvede, almindelig		X							X	
hvene, almindelig	X	X	X		X	X	X		X	X
hvene, kryb-	X	X	X		X	X	X	X	X	
hvene, stortoppet	X	X			X				X	
hvidtjørn, hybrid-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
hvidtjørn, almindelig	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
hvidtjørn, engriflet	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

hyld, almindelig	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
hyld, sommer-							X			
hyrdetaske	X	X	X		X	X	X	X	X	X
hæg, almindelig	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
høgeskæg, grøn	X	X					X			
høgeurt, almindelig	X				X		X			
høgeurt, skov-					X	X				
hønsetarm, kultur-								X		
hønsetarm, almindelig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
hønsetarm, femhannet		X					X			
hør, vild		X								
ildtorn					X					

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Tegholm)										
ingefær, dansk							X			
ingefær, italiensk										X
ingefær, plettet			X				X	X		
iris, gul	X	X			X		X		X	X
jordbær, pryd-									X	
jordbær, have-	X								X	
jordbær, skov-	X							X		
jordrøg, læge-	X		X		X			X		
judaspenge	X				X					X
kabbeleje, eng-	X	X			X		X			
kamille, lugtløs	X	X	X		X	X	X	X	X	X

kamille, skive-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
kamille, vellugtende			X							X
kanariegræs										X
karse, have-	X							X		X
karse, stinkende			X		X					X
kartebolle, pindsvin-										X
kartoffel										X
katost, almindelig					X	X		X		X
katost, moskus-	X									
kattehale	X	X					X			X

kejserbusk			X		X					
kermesbær							X			X
kildemos, almindelig	X									
kirsebær, fugle-			X		X					
kirsebær, sur-					X		X			X
klaseskærm, billebo-										X
kløkke, blå-	X						X			
kløkke, bredbladet										X
kløkke, ensidig										X
kløkke, nældebladet							X			X

kløver, alsikke			X							
kløver, bugtet			X							
kløver, fin	X									X
kløver, gul	X	X	X		X					X
kløver, hvid-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
kløver, rød-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
kløvkrone	X				X	X	X			X
kløvplade	X									
knopurt, almindelig	X						X			

Delområde

(delområde 3a = Tegholm)

	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
knopurt, bjerg-									X	
knopurt, stor							X			
kodriver, hulkravet							X			
kogleaks, strand-							X			
kogleaks, sø-	X	X			X				X	
kommen							X			
kongelys, uldbladet					X					
kongepen, almindelig					X					
korbær		X		X			X			
kornel, hvid	X	X	X		X	X	X	X	X	X
kornel, kirsebær-		X						X		

kornel, rød		X	X		X		X		X	
korsknap	X	X	X		X	X	X		X	
krageklo, mark-							X			
krokus, vår-			X		X		X		X	
kulsukker, foder-		X	X				X		X	X
kvalkved, almindelig	X				X	X	X		X	X
kvik, almindelig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
kål, ager-	X									
kællingetand, almindelig		X					X		X	
kærmindesøster					X				X	

kørvel, vild	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
liguster, almindelig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
liguster, art af									X	
liljekonval							X			
lind, park-			X							
lind, småbladet		X								
lucerne, foder-										X
lærk, japansk	X									
lærkespore, gul					X		X		X	
lærkespore, hulrodet							X	X		X

lærkespore, langstilket					X		X		X	
løg, sand-							X			
løg, skov-		X								
løg, vild	X						X			
løgkarse	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
løn, ild-			X				X			
løn, spids-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
løn, sølv-			X							
løn, tatarisk			X						X	
løvefod, håret		X	X				X			
mahonia					X		X			
malurt, have-										X

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Tegholm)										
mangeløv, almindelig	x	x								
markarve, almindelig						x				
mirabel	x	x	x	x	x	x	x		x	x
mjødurt, almindelig	x	x					x		x	x
mjødurt, knoldet							x			
morbær, hvid					x					
mursennep	x		x		x					x
mynte, hybrid-	x									
mynte, krans-		x				x				
mynte, vand-							x			
mælde, spyd-	x	x				x	x		x	x

mælde, svine-	x	x	x		x	x		x		x
mælkebøtte-art	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
mærke, bredbladet		x				x	x		x	
natskygge, bittersød	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
natskygge, sort			x							x
navr	x	x			x		x	x		x
nellikerod, hybrid-				x		x				
nellikerod, eng-	x	x		x	x	x	x			
nellikerod, feber-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
nælde, liden			x							

nælde, stor	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
oksetunge, læge-		x								
padderok, ager-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
padderok, dynd-		x				x				
padderok, kær-		x				x				
pastinak	x	x	x		x	x	x		x	x
peberrod		x					x		x	
pengeurt, almindelig		x			x	x				
perikon, kantet							x			
perikon, prikbladet	x	x	x		x		x		x	x

perlehyacint								x		
pil, grå-mandel-		x					x			
pil, skør-mandel-						x				
pil, skør-purpur-		x				x	x			
pil, art af						x				
pil, bånd-	x	x	x		x					x
pil, femhannet			x				x			
pil, glans-		x								x
pil, grå-	x	x	x		x		x		x	x
pil, grøn					x		x			
pil, hvid-	x	x	x		x	x	x		x	x
pil, hænge-	x	x	x		x	x	x		x	x

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Teglholm)										
pil, lådden							X	X		
pil, låddengrenet	X					X	X		X	
pil, mandel-			X		X					
pil, pommersk									X	
pil, purpur-	X		X		X					
pil, selje-	X									
pil, skør-			X		X					
pileurt, bidende	X		X				X			X
pileurt, bleg			X						X	X
pileurt, fersken-		X	X							X
pileurt, japan-									X	

pileurt, knudet					X					
pileurt, kæmpe-	X									
pileurt, snerle-			X				X			
pileurt, vand-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
pileurt, vej-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
pimpinelle, almindelig			X				X			
pindsvineknop, grenet			X							
pindsvineknop, ten-					X				X	
pinselilje					X					
platan								X		

poppel, grå-			X		X					
poppel, landevejs-					X		X			
poppel, ontarisk	X									X
poppel, pyramide-	X									
poppel, sølv-	X		X				X		X	
poppel, vestam. balsam-			X							
poppel-art, balsam-					X					
potentil, gåse-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
potentil, krybende	X	X	X		X	X	X	X	X	X
pragtstjerne, aften-	X	X								

påskelilje					X	X				
pære		X								
radis									X	
rajgræs, almindelig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
randfrø, hvas	X	X	X				X		X	
ranunkel, bidende	X	X			X	X	X			
ranunkel, knold-							X			
ranunkel, langbladet					X					
ranunkel, lav	X	X	X		X	X	X	X	X	X
ranunkel, nyrebladet	X	X	X				X			
ranunkel, tigger-	X		X		X	X			X	X
ranunkelbusk (enkel)					X					

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Teglholm)										
rapgræs, almindelig	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
rapgræs, eng-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
rapgræs, smalbladet		X							X	
rapgræs, stortoppet					X				X	X
rapgræs, énarig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
raps	X	X		X	X	X	X		X	X
rejnfan	X	X	X		X		X	X	X	X
ribs, fjeld-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
ribs, have-	X		X				X			
robinie, almindelig	X		X							
rose, glansbladet	X	X	X		X	X	X	X	X	X

rose, glat hunde-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
rose, helene-							X			
rose, klit-	X				X		X		X	
rose, mangeblomstret	X								X	
rose, rynket							X			
rose, æble-	X	X			X					
rottehale, eng-	X	X	X		X		X	X	X	X
rottehale, knold-							X			
rynkeblad			X							
rævehale, eng-	X	X	X	X	X		X	X	X	X
rævehale, knæbøjjet	X				X	X	X		X	X

røllike, almindelig	X	X	X		X	X	X	X	X	X
røn, almindelig	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
røn, selje-	X		X		X		X			
rørgræs	X				X		X		X	X
rørhvene, bjerg-		X					X		X	
rørhvene, eng-		X			X	X				
salat, skov-	X		X	X	X		X			
salat, tornet	X	X	X		X		X		X	
salvie, art af					X					

sennep, ager-	X				X		X			
silke, nælde-	X	X					X			
siv, fladstrået					X		X		X	
siv, glanskapslet	X				X		X			
siv, lyse-	X	X			X	X	X			
siv, tudse-	X				X	X			X	
skarntyde							X			
skeblad, vejbred-		X			X					
skilla, italiensk					X		X			
skilla, russisk	X	X	X		X	X	X		X	X
skilla, spansk	X									
skjaller, eng-					X					

Delområde

(delområde 3a = Teglholm)

	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
skjolddrager, almindelig		x				x	x		x	
skovmærke						x				
skovranke			x		x		x		x	x
skræppe, butbladet	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
skræppe, kruset	x	x	x		x	x	x	x	x	x
skræppe, skov-			x		x	x		x		
skræppe, strand-			x				x		x	
skræppe, vand-	x		x		x		x		x	x
skvalderkål	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
slåen	x	x	x		x	x	x	x	x	x
snebær, 'Hancock'-	x									x
<hr/>										
snebær, almindelig	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
sneglebælg, humle-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
snepryd					x	x	x		x	x
snepryd, art af								x		
snerle, ager-	x	x	x		x	x	x	x	x	x
snerle, gærde-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
snerle, have-					x					
snerre, burre-	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
snerre, gul	x	x			x		x			
snerre, hvid	x	x	x		x		x		x	
<hr/>										
snerre, kær-	x				x					
snerre, sump-					x					
solbær							x		x	
solsikke										x
springklap, roset-	x		x				x			
star, almindelig		x								
star, blære-		x	x		x					
star, håret	x		x		x	x			x	x
star, knippe-		x	x						x	x
star, kæmpe-					x		x			
<hr/>										
star, nikkende	x	x	x		x					x
star, stiv	x		x		x				x	
star, toraddet	x				x				x	x
star, tykakset	x		x							
stedmoderblomst, ager-							x			
steffensurt, dunet	x				x		x	x		
stenkløver, hvid										x
stenkløver, mark-	x		x				x			x
stenurt, bidende	x									
stikkelsbær							x			
stikkelsbær, art af							x			
storkenæb, blød	x				x					x

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Teglholm)										
storkenæb, eng-		X								
storkenæb, kløftet	X	X	X				X			
storkenæb, liden	X	X	X		X	X	X	X	X	X
storkenæb, stinkende		X		X					X	
sumpkarse			X							X
sumpstrå, almindelig		X								
svaleurt		X	X		X		X	X		X
svinemælk, ager-		X	X							
svinemælk, almindelig		X	X		X	X	X		X	X
svinemælk, ru		X	X		X	X	X		X	
svingel, eng-		X	X	X		X	X	X	X	X
<hr/>										
svingel, kæmpe-		X								X
svingel, rød (var. st.bl.)		X				X				
svingel, rød		X	X	X	X	X	X	X	X	X
sværtævæld		X	X	X	X	X	X		X	
syre, almindelig		X	X	X		X	X			
syren					X		X			
sødgræs, høj		X	X	X	X	X	X		X	X
sødgræs, manna-		X		X	X	X	X			X
sødskeerm							X	X		
sølvblad, smalbladet		X								
<hr/>										
tagrør		X	X	X	X	X	X		X	X
tandbæger, rød		X								
tidsel, ager-		X	X	X	X	X	X	X	X	X
tidsel, horse-		X	X	X	X	X	X		X	X
tidsel, kruset		X	X	X	X	X	X		X	X
tidsel, kål-		X	X	X	X	X	X		X	X
tidsel, kær-		X	X			X	X		X	
tjørn, amerikansk		X		X			X			
tjørn, blommebladet				X						X
tjørn, hanespore-		X			X	X				X
<hr/>										
tjørn, rød-						X				
tjørn, skarlagens-		X	X				X		X	
tomat										X
torskemund, almindelig		X	X							
trehage, kær-						X				
trævlekrone						X				
tulipan-art		X				X				X
tusindfryd		X	X	X	X	X	X	X	X	X
tvetand, fliget		X		X						
tvetand, rød		X	X	X	X	X	X	X	X	
tørst			X							X
uægte jasmin/pibeved		X								

Delområde	1	2	3	3a	4	5	6	7	8	9
(delområde 3a = Teglskov)										
valmue, gærde-	X	X						X		X
valmue, korn-		X								
vandpeberrod	X	X	X	X	X		X		X	
vandranunkel, almindelig	X									
vandrøllike		X			X					
vandstjerne, fladfrugtet	X				X					
vedbend			X					X		X
vejbred, dunet		X						X		
vejbred, lancet-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
vejbred ssp. interm., glat	X	X								X
vejbred ssp. major, glat	X	X	X		X	X	X	X	X	X

vejsennep, finbladet	X		X				X	X		X
vejsennep, rank	X	X	X		X	X	X	X	X	X
vejsennep, ungarnsk	X							X		X
vikke, foder-	X	X								
vikke, muse-	X	X	X		X		X		X	X
vikke, smalbladet	X	X	X		X		X		X	X
vikke, tofrøet	X	X	X				X		X	X
vintergæk					X				X	X
vinterkarse, almindelig	X	X			X					
vinterkarse-art	X		X		X	X				

viol, håret							X			
viol, marts-	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
viol, skov-	X		X				X			
vortemælk, gaffel-			X						X	
vortemælk, skærm-			X						X	
vorterod	X	X	X		X	X	X	X	X	X
vrietorn / korsved										X
åkande, gul	X		X		X					
åkande, hvid	X	X			X				X	
æble, skov-					X		X		X	

ædelgran, almindelig					X		X			
ærenpris, glat					X		X			
ærenpris, krat-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
ærenpris, mark-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
ærenpris, storkronet							X			X
ærenpris, tråd-	X	X	X		X	X	X	X	X	X
ærenpris, tveskægget	X	X			X		X	X	X	X
ærenpris, tykbladet	X									
ærenpris, vand-	X				X					
ærenpris, vedbend-	X		X					X		
ærtetræ	X	X	X		X					

7.2 Registrerede højere planter, deres tilhørsforhold til vegetationstyperne skov- og krat-veg., plæneveg., stau- deengveg. og vådbundsveg. samt deres latinske navne

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = stau-
deengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
aftenstjerne	x		x		Hesperis matronalis
agermåne, almindelig	x		x		Agrimonia eupatoria
ahorn	x		x		Acer pseudoplatanus
andemad, liden				x	Lemna minor
anemone, gul	x				Anemone ranunculoides
anemone, hvid	x				Anemone nemorosa
angelik, skov-	x				Angelica sylvestris
ask	x		x		Fraxinus exelsior
asters, virginea-			x		Aster novi-belgii x laevis(versicolor)
avnbøg	x				Carpinus betulus
bakkestjerne, kanadisk		x	x		Conyza canadensis
balsamin, småblomstret	x			x	Impatiens parviflora
balsamin, spring-	x				Impatiens noli-tangere
benved	x		x		Euonymus europaeus
berberis, hæk-	x				Berberis thunbergii
birk, 'Løbners'-	x				Betula maximowicziana
birk, dun-	x	x	x		Betula pubescens
birk, fligetbladet	x				Betula dalicarnica
birk, guld-	x				Betula utilis
birk, sort	x				Betula nigra
birk, vorte-	x				Betula pendula
bjørneklo, almindelig	x				Heracleum sphondylium
bjørneklo, kæmpe-	x	x	x		Heracleum pubescens
blåhat		x	x		Knautia arvensis
blæresmælde		x	x		Silene vulgaris
borst, høst-	x	x	x		Leontodon autumnalis
brandbæger, almindelig	x	x	x		Senecio vulgaris
brandbæger, klæbrig		x			Senecio viscosus
brombær	x		x		Rubus fruticosus col.
brombær, art af	x		x		Rubus armeniacus
brunelle, almindelig		x	x		Prunella vulgaris
brunrod, knoldet			x		Scrophularia nodosa
brøndkarse, tyndskulpet			x	x	Nasturtium microphyllum
brøndsæl, fliget			x	x	Bidens tripartita
brøndsæl, nikkende				x	Bidens cernua
bukkeblad				x	Menyanthes trifoliata
bukketorn	x				Lycium barbarum
bunke, bølget	x				Deschampsia flexuosa
bunke, mose-	x		x		Deschampsia caespitosa
burre, filtet			x		Arctium tomentosum
burre, liden			x		Arctium minus
burre, skov-	x		x		Arctium nemorosum
byg, almindelig		x			Hordeum vulgare
byg, gold	x	x	x		Hordeum murinum

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
bynke, grå-	x	x	x		<i>Artemisia vulgaris</i>
bærmispel, art af	x				<i>Amelanchier canadensis</i>
bævreesp	x				<i>Populus tremula</i>
bøg	x				<i>Fagus sylvatica</i>
draphavre			x		<i>Arrhenatherum elatius</i>
dueurt, dunet			x		<i>Epilobium parviflorum</i>
dueurt, glat	x		x	x	<i>Epilobium montanum</i>
dueurt, kantet	x		x		<i>Epilobium adnatum</i>
dueurt, kirtel-			x		<i>Epilobium ciliatum</i>
dueurt, kær-			x		<i>Epilobium palustre</i>
dueurt, lådden	x	x	x	x	<i>Epilobium hirsutum</i>
dueurt, rank	x		x		<i>Epilobium lamyi</i>
dunhammer, bredbladet			x	x	<i>Typha latifolia</i>
dunhammer, smalbladet				x	<i>Typha angustifolia</i>
dværgmispel, art af-	x				<i>Cotoneaster microphyllus</i>
dværgmispel, mangleblomstret	x				<i>Cotoneaster multiflorus</i>
døvnælde	x		x		<i>Lamium album</i>
eg, rød-	x				<i>Quercus rubra</i>
eg, stilk-	x	x			<i>Quercus robur</i>
eg, sump-			x		<i>Quercus palustris</i>
eg, tyrkisk	x				<i>Quercus cerris</i>
eg, vinter-	x				<i>Quercus petraea</i>
el, grå-	x				<i>Alnus incana</i>
el, rød-	x		x		<i>Alnus glutinosa</i>
elm, skov-	x				<i>Ulmus glabra</i>
elm, småbladet	x				<i>Ulmus carpiniifolia</i>
engkarse			x	x	<i>Cardamine pratensis</i> spp. <i>pratensis</i>
erantis (=vinterblomme)	x	x			<i>Eranthis hiemalis</i>
evighedsblomst, sump-			x	x	<i>Gnaphalium uliginosum</i>
firling, almindelig		x			<i>Sagina procumbens</i>
fladbælg, gul			x		<i>Lathyrus pratensis</i>
fladstjerne, græsbladet		x	x		<i>Stellaria graminea</i>
fløjlsgræs	x	x	x		<i>Holcus lanatus</i>
forglemmigej, bakke-			x		<i>Myosotis ramosissima</i>
forglemmigej, eng-	x	x	x	x	<i>Myosotis palustris</i>
forglemmigej, mark-			x		<i>Myosotis arvensis</i>
forglemmigej, sump-				x	<i>Myosotis caespitosa</i>
forsythia	x				<i>Forsythia</i> sp.
fredløs, almindelig			x	x	<i>Lysimachia vulgaris</i>
fredløs, dusk-	x		x	x	<i>Lysimachia thysiflora</i>
fredløs, pengebladet	x		x		<i>Lysimachia nummularia</i>
fredløs, prikbladet	x				<i>Lysimachia punctata</i>
frøstjerne, gul			x		<i>Thalictrum flavum</i>
fuglegræs, almindelig	x	x	x		<i>Stellaria media</i>
fuglegræs, skov-	x				<i>Stellaria neglecta</i>
fyr, skov-	x		x		<i>Pinus sylvestris</i>
følfod	x	x	x		<i>Tussilago farfara</i>
galtetand, kær-			x		<i>Stachys palustris</i>
gedeblad, almindelig	x				<i>Lonicera periclymenum</i>
gedeblad, art af	x				<i>Lonicera ledebourii</i>
gedeblad, dunet	x				<i>Lonicera xylosteum</i>
gedeblad, gul tatarisk	x				<i>Lonicera tatarica</i> var. <i>lutea</i>

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
gedeblad, tatarisk	x				<i>Lonicera tatarica</i>
gederams	x	x	x		<i>Chamaenerion augustifolium</i>
gedeskæg, eng-		x	x		<i>Tragopogon pratensis</i> ssp. <i>pratensis</i>
gedeskæg, småkronet		x	x		<i>Tragopogon pratensis</i> ssp. <i>minor</i>
gifttyde			x	x	<i>Cicuta virosa</i>
gulaks, vellugtende			x		<i>Anthoxanthum odoratum</i>
guldkarse, kær-	x		x	x	<i>Rorippa palustris</i>
guldkarse, vej-		x	x		<i>Rorippa sylvestris</i>
guldnælde	x				<i>Lamium galeobdolon</i>
guldregn, almindelig	x				<i>Laburnum anagyroides</i>
guldstjerne, almindelig	x	x			<i>Gagea lutea</i>
gulerod, vild		x	x		<i>Daucus carota</i> ssp. <i>carota</i>
gyldenris, kanadisk			x		<i>Solidago canadensis</i>
gyldenris, sildig	x		x	x	<i>Solidago gigantea</i>
gåsefod, grøn		x			<i>Chenopodium suecicum</i>
gåsefod, hvidmelet		x	x		<i>Chenopodium album</i>
gåsefod, mangefrøet		x	x		<i>Chenopodium polyspermum</i>
gåsefod, rød		x			<i>Chenopodium rubrum</i>
gåsemad			x		<i>Arabidopsis thaliana</i>
gåseurt, ager-	x	x			<i>Anthemis arvensis</i>
gåseurt, farve-		x			<i>Anthemis tinctoria</i>
gæslingeblomst, vår-		x	x		<i>Erophila verna</i>
hamp			x		<i>Cannabis sativa</i>
hanekro, almindelig	x		x		<i>Galeopsis tetrahit</i>
hanekro, hamp-			x		<i>Galeopsis speciosa</i>
hanekro, skov-			x		<i>Galeopsis bifida</i>
haremad	x	x	x		<i>Lapsana communis</i>
hassel	x				<i>Corylus avellana</i>
havtorn	x				<i>Hippophaë rhamnoides</i>
hejre, blød		x	x		<i>Bromus hordeaceus</i> ssp. <i>hordeaceus</i>
hejre, gold	x		x		<i>Bromus sterilis</i>
hestehov, japansk			x		<i>Petasites japonicus</i>
hestehov, rød	x		x		<i>Petasites hybridus</i>
hestekastanie	x		x		<i>Aesculus hippocastanum</i>
hindbær	x		x		<i>Rubus idaeus</i>
hjerTEGRæs		x	x		<i>Briza media</i>
hjertræ	x	x	x		<i>Cercidiphyllum japonicum</i>
hjordetrøst	x		x	x	<i>Eupatorium cannabinum</i>
hjulkrone			x		<i>Borago officinalis</i>
hulsvøb	x		x		<i>Chaerophyllum temulentum</i>
humle			x		<i>Humulus lupulus</i>
hundegræs, almindelig	x	x	x		<i>Dactylis glomerata</i>
hundepersille	x	x	x		<i>Aethusa cynapium</i>
hvede, almindelig		x	x		<i>Triticum vulgare</i>
hvene, almindelig	x	x	x		<i>Agrostis tenuis</i>
hvene, kryb-	x	x	x	x	<i>Agrostis stolonifera</i>
hvene, stortoppet			x	x	<i>Agrostis gigantea</i>
hvidtjørn, hybrid-	x				<i>Crataegus laevigata</i> x <i>monogyna</i>
hvidtjørn, almindelig	x		x		<i>Crataegus laevigata</i>
hvidtjørn, engriflet	x		x		<i>Crataegus monogyna</i>
hyld, almindelig	x		x		<i>Sambucus nigra</i>
hyld, sommer-			x		<i>Sambucus ebulus</i>

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
hyrdetaske	x	x	x		Capsella bursa-pastoris
hæg, almindelig	x		x		Prunus padus
høgeskæg, grøn		x	x		Crepis capillaris
høgeurt, almindelig		x	x		Hieracium vulgatum
høgeurt, skov-	x	x			Hieracium murorum col.
hønsetarm, kultur-	x				Cerastium tomentosum
hønsetarm, almindelig	x	x	x		Cerastium fontanum var. triviale
hønsetarm, femhannet		x	x		Cerastium semidecandrum
hør, vild			x		Linum catharticum
ildtom	x				Pyracantha coccinea
ingefær, dansk	x				Arum alpinum
ingefær, italiensk	x				Arum italicum
ingefær, plettet	x				Arum maculatum
iris, gul			x	x	Iris pseudacorus
jordbær, pryde-	x				Fragaria x Pink Panda
jordbær, have-	x		x		Fragaria x ananassa
jordbær, skov-	x				Fragaria vesca
jordrøg, læge-		x	x		Fumaria officinalis
judaspenge	x				Lunaria annua
kabbeleje, eng-	x		x	x	Caltha palustris
kamille, lugtløs	x	x	x		Tripleurospermum inodorum
kamille, skive-		x	x		Chamomilla suaveolens
kamille, vellugtende		x	x		Chamomilla recutita
kanariegræs			x		Phalaris canariensis
karse, have-		x	x		Lepidium sativum
karse, stinkende		x			Lepidium ruderales
kartebolle, pindsvin-	x				Dipsacus strigosus
kartoffel		x			Solanum tuberosum
katost, almindelig	x	x	x		Malva sylvestris
katost, moskus-			x		Malva moschata
kattehale			x	x	Lythrum salicaria
kejserbusk	x				Viburnum farreri
kermesbær	x	x			Phytolacca esculenta
kildemos, almindelig				x	Fontinalis antipyretica
kirsebær, fugle-	x				Prunus avium
kirsebær, sur-	x				Prunus cerasus
klaseskærm, billebo-				x	Oenanthe aquatica
kløkke, blå-		x	x		Campanula rotundifolia
kløkke, bredbladet	x	x	x		Campanula latifolia
kløkke, ensidig		x	x		Campanula rapunculoides
kløkke, nældebladet	x				Campanula trachelium
kløver, alsikke		x			Trifolium hybridum ssp. hybridum
kløver, bugtet			x		Trifolium medium
kløver, fin		x	x		Trifolium dubium
kløver, gul		x	x		Trifolium campestre
kløver, hvid-	x	x	x		Trifolium repens
kløver, rød-	x	x	x		Trifolium pratense var. sativum
kløvkrone	x		x		Myosoton aquaticum
kløvplade			x		Berteroa incana
knopurt, almindelig		x	x		Centaurea jacea
knopurt, bjerg-			x		Centaurea montana
knopurt, stor		x	x		Centaurea scabiosa

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
kodriver, hulkravet		x	x		Primula veris
kogleaks, strand-				x	Scirpus maritimus
kogleaks, sø-				x	Scirpus lacuster
kommen		x	x		Carum carvi
kongelys, uldbladet			x		Verbascum densiflorum
kongepen, almindelig		x			Hypochoeris radicata
korbær	x		x		Rubus caesius
kornel, hvid	x		x		Cornus alba
kornel, kirsebær-	x				Cornus mas
kornel, rød	x				Cornus sanguinea
korsknap	x	x	x		Glechoma hederacea
krageklo, mark-		x			Ononis repens
krokus, vår-	x	x			Crocus neapolitanus
kulsukker, foder-	x		x		Symphytum x uplandicum
kvalkved, almindelig	x		x		Viburnum opulus
kvik, almindelig	x	x	x		Elytrigia repens
kål, ager-			x		Brassica campestris
kællingetand, almindelig		x	x		Lotus corniculatus
kærmindesøster	x				Brunnera macrophylla
kørvel, vild	x	x	x	x	Anthriscus sylvestris
liguster, almindelig	x				Ligustrum vulgare
liguster, art af	x				Ligustrum obtusifolium
liljekonval	x				Convallaria majalis
lind, park-	x				Tilia europaea
lind, småbladet	x				Tilia cordata
lucerne, foder-		x			Medicago sativa
lærk, japansk	x				Larix leptolepis
lærkespore, gul	x				Corydalis lutea
lærkespore, hulrodet	x				Corydalis bulbosa
lærkespore, langstilket	x				Corydalis solida
løg, sand-			x		Allium vineale
løg, skov-	x		x		Allium scorodoprasum
løg, vild		x	x		Allium oleraceum
løgkarse	x	x	x		Alliaria petiolata
løn, ild-	x				Acer ginnala
løn, spids-	x				Acer platanoides
løn, sølv-	x				Acer saccharinum
løn, tatarisk	x				Acer tataricum
løvefod, håret	x	x	x		Alchemilla vestita
mahonia	x				Mahonia aquifolium
malurt, have-			x		Artemisia absinthum
mangeløv, almindelig	x				Dryopteris filix-mas
markarve, almindelig			x		Arenaria serpyllifolia
mirabel	x				Prunus cerasifera
mjødurt, almindelig	x		x	x	Filipendula ulmaria
mjødurt, knoldet			x		Filipendula vulgaris
morbær, hvid	x				Morus alba
mursennep		x	x		Diplotaxis muralis
mynte, hybrid-			x		Mentha spicata x suaveolens
mynte, krans-			x	x	Mentha arvensis x aquatica
mynte, vand-				x	Mentha aquatica
mælde, spyd-	x		x	x	Atriplex prostrata ssp. prostrata

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
mælde, svine-	x	x	x	x	Atriplex patula
mælkebøtte-art	x	x	x		Taraxacum sp.
mærke, bredbladet			x	x	Sium latifolium
natskygge, bittersød	x		x	x	Solanum dulcamara
natskygge, sort		x	x		Solanum nigrum
navr	x		x		Acer campestre
nellikerod, hybrid-			x		Geum rivale x urbanum
nellikerod, eng-			x		Geum rivale
nellikerod, feber-	x	x	x	x	Geum urbanum
nælde, liden		x			Urtica urens
nælde, stor	x		x	x	Urtica dioica
oksetunge, læge-			x		Anchusa officinalis
padderok, ager-	x		x		Equisetum arvense
padderok, dynd-			x	x	Equisetum fluviatile
padderok, kær-			x	x	Equisetum palustre
pastinak	x	x	x		Pastinaca sativa
peberrod			x		Armoracia rusticana
pengeurt, almindelig		x	x		Thlaspi arvense
perikon, kantet			x		Hypericum maculatum
perikon, prikbladet		x	x		Hypericum perforatum
perlehyacint	x				Muscari botryoides
pil, grå-mandel-	x				Salix cinerea x triandra
pil, skør-mandel-	x				Salix fragilis x triandra
pil, skør-purpur-	x				Salix fragilis x purpurea
pil, art af	x				Salix lucida
pil, bånd-	x				Salix viminalis
pil, femhannet	x				Salix pentandra
pil, glans-	x				Salix x cuspidata
pil, grå-	x		x	x	Salix cinerea
pil, grøn	x				Salix x rubens
pil, hvid-	x			x	Salix alba
pil, hænge-	x				Salix x chrysocoma
pil, lådden	x				Salix x dasyclados
pil, låddengrenet	x				Salix cinerea x viminalis
pil, mandel-	x				Salix triandra
pil, pommersk	x				Salix daphnoides
pil, purpur-	x				Salix purpurea
pil, selje-	x				Salix caprea
pil, skør-	x				Salix fragilis
pileurt, bidende	x	x	x		Polygonum hydropiper
pileurt, bleg		x	x		Polygonum lapathifolium ssp. pallidum
pileurt, fersken-		x	x		Polygonum persicaria
pileurt, japan-			x		Polygonum cuspidatum
pileurt, knudet		x			Polygonum lapathifolium ssp. lapathif.
pileurt, kæmpe-	x				Polygonum sachalinensis
pileurt, snerle-		x			Polygonum convolvulus
pileurt, vand-	x	x	x	x	Polygonum amphibium
pileurt, vej-	x	x	x		Polygonum aviculare s.l.
pimpinelle, almindelig		x	x		Pimpinella saxifraga
pindsvineknop, grenet				x	Sparganium erectum ssp. erectum
pindsvineknop, ten-				x	Sparganium erectum ssp. neglectum
pinselilje	x				Narcissus poëticus

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
platan	x				Platanus hybrida
poppel, grå-	x				Populus x canescens
poppel, landevejs-	x				Populus x canadensis cv. serotina
poppel, ontarisk	x				Populus x candicans
poppel, pyramide-	x				Populus nigra
poppel, sølv-	x		x		Populus alba
poppel, vestam. balsam-	x				Populus trichocarpa
poppel-art, balsam-	x				Populus sp.
potentil, gåse-	x	x	x		Potentilla anserina
potentil, krybende	x	x	x		Potentilla reptans
pragtstjerne, aften-	x		x		Silene alba
påskelilje	x				Narcissus pseudonarcissus
pære	x				Pyrus communis
radis			x		Raphanus sativus
rajgræs, almindelig	x	x	x		Lolium perenne
randfrø, hvas	x		x		Torilis japonica
ranunkel, bidende	x		x		Ranunculus acris
ranunkel, knold-		x	x		Ranunculus bulbosus
ranunkel, langbladet				x	Ranunculus lingua
ranunkel, lav	x	x	x	x	Ranunculus repens
ranunkel, nyrebladet	x		x		Ranunculus auricomus
ranunkel, tigger-			x	x	Ranunculus sceleratus
ranunkelbusk (enkel)	x				Kerria japonica
rapgræs, almindelig	x	x	x	x	Poa trivialis
rapgræs, eng-	x	x	x	x	Poa pratensis ssp. pratensis
rapgræs, smalbladet	x		x		Poa pratensis ssp. angustifolia
rapgræs, stortoppet			x		Poa palustris
rapgræs, énarig	x	x	x		Poa annua
raps		x	x		Brassica napus
rejnfan	x	x	x		Tanacetum vulgare
ribs, fjeld-	x				Ribes alpinum
ribs, have-	x				Ribes rubrum ssp. sylvestre
robinie, almindelig	x				Robinia pseudacacia
rose, glansbladet	x				Rosa virginiana
rose, glat hunde-	x		x		Rosa canina ssp. canina
rose, helene-	x				Rosa helenae
rose, klit-	x		x		Rosa pimpinellifolia
rose, mangleblomstret	x				Rosa multiflora
rose, rynket	x				Rosa rugosa
rose, æble-	x				Rosa rubiginosa
rottehale, eng-	x	x	x		Phleum pratense
rottehale, knold-		x	x		Phleum bertolonii
rynkeblad	x				Viburnum rhytidophyllum
rævehale, eng-	x		x	x	Alopecurus pratensis
rævehale, knæbøjet		x	x		Alopecurus geniculatus
røllike, almindelig	x	x	x		Achillea millefolium
røn, almindelig	x				Sorbus aucuparia
røn, selje-	x				Sorbus intermedia
rørgræs			x	x	Phalaris arundinacea
rørhvene, bjerg-			x		Calamagrostis epigeios
rørhvene, eng-	x	x	x		Calamagrostis canescens
salat, skov-	x		x		Lactuca muralis

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
salat, tornet		x	x		<i>Lactuca serriola</i>
salvie, art af	x				<i>Salvia farinacea</i> 'Reginae'
sennep, ager-		x	x		<i>Sinapis arvensis</i>
silke, nælde-	x		x		<i>Cuscuta europaea</i>
siv, fladstrået			x	x	<i>Juncus compressus</i>
siv, glanskapslet			x	x	<i>Juncus articulatus</i>
siv, lyse-			x	x	<i>Juncus effusus</i>
siv, tudse-			x	x	<i>Juncus bufonius</i>
skarntyde			x		<i>Conium maculatum</i>
skeblad, vejbred-			x	x	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
skilla, italiensk	x				<i>Scilla italica</i>
skilla, russisk	x	x			<i>Scilla siberica</i>
skilla, spansk	x				<i>Hyacinthoides hispanica</i>
skjaller, eng-	x		x		<i>Rhinanthus serotinus</i> ssp. <i>paludosus</i>
skjolddrager, almindelig	x	x	x	x	<i>Scutellaria galericulata</i>
skovmærke	x				<i>Asperula odorata</i>
skovranke	x		x		<i>Clematis vitalba</i>
skræppe, butbladet	x	x	x	x	<i>Rumex obtusifolius</i>
skræppe, kruset	x	x	x	x	<i>Rumex crispus</i>
skræppe, skov-	x				<i>Rumex sanguineus</i>
skræppe, strand-				x	<i>Rumex maritimus</i>
skræppe, vand-	x		x	x	<i>Rumex hydrolapathum</i>
skvalderkål	x	x	x		<i>Aegopodium podagraria</i>
slåen	x				<i>Prunus spinosa</i>
snebær, 'Hancock'-	x				<i>Symphoricarpos</i> x <i>chenaultii</i>
snebær, almindelig	x				<i>Symphoricarpos rivularis</i>
sneglebælg, humle-	x	x	x		<i>Medicago lupulina</i>
snepryd	x	x			<i>Chionodoxa forbesii</i> (<i>C. luciliae</i>)
snepryd, art af	x				<i>Chionodoxa sardensis</i>
snerle, ager-	x	x	x		<i>Convolvulus arvensis</i>
snerle, gærde-	x		x	x	<i>Calystegia sepium</i>
snerle, have-	x				<i>Calystegia pulchra</i>
snerre, burre-	x	x	x	x	<i>Galium aparine</i>
snerre, gul	x	x	x		<i>Galium verum</i>
snerre, hvid		x	x		<i>Galium mollugo</i>
snerre, kær-			x		<i>Galium palustre</i> ssp. <i>palustre</i>
snerre, sump-			x		<i>Galium uliginosum</i>
solbær			x		<i>Ribes nigrum</i>
solsikke			x		<i>Helianthus annuus</i>
springklap, roset-	x	x	x		<i>Cardamine hirsuta</i>
star, almindelig				x	<i>Carex nigra</i>
star, blære-			x	x	<i>Carex vesicaria</i>
star, håret			x	x	<i>Carex hirta</i>
star, knippe-				x	<i>Carex pseudocyperus</i>
star, kæmpe-	x		x		<i>Carex pendula</i>
star, nikkende			x	x	<i>Carex acuta</i>
star, stiv			x	x	<i>Carex elata</i>
star, toraddet			x	x	<i>Carex disticha</i>
star, tykakset				x	<i>Carex riparia</i>
stedmoderblomst, ager-		x			<i>Viola arvensis</i>
steffensurt, dunet	x				<i>Circaea lutetiana</i>
stenkløver, hvid		x	x		<i>Melilotus alba</i>

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
stenkløver, mark-		x	x		Melilotus officinalis
stenurt, bidende			x		Sedum acre
stikkelsbær	x				Ribes uva-crispa
stikkelsbær, art af	x		x		Ribes divaricatum
storkenæb, blød		x	x		Geranium molle
storkenæb, eng-	x		x		Geranium pratense
storkenæb, kløftet	x	x	x		Geranium dissectum
storkenæb, liden	x	x	x		Geranium pusillum
storkenæb, stinkende	x		x		Geranium robertianum
sumpkarse			x		Cardamine pratensis ssp. palustris
sumpstrå, almindelig				x	Eleocharis palustris
svaleurt	x	x	x		Chelidonium majus
svinemælk, ager-			x		Sonchus arvensis
svinemælk, almindelig	x	x	x		Sonchus oleraceus
svinemælk, ru	x	x	x		Sonchus asper
svingel, eng-		x	x	x	Festuca pratensis
svingel, kæmpe-	x				Festuca gigantea
svingel, rød	x	x	x		Festuca rubra s.l.
svingel, rød			x		Festuca rubra ssp. multiflora
sværtevæld	x		x	x	Lycopus europaeus
syre, almindelig	x	x	x		Rumex acetosa
syrén	x				Syringa vulgaris
sødgræs, høj	x		x	x	Glyceria maxima
sødgræs, manna-			x	x	Glyceria fluitans
sødsøkær	x				Myrrhis odorata
sølvblad, smalbladet	x				Elaeagnus angustifolia
tagrør	x	x	x	x	Phragmites australis
tandbæger, rød			x		Ballota nigra ssp. nigra
tidsel, ager-	x	x	x	x	Cirsium arvense
tidsel, horse-	x	x	x		Cirsium vulgare
tidsel, kruset	x	x	x		Carduus crispus
tidsel, kål-	x		x		Cirsium oleraceum
tidsel, kær-	x		x	x	Cirsium palustre
tjørn, amerikansk	x				Crataegus flabellata
tjørn, blommebladet	x				Crataegus prunifolia
tjørn, hanespore-	x				Crataegus crus-galli
tjørn, rød-	x				Crataegus monogyna var. rubra
tjørn, skarlagens-	x		x		Crataegus (intricata) coccinea
tomat			x		Lycopersicon lycopersicum
torskemund, almindelig			x		Linaria vulgaris
tréhage, kær-			x		Triglochin palustre
trævlekrone			x	x	Lychnis flos-cuculi
tulipan-art	x	x			Tulipa sp.
tusindfryd		x	x		Bellis perennis
tvætand, fliget		x	x		Lamium hybridum
tvætand, rød	x	x	x		Lamium purpureum
tørst	x				Frangula alnus
uægte jasmin/pibeved	x				Philadelphus coronarius
valmue, gærde-		x	x		Papaver dubium
valmue, korn-			x		Papaver rhoeas
vandpeberrod	x		x	x	Rorippa amphibia
vandranunkel, almindelig				x	Batrachium aquatile

A = skov- /kratveg., B = plæneveg., C = staudeengveg. og D = vådbundsveg.

	A	B	C	D	
vandrøllike				x	<i>Hottonia palustris</i>
vandstjerne, fladfrugtet				x	<i>Callitriche platycarpa</i>
vedbend	x	x			<i>Hedera helix</i>
vejbred, dunet		x	x		<i>Plantago media</i>
vejbred, lancet-	x	x	x		<i>Plantago lanceolata</i>
vejbred ssp. interm., glat		x	x		<i>Plantago major</i> ssp. <i>intermedia</i>
vejbred ssp. major, glat	x	x	x		<i>Plantago major</i> ssp. <i>major</i>
vejsennep, finbladet		x	x		<i>Descurainia sophia</i>
vejsennep, rank	x	x	x		<i>Sisymbrium officinale</i>
vejsennep, ungarnsk		x	x		<i>Sisymbrium altissimum</i>
vikke, foder-			x		<i>Vicia sativa</i>
vikke, muse-	x		x		<i>Vicia cracca</i>
vikke, smalbladet			x		<i>Vicia sativa</i> ssp. <i>angustifolia</i>
vikke, tofrøet			x		<i>Vicia hirsuta</i>
vintergæk	x	x			<i>Galanthus nivalis</i>
vinterkarse, almindelig		x			<i>Barbarea vulgaris</i> ssp. <i>vulgaris</i>
vinterkarse-art		x	x		<i>Barbarea</i> sp.
viol, håret	x				<i>Viola hirta</i>
viol, marts-	x	x	x		<i>Viola odorata</i>
viol, skov-	x	x			<i>Viola reichenbachiana</i>
vortemælk, gaffel-	x	x	x		<i>Euphorbia peplus</i>
vortemælk, skærm-		x	x		<i>Euphorbia helioscopia</i>
vorterod	x	x	x		<i>Ficaria verna</i>
vrietorn / korsved	x				<i>Rhamnus cathartica</i>
åkande, gul				x	<i>Nuphar lutea</i>
åkande, hvid				x	<i>Nymphaea alba</i>
æble, skov-	x		x		<i>Malus silvestris</i>
ædelgran, almindelig	x				<i>Abies alba</i>
ærenpris, glat	x		x		<i>Veronica serpyllifolia</i>
ærenpris, krat-	x	x	x		<i>Veronica hederifolia</i> ssp. <i>lucorum</i>
ærenpris, mark-		x	x		<i>Veronica arvensis</i>
ærenpris, storkronet	x	x	x		<i>Veronica persica</i>
ærenpris, tråd-	x	x			<i>Veronica filiformis</i>
ærenpris, tveskægget	x	x	x		<i>Veronica chamaedrys</i>
ærenpris, tykbladet			x	x	<i>Veronica beccabunga</i>
ærenpris, vand-				x	<i>Veronica aquatica</i>
ærenpris, vedbend-	x	x			<i>Veronica hederifolia</i> ssp. <i>hederifolia</i>
ærtetra	x				<i>Caragana arborescens</i>

7.3 Svampenes fordeling på biotoper og ernæringstyper

Art	Rorsump	Kratskov	Enkelttræer	Græsplæner	Træflis
Kruset Foldhat (<i>Helvella crispa</i>)			J		
Almindelig Gulskive (<i>Bisporella citrina</i>)			T		
Almindelig Stilkskive (<i>Hymenoscyphus scutula</i>)	U				
Tjørnebær-Stødsvamp (<i>Xylaria oxyacanthae</i>)		J			
Kølle-Stødsvamp (<i>Xylaria polymorpha</i>)		T			
Almindelig Cinnobersvamp (<i>Nectria cinnabarina</i>)		T			
Judasøre (<i>Auricularia auricula-judae</i>)		T			
Gul Bævresvamp (<i>Tremella mesenterica</i>)		T			
Hvid Køllesvamp (<i>Clavaria acuta</i>)		J			
Purpur-Lædersvamp (<i>Chondrostereum purpureum</i>)		T			
Flad Lakporesvamp (<i>Ganoderma lipsiense</i>)		T			
Elle-Spejlporesvamp (<i>Inonotus radiatus</i>)			T		
Sveden Sodporesvamp (<i>Bjerkandera adusta</i>)		T			
Grågul Sodporesvamp (<i>Bjerkandera fumosa</i>)			T		
Teglfarvet Labyrintsvamp (<i>Daedaleopsis confragosa</i>)		T	T		
Svovlporesvamp (<i>Laetiporus sulphureus</i>)			T		

Ernæringstyper: J: jordboende saprofyt i skov/krat. G: jordboende saprofyt i græsland. T: træboende saprofyt eller parasit. M: mykorrhizadanner. U: urteboende saprofyt.

Art	Rørsump	Kratskov	Enkeltræer	Græsplæner	Træflis
Foranderlig Stilkporesvamp (Polyporus varius)			T		
Blodrod Rørhat (Xerocomus rubellus)			M		
Almindelig Netbladhat (Paxillus involutus)			M		
Dunet Mælkehat (Lactarius pubescens)			M		
Ege-Mælkehat (Lactarius quietus)			M		
Gulstokket Skørhat (Russula puellaris)			M		
Foranderlig Skørhat (Russula versicolor)			M		
Almindelig Flojlsfod (Flammulina velutipes)		T			
Rød Ametysthat (Laccaria laccata)			M		
Bleg Hekseringshat (Lepista personata)			J		
Jod-Huesvamp (Mycena filopes)		J			
Toppet Huesvamp (Mycena galericulata)			T		
Blankstokket Huesvamp (Mycena vitilis)		J			
Elledans-Bruskhat (Marasmius oreades)				G	
Elmehat (Hypsizygus ulmarius)			T		
Røggrå Gråblad (Lyophyllum fumosum)		J			
Lysstokket Rødblad (Entoloma lividoalbum)			J		

Ernæringstyper: J: jordboende saprofyt i skov/krat. G: jordboende saprofyt i græsland. T: træboende saprofyt eller parasit. M: mykorrhizadanner. U: urteboende saprofyt.

Art	Rørsump	Kratskov	Enkelttræer	Græsplæner	Træflis
Smudsig Rødblod (<i>Entoloma sordidulum</i>)		J			
Sodfarvet Skærmhat (<i>Pluteus cervinus</i>)		T			
Høj Posesvamp (<i>Volvariella gloiocephala</i>)					J
Rødmende Fluesvamp (<i>Amanita rubescens</i>)			M		
Prægtig Champignon (<i>Agaricus augustus</i>)		J			
Landsby-Champignon (<i>Agaricus macrosporus</i>)		J		G	
Knippe-Champignon (<i>Agaricus vaporarius</i>)				G	
Høsløtsvamp (<i>Panaeolus foenicicii</i>)				G	
Almindelig Mørkhat (<i>Psathyrella artemisiae</i>)		J			
Rødægget Mørkhat (<i>Psathyrella corrugis</i>)		J		G	J
Rod-Mørkhat (<i>Psathyrella microrrhiza</i>)		J		G	J
Candolles Mørkhat (<i>Psathyrella candolleana</i>)		J			
Kegle-Mørkhat (<i>Psathyrella conopilus</i>)					J
Grædende Mørkhat (<i>Psathyrella lacrymabunda</i>)		J			
Vej-Mørkhat (<i>Psathyrella prona</i>)				G	
Paryk-Blækhhat (<i>Coprinus comatus</i>)				G	
Almindelig Blækhhat (<i>Coprinus atramentarius</i>)			J		

Ernæringstyper: J: jordboende saprofyt i skov/krat. G: jordboende saprofyt i græsland. T: træboende saprofyt eller parasit. M: mykorrhizadanner. U: urteboende saprofyt.

Art	Rørsump	Kratskov	Enkelttræer	Græsplæner	Træflis
Glimmer-Blækhat (<i>Coprinus micaceus</i>)			J		
Bredsået Blækhat (<i>Coprinus disseminatus</i>)		J			
Glat Blækhat (<i>Coprinus leiocephalus</i>)		J		G	
Ellis' Blækhat (<i>Coprinus ellisii</i>)				G	
Børste-Blækhat (<i>Coprinus hemerobius</i>)				G	
Almindelig Gulhat (<i>Bolbitius titubans</i>)				G	
Tandet Keglehat (<i>Conocybe appendiculata</i>)		J			
Ring-Keglehat (<i>Conocybe arrhenii</i>)		J			
Mælkevid Keglehat (<i>Conocybe lactea</i>)				G	
Kanel-Keglehat (<i>Conocybe siennophylla</i>)				G	
Knippe-Keglehat (<i>Conocybe striipes</i>)			G		
Knippe-Svovlhat (<i>Hypholoma fasciculare</i>)					T
Grøngul Skælhat (<i>Pholiota gummosa</i>)			T		
Krumskællet Skælhat (<i>Pholiota squarrosa</i>)			T		
Højtsiddende Skælhat (<i>Pholiota cerifera</i>)			T		
Spidsskælhat (<i>Phaeomarasmius erinaceus</i>)		T			
Almindelig Tåreblad (<i>Hebeloma crustuliniforme</i>)			M		

Ernæringstyper: J: jordboende saprofyt i skov/krat. G: jordboende saprofyt i græsland. T: træboende saprofyt eller parasit. M: mykorrhizadanner. U: urteboende saprofyt.

Art	Rørsump	Kratskov	Enkeltræer	Græsplæner	Træflis
Rank Tåreblad (<i>Hebeloma helodes</i>)		M			
Højstokket Tåreblad (<i>Hebeloma leucosarx</i>)		M			
Lerbrun Tåreblad (<i>Hebeloma mesophacum</i>)			M		
Pile-Knaphat (<i>Naucoria salicis</i>)		M			
Tjørne-Fnughat (<i>Tubaria dispersa</i>)		J			
Kliddet Fnughat (<i>Tubaria furfuracea</i>)		J		J	J
Bittersød Trævlhat (<i>Inocybe dulcamara</i>)		M			
Gulbladet Trævlhat (<i>Inocybe rimosa</i>)		M			
Blodpletet Trævlhat (<i>Inocybe haemacta</i>)			M		
Almindelig Trævlhat (<i>Inocybe geophylla</i>)			M		
Glatstokket Trævlhat (<i>Inocybe glabripes</i>)			M		
Mose-Slørhat (<i>Cortinarius uliginosus</i>)			M		
Brunslimet Slørhat (<i>Cortinarius trivialis</i>)			M		
Jod-Slørhat (<i>Cortinarius rigens</i>)			M		
Kæmpe-Støvbold (<i>Langermannia gigantea</i>)		J			
Stilket Bruskbold (<i>Scleroderma verrucosum</i>)			M		
Almindelig Rødært (<i>Lycogala epidendrum</i>)		T			

Ernæringstyper: J: jordboende saprofyt i skov/krat. G: jordboende saprofyt i græsland. T: træboende saprofyt eller parasit. M: mykorrhizadanner. U: urteboende saprofyt.

Year	Month	Day	Time	Location	Notes
1998	Jan	1	10:00
1998	Jan	2	10:00
1998	Jan	3	10:00
1998	Jan	4	10:00
1998	Jan	5	10:00
1998	Jan	6	10:00
1998	Jan	7	10:00
1998	Jan	8	10:00
1998	Jan	9	10:00
1998	Jan	10	10:00
1998	Jan	11	10:00
1998	Jan	12	10:00
1998	Jan	13	10:00
1998	Jan	14	10:00
1998	Jan	15	10:00
1998	Jan	16	10:00
1998	Jan	17	10:00
1998	Jan	18	10:00
1998	Jan	19	10:00
1998	Jan	20	10:00
1998	Jan	21	10:00
1998	Jan	22	10:00
1998	Jan	23	10:00
1998	Jan	24	10:00
1998	Jan	25	10:00
1998	Jan	26	10:00
1998	Jan	27	10:00
1998	Jan	28	10:00
1998	Jan	29	10:00
1998	Jan	30	10:00
1998	Jan	31	10:00

7.4 Ynglefuglenes fordeling på delområderne

I tabellen er vandfugle og rovfugle ikke medtaget. + betyder at arten er registreret som ynglende, men ikke optalt.

Art/Område	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ringdue	1-2	2	2	1	1	1-2	1	1	2-3
Stor flagspætte		1						2	
Gærdesmutte	1-2	1		1-2		2		3-5	2-3
Jernspurv	0-1	1-2		1		1			1
Nattergal		1-2				1			
Solsort	5-7	3-5	10-11	3	0-1	5		7	4-5
Sjagger								3-4	
Sivsanger						1-2			
Kærsanger			2			1		2	2-3
Rørsanger	3	3-5	14		2-3	27		30	1
Gærdesanger	0-1		1	1	1	1		1	
Tornsanger		1	1			1		1	1
Havesanger		1	3						1-3
Munk	1	2	1	1	0-1	2		2	2
Løvsanger	1-2	2	2		0-1	1		1	1
Gransanger	1-2	3	2			1		1	1
Grå Fluesnapper				0-1					
Broget fluesnapper	0-1							1	1-2
Skægmejse			1			3-4		4	
Halemejse						1		0-1	
Blåmejse	2-3	3-4	5-6	3	2	3-4		3	2
Musvit	2	2-3	4	3	0-1	2		2-3	1
Husskade	3-4		3	1		1-2		1	1
Gråkrage			1	1					1-2
Stær	2	1	4	2	1	2		3	
Skovspurv			+	+	+	+	+	+	+
Gråspurv	+		+	+	+	+	+	+	
Bogfinke			1	1				0-1	
Grønirisk	0-1	1		1-2	2			0-1	1
Tornirisk			0-1						
Rørsurv	1		3		1	6		15	1